

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

19-20 лютого 2024 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ НАУКИ
ТА ОСВІТИ**

19-20 лютого 2024 року

**Львів
2024**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Теорія і практика сучасної науки та освіти: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 19-20 лютого 2024 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2024. – 97 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників XI Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Теорія і практика сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

Львівський науковий форум, 2024

ЗМІСТ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ	6
<i>Линник Д.О.</i> ВПЛИВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ВОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	6
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	8
<i>Лозинський В.Я.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	8
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	12
<i>Волинець К.В.</i> ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ HR БРЕНДУ КОМПАНІЇ	12
<i>Зелінська Г.В.</i> АТРАКТИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ: ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ	15
<i>Зінченко С.</i> РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ БРЕНДУ РОБОТОДАВЦЯ У СФЕРІ АУДИТУ	17
<i>Парий Т.П.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ	20
<i>Яремко Л.А., Пилат М.В.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ	23
ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	25
<i>Сараєва О.В.</i> ІСТОРИЧНИЙ МІФ ТА ЙОГО МОДИФІКАЦІЇ	25
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	31
<i>Михайленко А.</i> ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ З БІОЛОГІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ОФЛАЙН-ЕКСКУРСІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	31
<i>Ольшанський Д.В.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Орлова В.В.</i> ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ЖИТТЯ ДІТЕЙ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	37
ТЕХНІЧНІ НАУКИ.....	39
<i>Гуржій С.В.</i> АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЦИФРОВИХ ВОДЯНИХ ЗНАКІВ	39

<i>Данилович А.О.</i> НЕОБХІДНІСТЬ ЗНАХОДЖЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ШВИДКОСТІ ПОГЛИНАННЯ РОЗЧИННИКА ПОЛІМЕРНОЮ СМОЛОЮ FLEXIBLE 80A FORMLABS ВІД ЧАСУ	41
<i>Калайда Ю.П.</i> АСПЕКТИ ПРОАКТИВНОГО ЗАХИСТУ МОДЕЛЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	43
<i>Калайда Ю.П.</i> ПРОБЛЕМАТИКА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ	45
<i>Мовчан К.О.</i> ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ НАВІГАЦІЙНИХ СИСТЕМ АВТОНОМНИХ АПАРАТІВ	47
<i>Поліщук С.М.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МАСКУВАННЯ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ЦІЛЕЙ	50
<i>Часник Д.В.</i> ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПАЯЛЬНИХ НАКОНЕЧНИКІВ ПРИ ВИГОТОВЛЕННІ ВИРОБІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ТЕХНІКИ	52
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ	55
<i>Сьомик С.В.</i> РОЗВИТОК СИЛОВОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – АРТИЛЕРИСТІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	55
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	58
<i>Генсецька О.В.</i> СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ ПАРОНІМІВ У ПОЕЗІЇ.	58
<i>Павлова А.К.</i> СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК КОРЕЛЯТИВНА ПЛОЩИНА ОСОБИСТІСНОЇ ФУНКЦІЇ ГЕРОЯ ФОЛЬКЛОРНОГО ТВОРУ	61
ХІМІЧНІ НАУКИ	63
<i>Векерик О.І.</i> КАВА – НАСОЛОДА І РЕЛАКС	63
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	66
<i>Галкін К.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ – ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	66
<i>Голубенко Ю.А.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА ТЕЛЕФОННИМИ РОЗМОВАМИ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	68
<i>Есаулов Д.А.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КУБЕРЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	71
<i>Кисельова Є.Ю.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ УСПАДКУВАННЯ	74

Конончук Б.Р. РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ І СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	76
Петрова В.І., Варава В.В. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ФІКСАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ, КВАЛІФІКОВАНИХ ЗА ФАКТОМ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ	78
Раковчук Д., Кисельов А. СКЛАДНОЩІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	81
Савенко Г.Б. ГЕОПРОСТОРОВИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	83
Скидан Д.П. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	85
Стоянова В. «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СПІР»	88
Стоянова В. «ПРАВО НА САМООБОРОНУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ»	91
Стоянова В. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВО НА ЖИТТЯ» ТА «ЕВТАНАЗІЯ»	94
Стоянова В. СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ...	96

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

*Линник Діана Олександрівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.*

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

ВПЛИВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ВОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Харчові потреби суспільства історично зумовлювали постійний розвиток сільського господарства. Вважається, що аграрний сектор економіки, порівняно з промисловим є менш шкідливим для навколишнього середовища, проте називати його екологічно безпечним – помилково. Сільське господарство негативно впливає на стан довкілля, зокрема гідросфери.

Необхідною умовою високої врожайності у традиційному землеробстві є застосування мінеральних добрив. В Україні спостерігається тенденція збільшення кількості застосованих мінеральних добрив.

Таблиця 1.

Динаміка внесення мінеральних добрив в Україні [2].

Внесення мінеральних добрив тис. тонн	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Азотні добрива	1365,3	1532,7	1601,7	1916,7	1970,0	1378,4
Фосфорні добрива	363,4	447,7	400,7	483,2	501,9	367,9
Калійні добрива	299,4	365,9	335,9	379,8	404,7	333,1

Таблиця 1 відображає динаміку внесення мінеральних добрив в Україні. Згідно таблиці найбільша частка припадає на азотні добрива, кількість яких щорічно зростає [2]. Рослини засвоюють в середньому 40 % хімічних речовин з добрив [1]. Надмірне та невчасне внесення мінеральних добрив призводить до вимивання даних сполук з ґрунту та забруднення підземних та поверхневих вод. Прикладом можуть бути Західний Буг, Дніпро, Десна у яких вміст нітратів, нітритів, фосфатів перевищує допустимі концентрації [3,5]. Вище перелічені сполуки, потрапивши з питною водою у організм людини, зумовлюють виникнення численних захворювань. Забруднення питної води нітратами та фосфатами часто спостерігається у сільськогосподарських регіонах, як наслідок стоку з сільськогосподарських угідь.

У поверхневих водоймах біогенні сполуки (складові мінеральних добрив) викликають явища евтрофікації, яке у свою чергу призводить до зміни біохімічного балансу водойми та загибелі гідробіонтів.

Для боротьби з шкідниками у сільському господарстві використовують пестициди. Дані отрутохімікати, спрямовані на знищення шкідливих організмів, здатні поширюватися на великі відстані та володіють високими акумулятивними

властивостями. Після розпилення пестициди через ґрунт потрапляють у ґрунтові та підземні, а згодом у поверхневі води. Результати моніторингу річок, озер і підземних вод Європи з 2013 по 2020 рік показали, що у 10-25% усіх місць моніторингу поверхневих водойм, концентрація одного або більше пестицидів була вище порогового значення. Частка перевищення концентрації одного або кількох пестицидів ставила від 4% до 11% від усіх місць моніторингу підземних вод [4]. Вживання води забрудненої пестицидами є небезпечним для людини та тварин.

Рільництво є одним із найбільших споживачів прісної води. Майже третину території України становлять землі, що знаходяться у сухій та дуже сухій зонах, серед них 11,6 млн. гектарів орних земель [6]. Ці землі потребують інтенсивного зрошення, що може призводити до виснаження водних ресурсів.

Отже, сільське господарство негативно впливає на стан водного середовища. Збереження придатних для вживання водних ресурсів є одним найактуальніших завдань сьогодення. Надмірне використання та забруднення питної води є серйозною загрозою для місцевих екосистем та добробуту населення. Необхідним кроком є екологізація сільського господарства та перехід до принципів органічного землеробства, які передбачають відмову від пестицидів та мінеральних добрив. Потрібно запроваджувати нові технології зрошування та поливу, переймаючи досвід, успішного в аграрному секторі Ізраїля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Висоцька, Р.; Непран, І. Вплив сільського господарства на навколишнє середовище. 6-й Міжнародний молодіжний конгрес "Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування": збірник матеріалів.– Львів: Західно-Український Консалтинг Центр (ЗУКЦ), ТзОВ, 2021. 314 с., 146.
2. Державна служба статистики України. Економічна статистика <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Донець, Сіверський. Найбрудніші річки України. м34 Матеріали Студентської наукової конференції Одеського державного екологічного університету–2023, 10–17 травня. Одеса: ОДЕКУ. 2023. 671 с. ISBN 978-966-186-248-6, 661.
4. Європейське агентство з навколишнього середовища, Пестициди в річках, озерах і підземних водах Європи, грудень 2021 р. <https://www.eea.europa.eu/ims/pesticides-in-rivers-lakes-and>
5. Коваленко, Світлана Андріївна, et al. Визначення екологічного стану річки Десна у межах України. 2022. PhD Thesis.
6. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, Критерії, План від 09.12.2022 № 1134-р. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1134-2022-%D1%80>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Лозинський Володимир Ярославович,

студент II курсу магістратури

спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,

ЗВО «Університет Короля Данила»,

Науковий керівник: Мельничук Василь Іванович, доктор філософії

ЗАСТОСУВАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Відкриті дані - це інформація, яку створено органами державної влади та місцевого самоврядування та оприлюднено в машиночитаній формі для її подальшого використання бізнесом, громадськістю, журналістами, дослідниками.

Публічна інформація у формі відкритих даних — це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.[1]

Відкриті дані можуть бути використані для різноманітних цілей, зокрема для підвищення прозорості та ефективності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Open Data Inventory (ODIN) - некомерційна організація, яка проводить оцінку охоплення та рівня доступності офіційної статистики для виявлення можливих прогалин в просуванні політики відкритих даних, поліпшення доступу та сприяння діалогу між національними статистичними службами (NSO) та користувачами даних.

ODIN індекс визначає, наскільки повні та відповідні міжнародним стандартам відкритості є статистичні дані країни. Для цього дані, що оцінюються в рамках ODIN, повинні бути офіційними та публікуватися на веб-сайті національного статистичного управління (NSO) або на іншому офіційному веб-ресурсі країни, на який можна перейти з сайту NSO.

Оцінки відкритості базуються на можливості завантаження даних у машиночитаних та непатентованих форматах, наявності метаданих та різноманітних варіантів завантаження, таких як масове завантаження, вибір користувача чи API. Також важливо враховувати умови використання чи ліцензію на дані, які забезпечують відкритість та доступність інформації для широкого кола користувачів.

На Рис. 1 зображено ілюстративну карту ODIN, яка показує індекс інвентаризації відкритих даних у кольоровій градації від 0 (червоний колір) до 100 (темно-зелений).

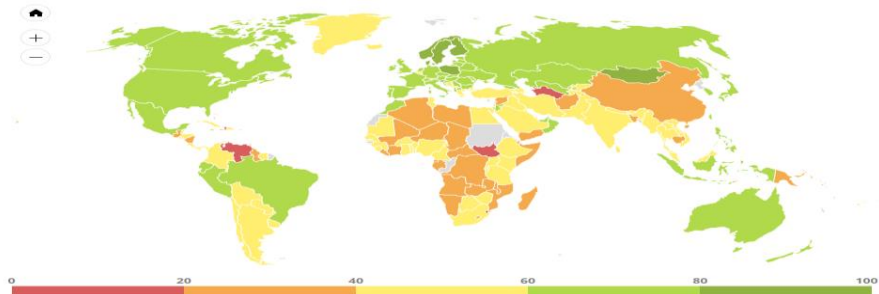

Рис. 1 Ілюстративна карта індексу ODIN. Востаннє оновлено: 9 серпня 2023 р

Відповідно до індексу ODIN в Таблиці 1 наведено глобальний рейтинг країн станом на 2022 рік. [2]

Таблиця 1.

Рейтинг країн відповідно до індексу ODIN

Рейтинг	Країна	Region	Індекс
1	Сінгапур	Південно-Східна Азія	90,4
2	Польща	Східна Європа	87,0
3	Данія	Північна Європа	86,7
4	Фінляндія	Північна Європа	85,8
5	Норвегія	Північна Європа	85,2
6	Словенія	Південна Європа	82,9
7	Гонконг, Китай	Східна Азія	82,4
8	Монголія	Східна Азія	81,6
9	Швеція	Північна Європа	81,0
10	Нідерланди	Західна Європа	79,7
61	Україна	Східна Європа	60,6

Відповідно до даних, наведених в Таблиці 1, Україна посіла 61 місце, що на 12 позицій вище, ніж роком раніше, але ми ще досить сильно відстаємо від наших найближчих сусідів, зокрема Польщі, яка значно випереджає нас в цьому показнику.

Російсько-Українська війна є найсерйознішим конфліктом в Європі з часів Другої світової війни. Вона має значний вплив на всі сфери життя в Україні та в усьому світі. В умовах війни публічне управління стикається з новими викликами та потребує інновацій. Відкриті дані можуть відігравати важливу роль у вирішенні цих викликів та сприятимуть трансформації публічного управління в Україні.

Війна призвела до різкого зростання попиту на цифрові послуги.

Використання відкритих даних разом з штучним інтелектом має значний потенціал для просування цифровізації в Україні. Відкриті дані можуть бути використані для створення нових цифрових послуг, покращення ефективності державних органів та бізнесу, а також підвищення якості життя громадян.[5]

Штучний інтелект може бути використаний для аналізу відкритих даних та виявлення тенденцій та закономірностей. Це може допомогти державним органам та бізнесу приймати більш ефективні рішення та покращувати якість своїх послуг.[3]

Для того, щоб реалізувати ці перспективи, Україні необхідно здійснити ряд заходів, таких як:

- **розширення доступу до відкритих даних** (уряд України повинен продовжувати розширювати доступ до відкритих даних, щоб їх можна було використовувати для створення нових цифрових послуг);

- **розвиток штучного інтелекту** (Україна повинна розвиватися в галузі штучного інтелекту, щоб мати можливість аналізувати відкриті дані та отримувати з них цінну аналітичну інформацію);

- **створення нормативно-правової бази** (Уряд України повинен розробити нормативно-правову базу, яка сприятиме використанню відкритих даних і штучного інтелекту).

Запровадження цих заходів допоможе Україні подолати розрив у цифровізації та стати більш конкурентоспроможною країною в глобальній економіці.

Відкриті дані можуть сприяти підвищенню прозорості органів публічної влади в умовах війни. Прозорість є важливою умовою для ефективного управління державою в умовах конфлікту. Коли громадяни та інші зацікавлені сторони мають доступ до інформації про роботу органів публічної влади, вони можуть краще контролювати їхню діяльність та вимагати від них відповідальності.[4]

В умовах війни відкриті дані можуть використовуватися для:

- відкритості воєнних дій: відкриті дані про воєнні дії можуть допомогти громадянам розуміти ситуацію на фронті та давати оцінку діям органів публічної влади. Це може сприяти підвищенню довіри до органів публічної влади та покращенню їхньої ефективності. Прикладом може служити сервіс DEEPSTATE на основі OpenStreetMap;
- відкритості гуманітарної допомоги: відкриті дані про гуманітарну допомогу можуть допомогти громадянам та волонтерам ефективно розподіляти допомогу тим, хто її потребує. Це може сприяти покращенню ефективності гуманітарної допомоги та захисту прав людей, які постраждали від війни та уникненню корупційних ризиків.
- відкритості відбудови: відкриті дані про відбудову можуть допомогти громадянам та бізнесу брати участь у відновленні країни. Це може сприяти покращенню ефективності відбудови та підвищенню довіри до органів публічної влади.
- покращення взаємодії з громадянами: відкриті дані можуть сприяти покращенню взаємодії з громадянами в умовах війни. Коли громадяни мають доступ до інформації про діяльність органів публічної влади, вони можуть краще розуміти ситуацію та брати участь у її вирішенні.
- сприяння інноваціям: відкриті дані можуть сприяти інноваціям у публічному управлінні в умовах війни. Інновації є важливими для ефективного управління державою в умовах конфлікту. Коли органи публічної влади використовують інновації, вони можуть краще розуміти ситуацію, розробляти більш ефективні рішення та реагувати на зміни.
- розвитку нових послуг: відкриті дані можуть використовуватися для розробки нових послуг для громадян і бізнесу, які відповідають їхнім потребам в умовах війни. Це може сприяти покращенню якості життя людей та розвитку економіки.[5]

Відкриті дані мають значний потенціал для інновацій та трансформації публічного управління в Україні в умовах війни. Цей потенціал може бути реалізований шляхом:

- **покращення якості відкритих даних**, що дозволить зробити їх більш корисними та придатними для використання;
- **розвитку інструментів та сервісів для використання відкритих даних**, що дозволить зробити їх більш доступними та простими у використанні.

Реалізація цього потенціалу може сприяти підвищенню ефективності публічного управління в Україні та покращенню якості життя людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Портал Дія.Відкриті дані URL: <https://diia.data.gov.ua/info-center/wodi>
2. Open Data Inventory (ODIN) URL: <https://odin.opendatawatch.com/>
3. РОЗПОРЯДЖЕННЯ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 2 грудня 2020 р. № 1556-р Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

4. Бабинська Н. Публічна інформація у формі відкритих даних в умовах воєнного стану: специфіка, парадокси, поради. URL: <https://dostup.org.ua/blogs/publications/publicchna-informatsiia-u-formi-vidkrytykh-danykh-v-umovakh-voiennoho-stanu-spetsyfika-paradoksy-porady>

5. Відкриті дані міст в умовах війни: результати дослідження URL: <https://ti-ukraine.org/research/vidkryti-dani-mist-v-umovah-vijny-rezultaty-doslidzhennya/>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

*Волинець Карина Василівна,
студентка 5 курсу економічного факультету
Університет митної справи та фінансів.
Керівник: Гапсєва Ольга Миколаївна,
доктор економічних наук, професор кафедри УМСФ*

ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ HR БРЕНДУ КОМПАНІЇ

Актуальність теми:

Однією з ключових особливостей сучасного ринку праці є висока конкуренція між роботодавцями, коли йдеться про залучення в компанію висококваліфікованих, творчих та ініціативних працівників. Тенденція зростання мобільності робочої сили набирає обертів і виявляється у зростанні плинності кадрів, змінах місця проживання, переході на інші професії та сфери діяльності. Це призводить до необхідності пошуку висококваліфікованих фахівців. У такому контексті стратегія та тактика маркетингу персоналу, зокрема формування HR-бренда компанії, стає ключовим аспектом у кадровій політиці та практиці. Проблема HR-бренда, або репутації компанії як роботодавця, є особливо актуальною для великих та середніх компаній, які розраховують на значний притік персоналу з зовнішніх джерел. Зараз багато звичних методів залучення персоналу вважаються недостатньо ефективними. Лідери бізнесу все частіше розуміють важливість HR-брендингу і навіть самостійно взялися за його формування. Сьогодні не лише роботодавці обирають кандидатів, але й претенденти на робочі місця активно вибирають найбільш привабливі місця праці, ретельно аналізуючи та порівнюючи пропозиції різних роботодавців. Розвиток бренду роботодавця стає ключовим завданням для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і залишається актуальним завданням в економічній науці сьогодні. У такому конкурентному оточенні важливо, щоб компанії пропонували не лише конкурентоспроможні умови зайнятості, але й висвітлювали свої унікальні переваги та цінності, які можуть привернути талановитих працівників.

Аббревіатура «HR» (human resources) у перекладі на українську означає «людські ресурси». Людські ресурси визначаються як якісна і кількісна характеристика всього персоналу підприємства, враховуючи наявність необхідних якостей та здатність окремого працівника для виконання певного виду трудової діяльності. Це визначення використовується у контексті колективу працівників в рамках концепції «людини соціальної». У структурі людських ресурсів враховуються такі аспекти, як можливості для росту та розвитку працівників, взаємовідносини у колективі, рівень культурного та морального виховання, ступінь об'єднання та самоорганізації в процесі праці, мотивація до виконання роботи та індивідуальні якості, необхідні для ефективної трудової діяльності (підприємливість, оригінальність та інші).

В сучасних умовах, коли попит на професійних співробітників безперервно зростає, а утримання найкращих кадрів стає актуальним викликом для кожної компанії, вірний HR-брендинг дозволяє підприємствам вигравати в конкуренції, збільшувати прибуток,

підвищувати рівень зарплати працівникам, створювати для них додаткові переваги. Таким чином, формується нові робочі місця і забезпечується тривале збереження висококваліфікованих кадрів у конкретній компанії. Завдання, які можна успішно вирішити завдяки ефективному розвитку HR-бренда в компанії, включають наступне:

- привернути більш висококваліфікованих кандидатів для участі в конкурсі на вакансії;
- оптимізувати витрати на пошук та подальший відбір нового персоналу для потреб компанії;
- утримувати кваліфікованих фахівців, які вже працюють у компанії;
- знизити основні показники плинності персоналу в компанії;
- підвищити загальну ефективність роботи компанії під певним брендом;

Формування HR-бренда – трудомісткий процес, до якого необхідно підходити комплексно. Зазвичай виділяють декілька ключових етапів цього процесу: визначення цільової аудиторії, повноцінне формування HR-бренда за рахунок потужного інформаційного потоку про привабливість компанії як потенційного роботодавця, а також розвиток та підтримання іміджу на визначеному рівні. Базовими складовими формування HR-бренда є місія, цінності, корпоративна стратегія та кадрова стратегія. HR-бренд є ключовою частиною корпоративного бренда компанії. Дослідження свідчать про високий взаємозв'язок між лояльністю споживачів до продукції чи послуг компанії та їх бажанням працювати в цій компанії.

Метою HR-брендінгу, як і інших бренд-комунікацій, є формування позитивного іміджу. У зв'язку з цим слід приділити особливу увагу PR-технологіям як найбільш ефективному інструменту досягнення зазначеної раніше мети. PR (public relations – відносини з громадськістю) – це «мистецтво і соціальна наука, що дозволяють аналізувати тенденції, передбачати їхні наслідки, консультувати керівництво організацій та втілювати в життя заздалегідь сплановані програми дій, які служать інтересам як організацій, так і громадськості» (визначення, надане вченими на Асамблеї асоціацій з відносин з громадськістю в 1978 році). Таким чином, традиційними каналами здійснення зовнішніх комунікацій традиційно вважаються друковані ЗМІ та видання (газети, журнали, книжкові видання), телебачення, радіо, промоакції, зовнішню рекламу, чутки та Інтернет.

Що стосується друкованих ЗМІ, то в них можна розміщувати будь-яку інформацію, яка може позитивно впливати на HR-бренд компанії. Така інформація переважно може бути представлена споживачеві через експертні інтерв'ю, репортажні статті (наприклад, статті в професійних журналах про «офіси мрії» Google), промо-пости тощо. Важливо відзначити, що різниця між характером інформації, яку представляють у газетах та журналах, полягає в тому, що в першому випадку вона має соціальний характер і спрямована на широкую цільову аудиторію, тоді як в другому випадку інформація є спеціалізованою та спрямована на більш вузьку, професійну аудиторію. Через книжкові видання можна проінформувати цільову аудиторію про досягнення компанії, її HR-бренд (переважно внутрішній). Такий канал комунікації часто використовується при створенні інформаційних матеріалів щодо корпоративної соціальної відповідальності (КСО) компанії.

Отже, сучасні компанії на ринку праці не лише прагнуть розвивати свої послуги, а й активно створюють і утримують свій бренд як роботодавця, залучаючи висококваліфікованих працівників. Важливо розуміти, що команда професіоналів грає ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності компаній. Для цього надзвичайно важливо розвивати потужний HR-бренд та регулярно його удосконалювати. Процес

формування бренду включає як створення та підтримку зовнішнього бренду, так і формування внутрішнього бренду. Важливо підкреслити, що успішність стратегій HR-бренду залежить від різноманітних факторів, які впливають на бренд в теперішній момент, від сильних і слабких сторін компанії, а також від наявних ресурсів для розвитку цього напрямку. Тому перед тим як розпочати створення стратегії, слід провести докладний аналіз поточного стану компанії, визначити основні напрямки роботи та цілі компанії, і лише після цього розробляти концепцію та втілювати її в життя.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Джулай М. В. Концепція бренду роботодавця для випускників освітніх закладів. Економіка та держава. 2021. №2. С. 136-140.
2. Фірсова С.Г., Кожухівська А.О. Стратегічні аспекти управління брендом роботодавця. Ефективна економіка. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8178>
3. Сало Я. В. Особливості формування бренду роботодавця. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. № 2. С. 92-96.
4. Самолук Н. М., Міщук В. А. Особливості формування та розвитку бренду роботодавця. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2021. №1. С. 156-167.
5. Гонтарева І.В., Тимошенко К.А. Методичний підхід до аналізу бренда роботодавця на прикладі ІТ компаній. Соціальна економіка. 2019. № 58. С. 59-69.

Зелінська Ганна Вадимівна,
*аспірантка кафедри туризму та рекреації,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

АТРАКТИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ: ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ

Процес розвитку туризму обумовлений темпами приросту туристичного обороту на світовому ринку та призводить до трансформації соціально-економічної системи країни. У цьому контексті туристичний потенціал активізує механізми формування стратегій успішного управління наявними туристичними ресурсами та поглибленого дослідження факторів, які впливають на формування атрактивності туристичної дестинації. Відтак, створюються умови для ефективного просування національного туристичного продукту на міжнародному ринку, що і зумовлює актуальність дослідження.

Наукові основи щодо формування атрактивності та розвитку туристичної дестинації розглянуто у працях таких вчених як О. Бейдик, М. Бойко, В. Євдокименко, О. Любіцева, А. Мазаракі, М. Портер, Ш. Річі, Д. Стеченко, Т. Ткаченко, Л. Черчик, Л. Шульгіна та інших дослідників. Однак, дана проблематика потребує подальшого теоретичного осмислення у науковому аспекті.

Одним із важелів впливу на туристичний сектор економіки країни стає формування атрактивності туристичних дестинацій та визначення орієнтирів їх розвитку. На думку наукової спільноти, на рівень туристичної атрактивності впливає перш за все наявність природно-рекреаційних та культурно-історичних чинників. Це своєю чергою слугує індикатором соціально-економічного розвитку країни та детермінує ступінь раціонального використання ресурсно-туристичного потенціалу території. Цю гіпотезу підтверджує Т. Ткаченко, трактуючи туристичну дестинацію як об'єкт (місто, регіон, район, місцевість, місце, заклад), що має туристично-рекреаційні ресурси (унікальні або специфічні), які є привабливими для подорожуючих, доступними завдяки наявності необхідної інфраструктури (зручності, послуги), доведені до споживача у формі сформованого та підготовленого до продажу туристичного продукту [3]. Варто зазначити, що систему компонентів дестинації складає знакова модель «чотирьох А»: атрактивність об'єктів (attractions), транспортна доступність (access), туристична інфраструктура (amenities), додаткові послуги (ancillary services).

Відомі вчені обґрунтовують туристичну атрактивність як вагому компоненту розвитку туристичних дестинацій, яка залежить від туристичного потенціалу територій, споживчих переваг туристів, компетенцій туристичних підприємств, продуцентів туристичних послуг та інших учасників економічних взаємовідносин на туристичному ринку, впливу на задоволення споживчих очікувань потенційних туристів та на їх сприйняття отриманих туристичних продуктів [1].

Для якісного формування туристичної атрактивності необхідні природні, економічні та екологічні передумови, які стануть базисом до розвитку туристичного потенціалу територій та окреслить конкурентні переваги. Відтак, роль цифровізації та діджиталізації

набуває нових значень в туризмі та посідає одне з найголовніших місць у розвитку туристичної галузі будь-якої країни. Міжнародна організація ЮНЕСКО оприлюднила список та підтвердила пошкодження 337 культурних об'єктів з початку повномасштабного вторгнення, які були туристичними destinations із щорічним відвідуванням туристів [2]. З огляду на наведені дані, можна зробити висновок, що оцифровуючи пам'ятки культури, створюючи нові віртуальні турпродукти, ми маємо змогу зберегти культуру та розвивати атрактивність туристичних destinations України навіть у такі кризові часи.

Незважаючи на повномасштабне вторгнення, туристична галузь продовжує працювати та підтримувати економіку України. А місцеві громади відчули попит на внутрішній продукт та розпочали активний пошук своєї унікальності, створення власного бренду та DMO регіону, що в результаті здійснить позитивні зрушення в процесі формування атрактивності туристичної destinations не тільки для внутрішнього туризму, а й для зовнішнього споживача.

Антикризове управління та сталий розвиток туризму стають основоположними елементами в формуванні атрактивності туристичної destinations. Адже тільки за наявності надійних стратегій та інструментів управління туристичними destinations в кризових ситуаціях, на кшталт пандемії, війни, стихійних лих, ми можемо говорити про виконання умов забезпечення розвитку сталого туризму.

Таким чином, можемо зробити висновок, що формування атрактивності туристичної destinations та стратегічні орієнтири розвитку в контексті забезпечення сталого туризму є тим основним важелем економічного впливу, який покликаний збільшити приріст туристичного обороту та залучати до туристичних destinations не тільки вітчизняного туриста, а й іноземного. Оскільки, наявність лише ресурсної компоненти в межах певної території вже забезпечує сталі туристичні потоки, що формує та слугує індикатором правильно обраного вектору розвитку атрактивності туристичної destinations.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазаракі А.А., Ткаченко Т. І., Мельниченко С. В. та ін. Туристські destinations (теорія, управління, брендинг) : монографія. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2013. 388 с.
2. Пошкоджені культурні об'єкти в Україні визнані ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/damaged-cultural-sites-ukraine-verified-unesco?hub=66116> (дата звернення: 06.02.2024)
3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. 463 с.

Зінченко Сергій,
*магістр, 2 рік навчання,
освітня програма "Менеджмент організацій"
Науковий керівник: к.е.н., доцент Білорус Т.В.*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ БРЕНДУ РОБОТОДАВЦЯ У СФЕРІ АУДИТУ

У сучасних умовах високої конкуренції на ринку праці створення позитивного бренду роботодавця стає критично важливим. Без виконання цього завдання процес забезпечення висококваліфікованими працівниками може стати складним та витратним для підприємства. Задля залучення якісних кадрів, що допоможуть бізнесу розвиватись (не тільки на рівні топ-менеджменту, а й на виконавчих посадах), важливо продемонструвати, що дана компанія є найкращим місцем для працевлаштування та професійного зростання. Кожна компанія формує свою унікальну репутацію, яка включає в себе оцінку її продукції та послуг, рівнів соціальної та екологічної відповідальності, громадської позиції керівництва, місію ведення справи, історії її діяльності та інших аспектів [3].

Підвищення ефективності роботи аудиторської компанії відповідно до сучасних умов, залучення зовнішнього фінансування, можливості виходу на нові ринки та займання нових ніш на них вимагають від компаній значного рівня довіри зі сторони клієнтів, кредиторів, інвесторів та суспільства в цілому. Відповідність та повнота фінансової інформації, що публікується, прозорість та зрозумілість функціонування систем контролю – основні складові побудови відносин з партнерами та учасниками, що базуються на довірі. Розуміння відповідності принципів обліку, що застосовуються клієнтами, операційної діяльності та поширеній галузевій практиці дозволяють аудитору провести належну перевірку та сформулювати свою професійну думку. Основне завдання суб'єкта аудиторської діяльності – надати впевненість у компанії стосовно її фінансової стабільності, економічної надійності та спроможності до співпраці з нею. Водночас впевненість створює репутацію – бренд, – що дозволяє розширювати горизонти можливостей в бізнесі [2].

Проте й сама аудиторська компанія – надавач послуг, що зацікавлений у власному бренді. Галузь зовнішнього аудиту та підтримки бізнесу відносно нова галузь та не користується широким попитом через особливості структури національного ринку серед підприємств (більшість суб'єктів господарювання належать до малих, що не зобов'язані проходити перевірку фінансової звітності). Саме тому позиція серед конкурентів та авторитет перед суспільством для такого виду діяльності є першочерговим пріоритетом. Важливо зауважити, що така репутація підприємства не тільки може позитивно впливати на фінансові показники та залучення рідкісних клієнтів, але й стати джерелом натхнення для її діючих та потенційних співробітників. Бренд роботодавця, подібно до

корпоративного бренду, який у свою чергу визначає цінність для клієнтів запропонованих послуг на ринку, являє собою рівень сприйняття компанії як привабливого місця для роботи. Він є індикатором того, який підхід керівництво бізнес-осередку застосовує для конвертації досвіду, таланту, навичок та контактів співробітників, наскільки раціонально та справедливо розподіляється ресурс, та як можуть бути оцінені індивідуальні показники ефективності та залученості конкретного працівника. Бренд роботодавця являє собою набір характеристик, за якими кандидати віддають перевагу одній компанії серед інших, а тому його рівень розвитку повинен бути оцінений з максимально можливим дотриманням принципу об'єктивності та структурності задля уможливлення контролю над стратегічним управлінням не тільки системи кадрового забезпечення, а й усією компанією загалом [3].

Створення вдалої концепції бренду роботодавця для компанії, що сама займається наданням впевненості – не є очевидною та легкою задачею. Аудиторська діяльність контролюється державним органом суспільного нагляду (ОСНАД), що забезпечує перевірки якості та незалежності проведених процедур. Та, як і будь-яка комерційна організація, аудиторська компанія потребує вдалих управлінських рішень, що забезпечать успіх, зокрема, і в кадровій стратегії підприємства.

У зв'язку з цим, ми звернулись до літератури для пошуку наукових підходів до розробки прикладних аспектів інструментарного забезпечення процесу оцінювання рівня розвитку бренду роботодавця. За основу було взято запропоновану Білорус Т.В. та Фірсовою С.Г. методику виокремлення атрибутів бренду роботодавця. Дане наукове бачення полягає у пропозиції виокремлення чотирьох основних груп атрибутів (організаційний, функціональний, економічний, психологічний) та їх складових частин для комплексної системної оцінки стану та рівня розвитку бренду роботодавця, шляхом проведення багатокритеріального аналізу в подальшому [1, с. 31-32].

На основі даного підходу нами було сформульовано власну концепцію щодо класифікації атрибутів бренду роботодавця для аналізу саме суб'єкта аудиторської діяльності.

1. Атрибут престижності:

- приналежність суб'єкту до міжнародних мереж;
- наявність відзнак та винагород;
- наповненість та стабільність клієнтської бази;
- рівень експертності та досвідченості колег;

2. Атрибут упевненості:

- річний обсяг успішно завершених проєктів;
- прозорість та надійність ведення діяльності;
- результати перевірок контролююю якості ОСНАД;
- рейтинг компанії на платформі з перевірки бізнесів YouControl (URL:

<https://youcontrol.com.ua>).

3. Атрибут інклюзивності:

- хендбук нового працівника;
- наявність внутрішніх / залученість до зовнішніх освітніх програм для нових та діючих працівників;
- доступність до бібліотек професійної літератури;
- якість механізму збору та надання зворотнього зв'язку від керівництва;

4. Соціально-економічний атрибут:

- перспективність кар'єрного просування;
- рівень індивідуалізованості підходу до формування плану та графіку робочого процесу;
- умови праці;
- соціальний пакет.

Усі складові атрибутів бренду роботодавця пропонуємо оцінювати шляхом проведення моніторингу діяльності компанії та безпосереднього опитування працівників. До оцінки можуть бути також долучені порівняльні результати опитування із врахуванням фактору досвідченості (серед тих, хто щойно влаштувався, вже працює деякий час та давно в компанії), гендерного розподілу, вікового параметру та за посадовими особливостями. Експертну оцінку пропонуємо конвертувати в кількісні показники за п'ятибальною шкалою від 0 до 4 балів, де 4 – найкращий варіант, а 0 – найгірший, відповідно. Якісні показники пропонується переводити в кількісні за принципом фіктивних змінних з бальними оцінками 0 та 4, де 4 бали свідчить про наявність певної складової, а 0 – про її відсутність, або недоступність до інформації.

Проведення узагальнюючих розрахунків пропонуємо здійснювати за формулою $РРБР = a * PPOA + b * PPFA + c * PPEA + d * RPPA$, запропонованою авторами методики, де РРБР – рівень розвитку бренду роботодавця; a, b, c, d – коефіцієнти вагомості атрибутів бренду роботодавця; PPOA, PPFA, PPEA, RPPA – рівень розвитку окремих атрибутів бренду роботодавця за оцінками респондентів [1, с. 32]. Причому варто застосовувати комбінований підхід до розгляду застосованих коефіцієнтів вагомості за результатами шляхом оціночного судження планів та бачення керівництва конкретної компанії та власного аналізу ринку праці й особливостей галузі.

Дана модель бренду роботодавця може допомогти компанії налагодити та оптимізувати процес кадрового забезпечення. Поетапне впровадження змін допоможе застосувати системний підхід до вдосконалення може забезпечити як покращити сприйняття організації й підвищити задоволеність працівників, так і посилити конкурентні позиції компанії на ринку праці.

1. Білорус Т. В., Фірсова С. Г. Методичний інструментарій оцінювання рівня розвитку бренду підприємства роботодавця. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2019. № 4 (10). С. 30–39. Doi: 10.5281/zenodo.3834923.

2. Група Компаній «Нексія ДК»: офіц. веб-сайт. URL: <https://nexia.dk.ua/audyt/> (дата звернення 09.02.2024).

3. Чому аудиторським фірмам слід розвивати бренд роботодавця / Палата аудиторів та бухгалтерів України : веб-сайт. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/1400-chomu-audytorskym-firmam-slid-rozvyvaty-brend-robotodavtsia> (дата звернення: 09.02.2024).

Парий Т.П.,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

tauyaparyi3@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ

Підбір кваліфікованого та відповідного персоналу є важливим завданням для сучасних організацій, які мають амбіції досягти успіху в умовах швидкозмінюваного та конкурентного ринкового середовища. Згідно з вимогами часу, сучасні методи підбору персоналу формуються під впливом не лише потреб компаній у різних фахівцях, але й технологічних та соціокультурних трансформацій, що визначають сучасне бізнес-середовище.

У минулому, вітчизняні організації активно використовували традиційні методи підбору персоналу, що відповідали соціокультурному та технічному контексту того часу. Наприклад, стратегія пошуку кандидатів в середині організації ґрунтувалася на стимулюванні внутрішнього росту та розвитку кадрів, залучаючи тих, хто вже працював у компанії. Також важливим було використання співробітниками власної мережі зв'язків для пошуку нових працівників. Самовиявлення кандидатів часто базувалося на ретроспективному аналізі архівів, де втрачувались раніше подані анкети, об'яви в ЗМІ були популярним інструментом для розміщення вакансій та залучення кандидатів. Також, організації виходили в інститути та вищі навчальні заклади з метою презентацій та набору кадрів серед студентів.

Однак у порівнянні з сучасним підходом, де основний акцент робиться на використанні розширених баз даних, цифрових платформ та соціальних мереж, традиційні методи виглядають менш гнучкими та менше адаптованими до вимог сучасного підбору персоналу.

Розглядаючи сучасний підхід до підбору персоналу як показує практика організації часто зіштовхуються з таким помилками як: неповне визначення вимог до кандидата, неточно складений опис вакансії, недооцінка складності підбору конкретного фахівця або ж недостатнє фінансування на підбір персоналу- все це призводить до того, що кінцевий результат не є ефективним та не відповідає очікуванням.

Тому для забезпечення ефективної політики організації в області підбору персоналу і забезпечення відповідності працівників вимогам їх професійних, ділових і особистісних якостей, необхідний комплексний підхід. Рекрутерам слід володіти всіма можливими інструментами пошуку працівників і використовувати їх відповідно до конкретних завдань. Існує чотири основних методи підбору персоналу, кожен з яких має свої переваги і недоліки та використовується в залежності від цілей підприємства.

Серед них важливо виділити рекрутинг, який є досить поширеним методом і використовується для підбору середнього та нижнього рівня спеціалістів. Також, метод Executive search, який є ефективним для підбору рідкісних спеціалістів і менеджерів вищого рівня, привертаючи увагу як тих, хто шукає роботу, так і активних фахівців та метод Head hunting, який використовується для вербування фахівців, що вже працюють в інших компаніях.

З урахуванням сучасних вимог та реалій ринку праці, важливим та універсальним методом видається рекрутинг, який дозволяє залучити спеціалістів на різні рівні кваліфікації та відповідати конкретним вимогам підприємства. Проте, на мою думку, окрему увагу заслуговує метод прелімінарінг. Цей метод полягає у залученні талановитих студентів та молодих фахівців, які щойно завершили навчання. Залучення здібних студентів та молодих фахівців після закінчення навчання з перспективою подальшого працевлаштування дозволяє підприємствам створювати міцний резерв талановитих працівників. Акцент на прелімінарінгу обґрунтовується не лише його спроможністю залучати новий потік молодих талантів, але і формувати ефективні партнерські відносини з освітніми установами. Цей підхід стимулює розвиток навичок та знань, які відповідають конкретним потребам компанії.

Важливість прелімінарінгу полягає в тому, що він сприяє не лише заповненню конкретних вакансій, але й формує стратегічний підхід до розвитку кадрів. Цей метод дозволяє підприємствам розширювати свої можливості, зберігати та розвивати таланти внутрішньої команди, щоб забезпечити сталість та конкурентоспроможність у сучасному динамічному бізнес-середовищі. Такий акцент на прелімінарінгу видається необхідним для підприємств, які мають амбіції будувати не тільки свою сучасну, але й майбутню успішну команду.

Тому я вважаю, що цей метод є важливим та необхідним у сучасному суспільстві. Крім зазначених мною вище переваг даного методу, варто відзначити його потенційний вплив на освітній процес та студентську мотивацію.

Прелімінарінг стимулює активну участь студентів у навчальному процесі, оскільки вони розуміють, що їхні навчальні досягнення можуть визначити їхню подальшу кар'єру. Студенти, які відчувають підтримку підприємств ще на етапі навчання, виявляють більший інтерес до професійного зростання та розвитку своєї кар'єри.

Залучення студентів до прелімінарінгу може також сприяти розвитку спеціалізованих програм та курсів, орієнтованих на конкретні потреби ринку праці. Це сприяє актуалізації освітньої системи та забезпечує випускникам не лише теоретичні знання, але й практичні навички, які є необхідними для успішного вступу в професійну діяльність.

Такий підхід не тільки забезпечує підприємствам доступ до висококваліфікованих працівників, але й активно впливає на розвиток освіти та формування кращих практик у навчальних програмах. Тому прелімінарінг, на мою думку, є не лише ефективним інструментом для бізнесу, але й ключовим чинником, що визначає майбутнє якісної освіти та підготовки кадрів.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що вибір шляхів залучення та відбору персоналу є складним завданням, яке визначається численними факторами. Стан ринку праці, характер вакансії, корпоративна культура та фінансові можливості підприємства впливають на вибір оптимальних методів.

Важливо відзначити, що немає універсальних методів, які гарантували б успішний результат у всіх випадках. Кожен метод є відповідним або не відповідним конкретній ситуації, посаді чи підприємству. Таким чином, важливо враховувати контекст і обирати підходящі засоби і методи для досягнення конкретних цілей підприємства.

Результативність процесу підбору персоналу визначається комплексністю використаних методів та їх відповідністю конкретній вакансії і ринкові праці. Якісно проведений відбір кадрів може відзначитися на роботі підприємства, його прибутковості

та загальному розвитку. Отже, формування більш якісної та гнучкої системи кадрового складу визначає успішні перспективи підприємства у майбутньому. Відбір кваліфікованих працівників не лише забезпечує ефективне функціонування підприємства, але і створює фундамент для його подальшого успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сиротюк, В. (2018). Сучасні методи стимулювання особистого продажу в роздрібній торгівлі. Електронний ресурс: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26232/2/MTPSS_2018_Syrotiuk_V-Modern_methods_of_personal_96-97.pdf
2. Поліщук, В. (2017). Підбір та найм персоналу в Україні: методи та етапи. Електронний ресурс: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24912/1/134-136.PDF>
3. Кирилок, В.О., Зоїдзе, Д.Р. (2018). Аспекти сучасного підбору персоналу. Електронний ресурс: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/6056/1/83-85.pdf>
4. Гетьман, О.О., Царюк, С.Ю. (2018). Управління підбором і наймом персоналу на підприємстві (організації). Електронний ресурс: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/102.pdf>
5. Хлистова, А.А., Корнілова, О.В. (2021). Сучасні методи підбору персоналу. Електронний ресурс: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45162/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%2031.05.2021.pdf>

Яремко Лариса Адольфівна,
д.е.н., професор, професор кафедри
Пилат Марта Віталіївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.
Львівський торговельно-економічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день функціонування міжнародних організацій є надзвичайно важливим. Людство щоденно стикається з проблемами, які держава не може вирішити самостійно. Саме міжнародні організації об'єднують зусилля країн проти пандемії, тероризму, збройних конфліктів тощо. Міжнародні сприяють співпраці та координації дій країн у різних сферах. Однією з таких міжнародних організацій є Європейський Союз.

Європейський Союз – це партнерство 27 держав Європи. Це досить велика міжнародна організація, адже вона охоплює значну частину Європейського континенту. У Європейському союзі проживає 447 млн осіб, а це майже 6% населення світу.

Україна має намір розбудовувати відносини з Європейським Союзом. Зокрема ми прагнемо бути рівноправними членами блоку. 23 червня 2023 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на членство в ЄС. Процес вступу до ЄС може бути тривалим і складним, але Україна має сильну підтримку з боку ЄС.

За останні роки перед Європейським союзом стояло досить багато викликів. Одними із них були напливи мігрантів з Африки та Близького Сходу, вихід Великої Британії із блоку, світова фінансова криза 2008 року та пандемія COVID-19. Тепер до цього списку додалась повномасштабна війна росії проти України. Країни Європейського Союзу активно підтримують українським біженців. Європейські країни повністю підтримують Україну у війні та постачають зброю, амуніцію, а також фінансують соціальні потреби [1].

З моменту підписання Маастрихтського договору йде процес активного розвитку Євросоюзу. Адже збільшується кількість країн-учасниць, вводиться єдина європейська валюта та вносяться зміни в договори. Розглянемо зміни у кількості країн-учасниць ЄС (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни у кількості країн-учасниць Європейського Союзу

Зміни у кількості країн-учасниць ЄС	
Рік	Кількість приєднаних країн
1995	3 (Австрія, Фінляндія, Швеція)
2004	10 (Чехія Угорщина, Польща, Словаччина, Естонія, Литва, Латвія, Кіпр, Мальта)
2007	2 (Болгарія, Румунія)
2013	1 (Хорватія)

Джерело: [2]

Таким чином, кількість країн у складі ЄС у 2024 році становить 27.

У 2024 році визначено офіційних країн-кандидатів на вступ до ЄС, а саме: Туреччина (з 1987 року), Македонія (з 2004 року); Чорногорія (з 2008 року); Албанія (з 2009 року); Сербія (з 2009 року); та Україна (з 2022 року). У 2009 році заявку на членство подала також Ісландія, проте у 2013 році переговори були заморожені.

Отже, Європейський Союз - це політико-економічний союз 27 європейських країн, заснований на спільних цінностях демократії, свободи та верховенства права. ЄС відіграє важливу роль у підтримці України у її боротьбі за свободу та демократію. Європейський Союз засуджує російську агресію проти України та надає допомогу українським біженцям. Саме **Європейський Союз є важливим партнером України** у її прагненні до європейської інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке Європейський Союз та як інтеграція України може змінити домінування в ЄС. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231215-shho-take-yevropejskyj-soyuz-ta-yak-integracziya-ukrayiny-mozhe-zminyty-dominuvannya-v-yes/amp/> (дата звернення: 03.02.2024)
2. Які держави мають членство в Євросоюзі. Europortal. URL: <https://europortal.biz.ua/dovidkova/vyyizd-za-kordon/krajiny-ec.html/amp> (дата звернення: 03.02.2024)

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 930(477)
ББК 63.3(4Укр)

Сараєва Ольга Віталіївна,
канд.іст.наук, доцент каф.
Філософських наук та історії України
ДВНЗ “Приазовський державний технічний університет”

ІСТОРИЧНИЙ МІФ ТА ЙОГО МОДИФІКАЦІЇ

Актуальність проблеми теоретизації історичного міфу та похідних понять обумовлена широким побутуванням означеної термінології у сучасному інформаційному просторі. Водночас, у суспільстві сформувалося хибне тлумачення історичних міфів, засноване на отождествленні їх з казками, байками, неправдою у широкому розумінні. Об'єктом пропонованої статті є теоретичні дискусії щодо дефініції історичного міфу, механізмів його формування та трансформації. У рамках публікації мета була реалізована шляхом вирішення наступних дослідницьких завдань: проаналізувати основні підходи, що домінують у світовій гуманістиці по відношенню до визначення концепту «міф»; виявити взаємозв'язки між дефініціями «історія» та «міф»; окреслити ключові етапи формування історичного міфу, його функції та типологію. Теоретико-методологічний інструментарій дослідження заснований на аналітико-синтетичному аналізі наукових публікацій авторів, що займалися проблематикою теоретизації історичного міфу та пов'язаних з ним понять. У рамках статті констатовано тяглість дискусій щодо визначення та співвідношення понять «історичний/історіографічний міф» та потребу залучення широкого кола фахівців ряду інших дисциплін. Водночас, підкреслюється, що помітна активізація теоретичних студій над проблемами дефініювання історичного міфу пов'язана з культурно-антропологічним зворотом у гуманітарних науках та впливом французьких аналістів. Також з'ясовано змістовне наповнення концептів «сучасний міф» та «національний міф».

Ключові слова: історичний міф, національний міф, сучасний міф, наратив, історіософія, неокантіанство, культурна антропологія.

Суспільство у повсякденному житті все частіше стикається з проблемами теорії та філософії історичної науки, що викликано бурхливим розвитком інформаційного суспільства, активізацією публічних інтелектуалів та «лідерів думок» різного ґатунку, що у свою чергу є наслідком загострення світової соціально-політичної кризи. На шпальтах популярних видань та у блогерських публікаціях пересічний читач постійно зустрічає такі визначення як «наратив», «історична пам'ять», «історичний міф» тощо, чіткого розуміння яких нема не те що у суспільстві, але й подекуди у наукових колах. Вкрай відчутною є нестача комплексних, узагальнюючих досліджень оглядового характеру, які б заповнили окремі термінологічні лакуни.

Отже, об'єктом пропонованої публікації є теоретичні рамки концепту «історичний міф», а метою – аналіз процесу теоретизації поняття «історичний міф» та ряду похідних від нього дефініцій. Пропонована мета може бути досягнута шляхом розв'язання наступних дослідницьких завдань, які у загальних рисах обумовлюють структуру статті: прослідкувати еволюцію дефініції «міф»; встановити співвідношення між поняттями «історія» та «міф»; визначити основні етапи формування історичного міфу, його функції та типологію. У методологічному плані дослідження, перш за все, базується на аналітико-синтетичному аналізі наукових публікацій авторів, що займалися проблематикою теоретизації історичного міфу та пов'язаних з ним понять.

Навіть за період останніх кількох років з'явилася величезна кількість монографічних опрацювань проблем теорії історичного міфу, при чому як праць загального характеру, так і робіт, що висвітлюють окремі національні чи сучасні історичні міфи у їх розвитку. Неможливо оминати увагою дослідження Жака Пауелса, який поставив собі за мету дати огляд семи найбільш поширених міфів світової історії XVIII – XX століття, та прослідкувати контекст їх використання на сучасному етапі (Pauwels, 2022). Більш теоретичний характер притаманний праці Джона Карабелоса, який узагальнює відомості про співвідношення історії та міфології, розглядаючи міф як репрезентацію конкретного історичного досвіду (Karabelas, 2023). Проблематика міфологізації історії досить поширена у польській історіографії. Оминаючи загальновідомі праці Єжи Топольського та Єжи Матерницького, до яких ми будемо звертатися в основній частині статті, варто згадати дослідження національних міфів авторства Магдалени Рекшч, де вона зверталася до досвіду країн колишньої Югославії (Rekść, 2013), а також класичну монографію «Історія та міф» Єжи Ронікера, який окреслював як теоретичний бік проблеми, так і подав конкретні приклади міфологізації польської історії (Roniker, 2002).

Універсальним завданням, з яким стикається дослідник міфологізації історії є проблема визначення категорії «міф», яка, не дивлячись на загальне поширення у багатьох галузях знань, почала активно досліджуватися лише у середині XX століття. Дефініювання міфу є складною та багатоаспектною проблемою. Визначення цього терміну напряму залежить від дисципліни, відносно якої це дефініювання відбувається. Увага до процесів міфологізації пов'язана з тим, що вона притаманна як примітивному мисленню, так і провідним інтелектуальним концептам. Міф – невід'ємна частина життя людини, з якою вона стикається щоденно. Необхідно одразу наголосити, що міф є культурним феноменом, про що писали більшість теоретиків цього поняття, тож процеси міфологізації напряму залежать від тієї культурної надбудови, в рамках якої вони відбуваються.

Таким чином, необхідно констатувати, що єдиного визначення поняття «міф» на сьогодні не існує і вчені мають справу з багатозначним концептом. Дослідники досить давно відійшли від визначення міфу як сакрального наративу, метою якого є спроба пояснення походження природи, світу та людини. Такою дефініцією ми можемо користуватися лише тоді, коли мова йде про релігії стародавнього світу.

Для початку необхідно звернутися до побутових реалій, оскільки з терміном «міф» ми зустрічаємося дуже часто у реальному житті і у суспільстві склалося абсолютно невірне розуміння згаданого концепту. На цю проблему звертає увагу один із знаних українських теоретиків міфу В'ячеслав Артюх. Вчений писав, що у повсякденному житті міф часто ототожнюють із казкою, що виливається у найбільш популярну інтерпретацію поняття «міф» – це заздалегідь неправдива розповідь про минуле, що не може бути перевірена свідченнями доступних джерел. Єдине, що у цьому простому визначенні заслуговує на увагу і до чого ми ще не раз будемо звертатися – це те, що міф це дійсно розповідь (наратив, смислова конструкція) (Artiukh, 2021).

Розвиток концепції міфу тісно пов'язаний з поступом наук про суспільство – перш за все, етнографії, етнології, культурної антропології, соціології тощо. Свій внесок у проблему теоретизації міфу зробили, зокрема, К. Юнг, Е. Кассіпер, К. Леві-Строс та інші. Кожен зі згаданих вчених давав визначення міфу відповідно до предмету свого дослідження. Враховуючи складність та багатогранність визначення поняття «міф», американський

вчений Іван Стренський писав, що міф це одночасно все та ніщо (Strenski, 1987, p. 3). Вже згаданий вище неокантіанець Е. Кассіер продовжував цю думку, проте не підтримував беззмістовне та розмите визначення Стренського, оскільки при такому підході, будь-який теоретичний концепт можна дефініювати як «що завгодно» (Topolski, 1998, s. 57).

Проте найбільш оригінально та влучно дефініював концепт міфу американський антрополог Джозеф Кемпбелл у своїй «Силі міфу». Кемпбелл писав, що суспільство живе в міфі і не має нічого поза міфом (Campbell, 1988, p. 78). З культурою у широкому розумінні асоціював міф італійський історик Карло Гінзбург, стверджуючи, що міф – це культура конкретної епохи, яка формує навколо індивіда своєрідну клітку, за межі якої практично неможливо вийти без розриву з цією культурою. Культура епохи, таким чином, є своєрідним фільтром, через який людина спостерігає світ (Ginzburg, 1992, p. 17).

Більшість вчених, що займалися теоретичними аспектами проблематики міфу відзначали його стійкий зв'язок з історією, яка є тлом, на основі якого розвивається міфічний переказ. Однією з основних рис міфу є постійні відсилки до історичного минулого – зазвичай, мова йде про конкретну історичну подію. Однак це переплетення міфічного переказу та історії не означає, що міф відтворює те, що дійсно мало місце, а скоріше навпаки. Міфічний наратив дає спотворений образ історичних реалій – частіше за все надто прикрашений та гіперболізований. Дуже часто громадські та політичні лідери, які намагаються відшукати мотиви своїх дій у подіях минулого, спираються не на історичні факти, а на їх міфологізовану версію. Для прикладу згадаємо взаємну неприязнь сербів та албанців. Останні для сербів стали реінкарнацією турків, чужинців, які колись поставили під загрозу існування сербської державності. Натомість, сербські лідери часто забували про те, що у славетній битві на Косовому полі серби та албанці билися проти турків на одному боці (Rekšć, 2013, s. 52-53).

Поняття «історичного міфу» особливого поширення набуло у працях представників французької школи «Аналів». Аналісти використовували концепт історичного міфу у тому розумінні, як його розглядала тогочасна культурна антропологія. Наприклад, Люсьєн Февр відзначав, що історики, у більшості своїй, переважно займаються тим, що пристосовують власні твердження до історичних періодів, дослідженням яких вони займаються. Отже, кожна історична епоха створює власний інтелектуальний всесвіт, своє розуміння історичних періодів, які були до неї. Февр писав, що у кожний період історії було свої розуміння Давнього Риму, Середньовіччя та Ренесансу (Febvre, 1982, p. 3-7). Перефразовуючи Л. Февра, історичний міф можна розуміти як специфічну форму сприйняття минулого, викривлену впливом оточуючої дійсності.

Аналізуючи проблему теоретизації концепції історичного міфу, неможливо оминати погляди класика польської історіографії Єжи Топольського. Міфом Топольський вважав сакралізовану форму знання, яка є усталеною та такою, що не піддається критиці. Водночас, міф – це віддзеркалення навколишньої дійсності (Topolski, 1996, s. 204-207). Для Є. Топольського міф та наука дуже міцно пов'язані, а тому і в історіографії міф займає одне з провідних місць. Наслідуючи Л. Февра, польський теоретик історіографії писав, що кожен історик пише історію з точки зору стандартів та моральних норм свого часу. І для Февра і для Топольського, історик – це не той, хто володіє знаннями про минулі часи, а той, хто ці знання намагається відшукати під нашаруваннями більш пізніх спроб міфологізації (Topolski, 2012).

У рамках пропонованої статті ми будемо дотримуватись певного компромісу у визначенні концепту «історичний міф». По-перше, варто поставити знак рівності між поняттями «історія» та «наратив», оскільки ми будемо сприймати історію, як відображення існуючої дійсності на формування якої впливають багато зовнішніх факторів. Тобто, до історії у цій статті ми звертаємося як не до об'єктивної, а як суб'єктивної версії подій. Таким чином, можна вважати тотожними концепти «наративний міф» та «історичний/історіографічний міф», визначаючи останній як знання, яке немає загальнонаукового визнання і існує у свідомості дослідника та ретранслюється ним у його працях. Так відбувається сакралізація знання та формування конструкту який асоціюється з фактографічною чи символічною правдою.

З історіософської точки зору історичний наратив має два рівні – теоретично-ідеологічний (більш глибокий, основний стрижень наративу) та логічно-граматичний (поверховий, інформативний). Історіографічні міфи утворюються на теоретично-ідеологічному рівні і безпосередньо впливають на зміст інформативного рівня історичного наративу. Суспільство стикається з міфологізацією історії тоді, коли вчений втрачає контроль над наративом, або свідомо починає відступати від засад наукової об'єктивності (Topolski, 2012).

Західні теоретики історії дуже часто у своїх дослідженнях зверталися до проблематики конструювання міфів та стереотипів, намагаючись з'ясувати причини їх виникнення. Зокрема, французький історик Даніель Бовуа вважає, що окремі індивіди, або прошарки суспільства потребують певних масок, аби виправдати свою поведінку, або нав'язати іншим свої стандарти мислення. Е. Кассіер писав, що аби існувати, кожен міф має бути зафіксований певним ритуалом та повтором. Міф може занепадати без циклічного відновлення – він виходить з обігу у суспільстві, або, частіше за все, змінює свою форму. Вчений вважав, що кожен міф не може існувати більше, ніж віра у нього. Отже, розвиваючи тези Е. Кассієра, ми можемо вести мову про живі та мертві міфи (Chekan, 2011).

Якщо звертатися до історіографічної практики, неважко визначити основну функцію міфу – він є тим стрижнем, що зв'язує історичний наратив, надає йому сенсу та визначає його основний посил. Так позиція історика набуває цілісної конструкції з точки зору наративної лінії, хронології, або структури. Міф може керувати наративними стратегіями істориків, проте це не є обов'язковою умовою. Іншими словами, якщо історик має на меті створити цілісну оповідь про минуле, то він має орієнтуватися на певну позицію, яка буде впорядковувати його думки, слугувати цементам, який скріплюватиме фундамент історичного наративу. Саме ця провідна позиція впливає на процес відбору фактів та прикладів, які покликані ілюструвати концептуальні твердження історичної оповіді (Topolski, 2012).

З точки зору типології історичних міфів, то більш-менш загальноприйнятим є їх розподіл на національні та сучасні. У національному міфі нація сприймається не як звична нам категорія, а як окреслення певної ідеї, яка притаманна якомусь розтягнутому у часі процесу. В якості прикладу такого національного міфу В. Артюх наводив застосування визначення «Україна» для давньоруських часів, часів середньовіччя та ХХ століття. Тобто, мова йде про національний міф, який має на меті демонстрацію історичної тяглості та безперервності державності на українських землях. Водночас, нація сприймається як певний дух, що присутній у кожному окремому індивіді, де всі разом складають колективну

націю. Подібні національні міфи у тому чи іншому вигляді побутували ще у середині XVII століття, а потім яскраво прослідковувалися у творчості Т. Шевченко.

Національний міф є найбільш наближеним за значенням концептом до побутового розуміння міфу, оскільки має яскраво виражену сакральну складову. У так званих сучасних історичних міфах ця складова не прослідковується. Натомість, у сучасних міфах можна спостерігати чітку прив'язку до певних історичних фактів, або місць пам'яті, що мають важливе значення у контексті націотворення (вже згадане Косове поле). Якщо національні міфи апелюють до духовного рівня сприйняття минулого, то сучасні міфи – до тілесного. Відбувається сакралізація не примарних субстанцій, а конкретних місць, предметів, фактів (Artiukh, 2021).

Дискусії щодо форми та змісту концепту історичного міфу ніколи не припинялися як у теоретичній площині, так і на прикладі конкретно-історичних проблем. Необхідно підкреслити тяжіння дослідників до узагальнень щодо беззмістовності дефініції, адже надання формального визначення ніяк не позначається на дослідженні змісту самого смислового конструкту. Однак, на нашу думку, чітка теоретизація історичного міфу дозволить провести чітку межу та встановити співвідношення між історичним наративом та історичним міфом.

Проблема теорії історичного міфу має широкі перспективи подальших досліджень. Зокрема, необхідно вирішити питання взаємозалежності історіографічного та історичного міфу, поставити крапку у дискусії щодо тотожності цих двох понять. На увагу вчених заслуговує дослідження окремих прикладів історичних міфів, аналіз їх розвитку у часі, та виокремленням домінуючих факторів, що впливали на форму, зміст та функції конкретного міфу. Необхідно звернути увагу також на роль історичних міфів у формуванні політики пам'яті, національної ідентичності, пантеону національних героїв тощо.

Отже, проблема однозначного дефініювання історичного міфу до сьогодні залишається невирішеною, незважаючи на постійну увагу вчених до цієї фундаментальної, міждисциплінарної тематики. Крім цього, проблема міфологізації історії тісно пов'язана з іншим питанням, яке до сьогодні вважається відкритим – визначенням концептів «наратив» та «історичний/історіографічний наратив». Проблема полягає у домінуючих стереотипних уявленнях про концепцію міфу на побутовому рівні, асоційованого з неправдою, вигадкою, байкою тощо. Активізація досліджень міфу у сенсі смислової конструкції відбулася лише з середини XX століття, що було викликане поширенням передових для того часу ідей французьких аналістів та пізніше, постмодерністів.

Пропонована окремими дослідниками (І. Стретенський, Д. Кемпбелл) загальна форма визначення міфу як всього та нічого одночасно видається нам хибним шляхом, який лише наповнює конкретну дефініцію беззмисливим сенсом. Куди більш прийнятним виявилось визначення історичного міфу Л. Февром, як специфічної форми сприйняття історичної реальності, видозміненою на догоду певній суспільно-політичній кон'юктурі.

Культурно-антропологічний зворот у історіософських дослідженнях змістив фокус з самого розуміння міфу до проблеми його деконструкції. Значного поширення набули студії, присвячені детальному розгляду окремих міфів та їх трансформації у суспільній свідомості, літературі, історіографії. Парадокс, але найбільші історичні міфи в історії людства створили саме історики, намагаючись вплести свій історіографічний наратив у канву домінуючої суспільно-політичної кон'юктури. Процес міфотворення фактично безперервний і активно продовжується у наші часи, тож проблематика теоретичних рамок історичного міфу потребує подальшого студіювання як у загальному, так і конкретно-історичному форматі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Campbell, J. (1988). *The power of myth*. New York: Doubleday.
- Febvre, L. (1982). *The Problem of Unbelief in the Sixteenth Century: The Religion of Rabelais*. Cambridge-London: Harvard University Press.
- Ginzburg, C. (1992). *The Cheese and the Worms: The Cosmos of a Sixteenth Century Miller*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Karabelas, J. (2023). *The Historical Value of Myths*. Abingdon: Routledge.
- Pauwels, J.R. (2022). *Myths of Modern History*. Toronto: James Lorimer & Company.
- Rekść, M. (2013). *Mity narodowe i ich rola w kreowaniu polityki na przykładzie państw byłej Jugosławii [National myths and their role in policy-making on the example of the countries of the former Yugoslavia]*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego [in Polish].
- Roniker, J. (2002). *Mit i historia. Mitotwórcze funkcje podręczników szkolnych [Myth and history. Myth-making functions of school textbooks]*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego [in Polish].
- Strenski, I. (1987). *Four Theories of Myth of Twentieth Century History. Cassirer, Eliade, Lévi-Strauss and Malinowski*. Iowa City: University of Iowa Press.
- Topolski, J. (1996). *Jak się pisze i rozumie historię. Tajemnice narracji historycznej [How history is written and understood. Secrets of historical narrative]*. Warszawa: Rytm.
- Topolski, J. (1998). *Świat bez historii [A world without history]*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Artiukh, V. (2021, December 29). *Shcho take istorychnyi mif ta yak vin mozhlyvyi? [What is a historical myth and how is it possible?]*. Sumy historical portal. <https://history.sumy.ua/theoryofhistory/9468-shcho-take-istorychnyi-mif-ta-iaak-vin-mozhlyvyi.html>.
- Topolski, J. (2012, July 23). *Shcho take istorychni mify? [What are the historical myths?]*. Institute of History of Ukraine. <http://resource.history.org.ua/item/0007830>.
- Chekan, O. (2011, July 27). *U trykutnyku Skhidnoi Yevropy [In the triangle of Eastern Europe]*. The Ukrainian Week. <https://tyzhden.ua/u-trykutnyku-skhidnoi-ievropy>.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Михайленко Анна,

студентка I курсу магістратури ОПП

«Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро

Anno68015@gmail.com

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ З БІОЛОГІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ОФФЛАЙН-ЕКСКУРСІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ще у найдавніші часи люди мріяли перемішатися у просторі, а з появою комп'ютерів це стало реальніше. Цифрові технології надають можливості для спілкування у реальному часі, з різними людьми. «Однак крім спілкування людині також необхідно задовольняти потреби в культурному, фізичному, пізнавальному і духовному розвитку. Серед безлічі мережевих ресурсів, що об'єднують освітній процес із реальним життям і забезпечують людині через її безпосередні спостереження, знайомство з предметами і явищами в їх природному оточенні, служать віртуальні екскурсії.[1, с. 95–96].

Віртуальні екскурсії можна проводити у різноманітні міста та країни, відвідуючи ботанічні сади, парки, музеї, експозиції. У цьому контексті віртуальна екскурсія буде відрізнятися від традиційної лише тим, що вона може бути організована й проведена в умовах школи.

Сьогодні існує вже достатньо готових екскурсій і турів у мережі Інтернет, орім того, педагог може самостійно створювати віртуальні екскурсії, використовуючи спеціальне програмне забезпечення.

Віртуальні екскурсії можна застосовувати на різних уроках, як фрагментарно, так як в серії уроків із певної тематики [2, с. 44]. Наприклад, учням набагато цікавіше було відвідати музей письменника чи науковця, ніж прочитати про життя і творчість визначних людей у підручнику, або ж просто почувши, безумовно, цікаву розповідь вчителя на уроці.

Віртуальна екскурсія дозволяє поринути у вивчення теми цілком, хоча значною мірою результат такої навчально-пізнавальної діяльності школярів залежить від майстерності вчителя, який застосовує таку форму організації навчальних занять на уроці-екскурсії [1, с. 97].

Серед основних переваг віртуальних екскурсій слід виокремити наступні:

- збільшення інтересу до навчання: віртуальні екскурсії створюють захоплюючий та іммерсивний досвід, що робить навчання більш цікавим та привабливим для здобувачів освіти;

- розширення можливостей: віртуальні екскурсії дозволяють «подорожувати» у світ знань без фізичного перебування в певних місцях. Вони можуть досліджувати віддалені регіони, історичні події, музеї та лабораторії;

- збільшення запам'ятовування та розуміння: взаємодія з віртуальними об'єктами та сценаріями сприяє кращому запам'ятовуванню та розумінню навчального матеріалу. Учні можуть бачити процеси в дії, що поліпшує їх розумову активність;

- інтерактивність та самостійність: віртуальні екскурсії можуть бути розроблені з інтерактивними завданнями, що сприяють розвитку критичного та проблемного мислення;
- міждисциплінарний підхід: віртуальні екскурсії можуть застосовуватись у різних галузях навчання, сприяючи розвитку міждисциплінарних навичок та розширенню знань [2].

Разом із тим варто зазначити і основні обмеження віртуальних екскурсій:

- технічні обмеження: для віртуальних екскурсій потрібне відповідне обладнання та доступ до технологій віртуальної реальності, що може бути обмежуючим для деяких студентів/учнів;
- відсутність фізичного досвіду: віртуальні екскурсії можуть не замінити повноцінний фізичний досвід, наприклад, під час екскурсій до природи або лабораторних робіт;
- можливість відволікання: використання технологій може відволікати від навчання, якщо учні не вміють правильно контролювати свій час та увагу;
- обмеження участі в соціальних взаємодіях: віртуальні екскурсії можуть бути менш соціально активними, оскільки учні не взаємодіють особисто з вчителями та однокласниками [3].

Віртуальні екскурсії - це не просто засіб для отримання знань, але і інструмент для розвитку інтелектуальних, соціальних та практичних навичок. Вони сприяють формуванню креативного мислення, сприяють розвитку спільної роботи та спілкування, а також навичок роботи з сучасними технологіями [4, с. 55].

Крім того, віртуальні екскурсії можуть бути особливо корисними в умовах обмежень, таких як воєнний стан, пандемія або недоступність фізичних місць для екскурсій. Вони дозволяють надавати якісну освіту, не виходячи з дому та не піддаючи ризику здоров'я.

Віртуальні екскурсії не повинні розглядатися лише як тимчасова заміна традиційним екскурсіям. Натомість, вони мають стати невід'ємною частиною освітньої програми, пропонуючи унікальні можливості для глибшого і більш різноманітного навчання. Вони відкривають нові горизонти для освіти, забезпечуючи безперервність та якість навчання в умовах воєнного часу, а також сприяють розвитку цілісної, інтерактивної та гнучкої освітньої системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу [Текст] / О. В. Коваленко // Інноваційна педагогіка: науковий журнал. – 2019. – Випуск 9. – С. 94–97. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7152>
2. Дорошенко Ю.О. Біологія та екологія з комп'ютером. – Київ: «Шкільний світ», 2005. 128 с.
3. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: виклики воєнного часу : [Електронний ресурс] : тези доп. XIV Міжнар. бізнес-форуму (Київ, 23 берез. 2023 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 197 с.
4. Білецька Г., Єфремова О., Матеюк О., Дячук А. Використання цифрових технологій на уроках біології та основ здоров'я у закладах загальної середньої освіти // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України Серія: педагогічні науки. 2021. № 4(27). С. 16-35.

Анотація. В даній роботі розглядаються питання використання такого новітнього методу навчання, як віртуальна екскурсія. Віртуальні екскурсії є захопливими та цікавими для здобувачів освіти, оскільки дозволяють досліджувати реальні біологічні процеси в інтерактивному форматі. Це допомагає зберегти мотивацію до навчання, навіть в умовах стресу та нестабільності. Умови воєнного стану є небезпечними для фізичного здоров'я та безпеки учнів. Віртуальні екскурсії в електронному середовищі не ставлять їх під загрозу та дозволяють надавати освіту без ризику.

Ключові слова: віртуальна екскурсія, освіта, мотивація, воєнний стан.

Summary. This work examines the issue of using such a modern teaching method as a virtual excursion. Virtual tours are exciting and interesting for learners, as they allow you to explore real biological processes in an interactive format. This helps to maintain motivation to study, even in conditions of stress and instability. Martial law conditions are dangerous for the physical health and safety of students. Virtual tours in an electronic environment do not endanger them and allow for risk-free education.

Key words: virtual excursion, education, motivation, martial law.

Ольшанський Д.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови та комунікації,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Серед професійних компетентностей майбутніх журналістів, які визначені у відповідних нормативних документах, є готовність до міжкультурного спілкування у професійній сфері та відповідне володіння ними однією або декількома іноземними мовами для виконання типових професійних завдань [1]. Водночас, сучасне суспільство потребує таких журналістів, які не лише функціонально готові до виконання професійних обов'язків, але й здатні до творчого планетарного мислення, до формування громадської думки на діалогічних засадах і на принципах гуманізму, які б зуміли творчо й оперативно реагувати на зміни в усіх сферах життя [2, с. 3]. У контексті цих імперативів навчальний процес з англійської мови нерозривно пов'язаний з усієї системою професійної підготовки фахівців: його призначення полягає у забезпеченні майбутніх журналістів необхідними умовами здійснення міжкультурної комунікації у професійній сфері, а також в органічному доповненні усієї системи формування професійних якостей фахівців, реалізуючи вагомий дидактичний потенціал іншомовної освіти.

Проблему формування професійних якостей майбутніх журналістів достатньо відображено у чинних дослідженнях, зокрема, М. Дяченко, А. Лісневської, Л. Нагорнюк, О. Мединської, Г. Рожнової, Л. Хоменко-Семенової, Н. Хромченкової, І. Чемерис, С. Шевчук та інших. Рідше та менш системно ця теоретична проблема розглядається у розрізі навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Відтак, **метою** нашого дослідження є визначити теоретичні та практичні умови формування професійних якостей майбутніх журналістів засобами англійської мови.

У дослідженнях, присвячених формуванню професійних якостей журналіста, зазначається, що кваліфікованому журналісту притаманні такі якості, як уміння логічно мислити, здатність бачити деталі, бути різнобічно розвинутою особистістю, володіти критичним мисленням, дотримуватися етичних норм журналістики, бути готовим служити громаді і суспільству тощо. Також, в залежності від специфіки роботи, пріоритетними якостями журналіста слід вважати оперативність, мобільність та стресостійкість для репортера; комунікабельність та вміння спрямовувати співбесіду для інтерв'юера; або ерудиція, літературні здібності та метафоричне мовлення для публіциста [2, с. 2]. У контексті викладання фахових дисциплін усі ці якості є предметом ґрунтовного аналізу та об'єктом для формування. На нашу думку, у навчальному процесі з англійської мови процес формування професійних якостей може і повинен знайти оптимальне продовження. Так, наприклад, використовуючи у своїй практичній роботі

англомовні матеріали, присвячені проблемі журналістської етики, які є у вільному доступі у мережі Інтернет, ми виявили їх значний дидактичний потенціал для оволодіння студентами потрібними професійними знаннями, для ознайомлення зі спеціальною термінологією. Опрацьовуючи тексти фахового спрямування, присвячені проблемі дотримання журналістської етики, студенти довідалися про такі основоположні принципи як точність, об'єктивність та незалежність, необхідність дотримання толерантності та поваги до громадян незалежно від їх національності, суспільного статусу, віросповідань, расової приналежності тощо. На практичних заняттях з англійської мови активізувалися такі важливі концепції та поняття як цензура, жовта преса, сенсаційність, фейки, пропаганда, втручання в особисте життя громадян, посягання на їхню честь та гідність та інш. Для ґрунтовного усвідомлення цих явищ, студенти аналізували конкретні приклади неякісної журналістики, публікації фейкових новин, викривлення фактів заради сенсації, прояви неохайності та безвідповідального ставлення. Як сталон для об'єктивного аналізу і порівняння було запропоновано здійснити оцінку діяльності видатних англомовних журналістів **BBC**, **CNN**, які слугують певними взірцями високопрофесійної журналістики у світі.

Висококваліфікований та професійний журналіст володіє широким кругозором, є освіченою людиною із розвиненим відчуттям обов'язку; його характеризує допитливість, розвинене критичне та логічне мислення, багате й образне усне та писемне мовлення. Тому завдання викладача вищої школи полягає у створенні умов навчання, які будуть сприяти для формування зазначених якостей. Однією з таких умов є грамотний й науково-обґрунтований добір актуальної тематики і матеріалів. Як приклад можна навести опрацювання англомовних матеріалів з теми, присвяченій конспірологічним теоріям. Ознайомлення з цими теоріями збагачує кругозір, а також допомагає розвивати критичне мислення студентів, формує вміння відрізняти факти від вимислів, привчає перевіряти достовірність інформації, опрацьовувати різні джерела та ресурси. Важливим напрямом роботи є аналіз поточних міжнародних та локальних новин політики, економіки, технологій, екології, туризму, охорони здоров'я та інш. Тому у зміст навчальної програми з англійської мови за професійним спрямуванням обов'язково необхідно включати тематику, яка лежить у площині глобальних проблем та викликів, а саме, різні виміри глобалізації, глобальний світовий порядок, військові конфлікти, тероризм, захист оточуючого середовища та сталий розвиток, футурологія тощо. Принципово важливими, на нашу думку, є питання формування громадянського суспільства, усвідомлення студентами демократичних та ліберальних цінностей, патріотизму, європейських перспектив нашої країни, підготовка кваліфікованих фахівців із широким кругозором, творчим потенціалом, готовністю слугувати громаді і суспільству.

Самостійна робота студентів представляє собою важливий напрям формування професійних якостей журналістів, зокрема стосовно удосконалення умінь писемного мовлення. Ця діяльність має здійснюватися за активної ролі викладача, яка полягає у забезпеченні студентами необхідними мовними засобами, критеріями та вимогами до написання письмових робіт, організацією поетапного створення писемного продукту – від етапу підготовки (пошук ресурсів, мозковий штурм, планування), через процес підготовки чорнового варіанту і закінчуючи продукуванням остаточного варіанту та оформленням роботи. Практика викладання англійської мови у вищих навчальних закладах засвідчує схильність багатьох студентів до репродуктивних формальних дій під час виконання

письмових завдань; студенти часто вдаються до компіляцій, а інколи до відвертого плагіату. Звісно, це може стати на заваді розвитку самостійної мовленнєвої діяльності студентів, пригнічувати їх творчі імпульси, гальмувати прогрес у формуванні потрібних професійних якостей. Щоб уникнути цих негативних явищ, викладачеві потрібно включити самостійність у список критеріїв оцінювання письмових робіт студентів. Заохочення самостійності студентів зумовлює переосмислення викладачем помилок у письмових роботах. Якщо робота не містить помилок, є висока ймовірність того, що її або вдало скопійовано, або має місце факт плагіату. Наявність певного розумного мінімуму помилок у студентських роботах не повинно сприйматися як негативний результат, особливо якщо йдеться про набуття необхідного досвіду. У методичній літературі описується ефективна методика поетапного виконання письмового завдання та виведення його на високий рівень досконалості (*process approach*) [3]. На відміну від традиційного підходу, за яким робота оцінюється з першої спроби, і таким чином фіксуються її наявні недоліки, згадана методика передбачає поетапне консультування викладачем студента у напрямку внесення правок з метою її удосконалення.

Таким чином, на основі наведеного вище, визначимо основні умови формування професійних якостей майбутніх журналістів у навчальному процесі з англійської мови.

1. Використання англомовних ресурсів Інтернет, присвячених питанням етичних та правових норм журналістики, матеріалів для читання відповідної фахової літератури та їх обговорення.

2. Організації умов навчання, які будуть максимально сприятливими для формування важливих якостей журналіста – широкого кругозору, освіченості, допитливості та критичного мислення.

3. Включення тематики, присвяченої глобальним проблемам та викликам людства та нашої країни, а також формування громадянського суспільства, усвідомлення студентами демократичних та ліберальних цінностей, патріотизму, європейських перспектив тощо.

4. Організація самостійної роботи студентів для удосконалення умінь писемної діяльності студентів за активної ролі викладача.

Усі аспекти визначеної проблеми виходять за рамки цієї доповіді, отже, результати подальших наукових розвідок плануються висвітлити у наступних публікаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Освітньо-професійна програма. 061.00.01. Журналістика. Перший (бакалаврський) рівень освіти. https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/ij/2020/OPP_Zhur.pdf

2. Л. Хоменко-Семенова. Формування професійних якостей майбутніх журналістів в умовах навчання в університеті. Вісник НАУ. №9. 2016. – С. 182-187. <https://jml.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12430>

3. S. Graham. K. Sandmel. The Process Writing Approach: A Meta-analysis. The Journal of Education Research. 104 (6): 396-407.

Орлова Вікторія Володимирівна,
*учителька початкових класів КЗ «Слобожанський ліцей №2»
Слобожанської селищної ради
Чугуївського району
Харківської області*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ЖИТТЯ ДІТЕЙ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Українська освіта має використовувати свій великий потенціал для формування сучасного мислення особистості. Імплементация українознавства в життя дітей – це не виклики сьогодення, а виховна сила та мудрість поколінь, яка приходить на допомогу батькам і школі. ...

Мене у цьому аспекті надихали українці – гордість нашого народу, знані у всьому світі, які своїм життям доводили свою вірність Україні. ...

Згадаємо слова Костянтина Дмитровича Ушинського «Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі й майбутні покоління народу в одне велике історичне живе ціле Ми мусимо передати цей багатий скарб, продовжити єдність поколінь, вселити в кожную дитину віру в добру силу української культури. ...

Дуже відгукнулася моїм духовним цінностям думка молодого українського письменника, журналіста Остапа Дроздова: «Патріотичне виховання має бути органічним, це має бути питання всіх. Це питання атмосфери, в якій зростає громадянин». Так, кожного дня ми маємо сприяти природному входженню дитини в рідну мову, національні традиції та культуру, в життя рідного краю. ...

Відродження традицій українського народу я реалізую через два важливих напрями Концепції НУШ з вивчення рідної мови: розвиток мовленнєвих умінь молодших учнів і читацької компетентності. Що забезпечує соціалізацію дітей, становлення громадянсько-національної свідомості, сприяє удосконаленню володіння рідною мовою та закладає підґрунтя для подальшого опанування української культури. ...

Разом з цим активно працюю ще за одним напрямком Концепції НУШ – формування та розвиток м'яких навичок, soft skills, ...

Цикл занять з першачками з українознавства розпочинаємо з «Українських коліскових», тобто з народження дитини в українській родині, з першого уроку рідної мови для малечі від мами.

Тема українознавства – це канва для цілісного розуміння культури українського народу.

Українознавство – невичерпне джерело. Після таких занять школярі із задоволенням використовують у своєму мовленні український фольклор, більше цікавляться родинними традиціями. Діти з регіону, де у побуті переважає російська мова, із задоволенням розмовляють українською, співають українські пісні, цікавляться українськими традиціями, що позитивно впливає на створення української дійсності. Ця дійсність стає життєво необхідним джерелом натхнення маленьких українських громадян. Радіє серце, коли чую пісню «Ой, у лузі червона калина ...», яку співають мої учні.

ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ:

1. Богуш А. М. Методика навчання української мови в дошкільних закладах: Навч. Посібник. – К.: Вища шк., 1993. – 327с.

Посилання на всю статтю

https://docs.google.com/document/d/1_JXtKg4qxZJZtiJF-k3YnvLeWJla5WIk/edit?usp=sharing&ouid=114611347673697922290&rtpof=true&sd=true

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

ГУРЖІЙ С.В.,

старший науковий співробітник

*Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз*

Служби безпеки України,

Україна, Київ

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЦИФРОВИХ ВОДЯНИХ ЗНАКІВ

Поява Інтернету ознаменувала зміну парадигми обміну інформацією, зробивши традиційні способи комунікації застарілими. Однак така зручність стала причиною появи безлічі загроз, оскільки є благодатним середовищем для потенційних зловживань. Як наслідок, спостерігається зростання кількості експертів з цифрової безпеки, завданням яких є моніторинг та запобігання незаконній торгівлі, піратству та несанкціонованим транзакціям, що проквітають на просторах цифрової сфери. Слід погодитись з тим, що зростаюча складність захисту цифрових прав вимагає від дослідницької спільноти підвищеної уваги. Посилення зусиль, спрямованих на вирішення цих питань, розглядається як необхідний захід для пом'якшення зростаючої напруги і стресу, що виникають при захисті таких прав. Доречним прикладом наслідків неконтрольованого поширення цифрових зловживань є повсюдне копіювання та несанкціоноване розповсюдження зображень, особливо тих, що мають високу комерційну цінність, таких як супутникові знімки місцевості. Згубний економічний вплив цього явища можна виміряти кількісно, оскільки галузь щорічно втрачає мільйони доларів. Вирішення цієї проблеми вимагає багатогранного підходу, що включає жорсткі заходи з припинення незаконної торгівлі. Необхідність захистити майбутні інвестиції в індустрію постає як ніколи гостро, що вимагає узгоджених зусиль, спрямованих на припинення витоку фінансових ресурсів, спричиненого несанкціонованим використанням контенту. Насамкінець, нагальна потреба у вирішенні проблем, що постають перед цифровою епохою, змушує дослідницьку спільноту взяти на себе ключову роль у пом'якшенні небезпек, пов'язаних з неконтрольованим поширенням цифрових зловживань.

В цьому сенсі цифрові водяні знаки слугують для вбудовування прихованої або захищеної авторським правом інформації в цифрові дані, таким чином обґрунтовуючи та захищаючи право власності на ці об'єкти. Найпоширеніші жанри цифрових даних охоплюють аудіо/мовлення, зображення і відео [1, 2].

В контексті цифрових активів, захист авторських прав стає пріоритетним завданням, спрямованим на запобігання несанкціонованому використанню та експлуатації контенту з боку фізичних та юридичних осіб. Водяні знаки, виходячи за рамки стандартних захисних механізмів, пропонують подвійну функціональність:

1. підтвердження цілісності даних - водяні знаки вбудовуються в цифрові активи, роблячи неможливим їх непомітне редагування або фальсифікацію. Це гарантує оригінальність контенту та захищає його від несанкціонованих змін [3];

2. носій додаткової інформації - водяні знаки можуть нести в собі метадані, пов'язані з контролем доступу, анотації, або інші дані, що доповнюють сам контент. Це робить їх цінним інструментом для управління цифровими активами та забезпечення прозорості у сфері авторських прав.

Ефективність водяних знаків залежить від кількох ключових факторів. Вони включають, але не обмежуються ними:

1. невидимість - водяний знак повинен бути непомітним для людської зорової системи, що гарантує, що він не погіршує естетичну якість даних, на яких він розміщений;

2. надійність - вбудований водяний знак повинен витримувати звичайні операції обробки сигналів і навмисні атаки без деградації;

3. виявлення несанкціонованого доступу - надійна система водяних знаків повинна мати механізми для виявлення будь-яких спроб підробки, захищаючи оригінальність інформації;

4. ємність - метод нанесення водяних знаків повинен мати здатність кодувати достатню кількість інформації без надмірної зміни розміру або якості даних, що зберігаються;

5. ефективність - є першочерговим фактором, що передбачає мінімальних обчислювальних витрат для підтримки додатків у реальному часі.

Цифрове водяне маркування відіграє все більш важливу роль в системі захисту авторських прав та автентифікації власності. З огляду на постійну еволюцію цифрового середовища, виникає потреба в адаптації та вдосконаленні методологій водяного маркування, щоб задовольнити нові виклики та забезпечити ефективний захист.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. P.H.W. Wong, O.C. Au, Y.M. Yeung A novel blind multiple watermarking technique for images, IEEE Trans. Circuits Syst. Video Technol., vol. 13, Aug. 2003, pp.813-830.

2. C. S. Lu, H. Y. M. Liao Multipurpose watermarking for image authentication and protection, IEEE Trans. Image Processing, vol. 10, Oct. 2001, pp. 1579-1592.

3. J. Cox, J. Kilian, T. Leighton, T. Shamoan Secure spread spectrum watermarking for multimedia, IEEE Trans. Image Processing, vol. 6, Dec. 1997, pp.1673-1687.

ДАНИЛОВИЧ А.О.,

науковий співробітник

*Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз СБ України*

НЕОБХІДНІСТЬ ЗНАХОДЖЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ШВИДКОСТІ ПОГЛИНАННЯ РОЗЧИННИКА ПОЛІМЕРНОЮ СМОЛОЮ FLEXIBLE 80A FORMLABS ВІД ЧАСУ

Фотополімерний друк використовують в сучасному виробництві через швидкість технологічного процесу та можливість створювати дуже детальні та складні конструкції. Процес друку використовує світлочутливу рідинну смолу, здатну затвердіти в тривимірні пластики під впливом ультрафіолетового лазера малої потужності й фотополімеризації, після чого надруковані деталі одразу є функціональними.

Смола Flexible 80A створена спеціально для жорстких гнучких деталей, що повинні піддаватися багаторазовому згину та стисканню без руйнування матеріалу. Цей матеріал імітує гнучкість гуми або термопластичного поліуретану. Виробник позиціонує цю смолу як ідеальний матеріал для пом'якшення, демпфування та амортизації: ручки, захвати, анатомія хрящів та зв'язок, ущільнення, прокладки, маски [1]. У зв'язку з тим, що вироби зі смоли Flexible 80A мають багатофункціональний характер, тобто можуть застосовуватись у різних сферах, при цьому підпадаючи під вплив агресивного до них навколишнього середовища. Аналіз існуючих даних дозволяє зробити висновок, що вплив розчинників може вносити дуже вагомі корективи до масо-габаритних характеристик деталі, тому дослідження залежності швидкості поглинання розчинника деталлю з фотополімеру є важливим завданням.

Відсоток збільшення ваги за 24 години для надрукованого та постзатвердженного (в камері Form Cure протягом 10 хвилин при температурі 60°C) куба зі смоли Flexible 80A розмірами 1x1x1 см, зануреного у відповідний розчинник: ксилол – 64,1%, ацетон – 34,7%, синильна кислота – 28,6%, ізопропиловий спирт – 11,7%, дизельне паливо – 2,3%, оцтова кислота (5%) – 0,9%, перекис водню (3%) – 0,7%, вода – 0,7%, солена вода (3,5% NaCl) – 0,5% [2].

Серед усього існуючого великого переліку фотополімерних смол виробника Formlabs смола Flexible 80A найбільш за всі інші піддається впливу розчинників. І цей «недолік» можна використати як перевагу у випадках, коли деталь, що знаходиться у розчиннику, в процесі експлуатації має змінюватись з часом та набувати відповідної ваги.

Зразки будуть виготовлені у формі куба розмірами 1x1x1 см та постоброблені ультрафіолетом в камері Form Cure Formlabs. Виміри ваги зразків будуть проводитись за допомогою електронних ваг кожні 30 хвилин доти, поки приріст ваги зразка відносно попереднього виміру буде більше за 1%. На основі отриманих даних, для кожного з розчинників, буде побудована функція залежності швидкості поглинання матеріалом розчинника від часу.

Дослідження впливу розчинників протягом часу на деталь з фотополімеру надає можливість визначати оптимальні умови її експлуатації в агресивному середовищі.

Отримані дані дозволять визначити нові області використання полімерів, наприклад, коли деталь, що знаходиться у розчиннику, має змінюватись з часом та набувати відповідної форми. Проте, слід пам'ятати, що на властивості матеріалу також впливають геометрія деталі, орієнтація та налаштування друку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Картридж Formlabs Flexible 80A Resin. Режим доступу: <https://3ddevice.com.ua/ru/product/картридж-formlabs-flexible-80a-resin-для-гибких-изделий-1л/>
2. Технічні характеристики інженерних смол Formlabs. Режим доступу: <https://3ddevice.com.ua/ru/blog/3d-printer-obzory/inzhenernyye-smoly-formlabs/#C1>

Калайда Ю.П.,
*провідний науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
Україна, Київ*

АСПЕКТИ ПРОАКТИВНОГО ЗАХИСТУ МОДЕЛЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Інтеграція систем штучного інтелекту (ШІ) в практичне застосування приносить безліч переваг, але водночас підкреслює ризики безпеки, надмірного використання та відвертих зловживань. Зростаючий вплив штучного інтелекту в поєднанні зі зростаючими можливостями посилює побоювання, пов'язані з потенційною втратою реального контролю над цими системами в міру того, як вони все глибше вкорінюються в суспільну інфраструктуру. Слід зазначити, що сучасні дослідження все частіше зміщують акцент на фундаментальне переосмислення основ цієї галузі, намагаючись зменшити залежність систем штучного інтелекту від чітко визначених цілей, які легко можуть бути неправильно інтерпретовані. В той же час на горизонті вимальовується явна небезпека, що проявляється в легкості, з якою ШІ сприяє створенню машин, здатних до широкомасштабного шпигунства і навіть до летальних дій. Важливо зазначити, що сучасне середовище кібербезпеки несе в собі комплекс нових загроз, які, не поступаючись за рівнем небезпеки, мають більш витончений та багатогранний характер. Необхідність переоцінки основоположних принципів ШІ впливає з усвідомлення того, що еволюція галузі вимагає проактивного реагування на складнощі, притаманні взаємодії між системами ШІ та суспільними структурами.

Нещодавні наукові дослідження наголошують на необхідності виходу за межі традиційних парадигм, які можуть ненавмисно посилити ризики. Удосконалюючи концептуальну базу, що лежить в основі розробки ШІ, реалізується комплекс заходів щодо зменшення вразливості цих систем при експлуатації в реальних умовах. Основна увага приділяється створенню систем ШІ, які демонструють більший ступінь стійкості до маніпуляцій з боку зловмисників і мають внутрішню стійкість до зловживань.

Пом'якшення негативних наслідків застосування ШІ через втручання у функціонування моделі є одним із основних підходів у сфері кібербезпеки ШІ. Заглиблюючись у тонкощі цієї парадигми, фокус на моделях ШІ передбачає ретельне регулювання їхніх функціональних можливостей, обмеження доступу до конкретних моделей і розмежування допустимих застосувань. Водночас, управління ресурсами стає ключовим, що передбачає суворий контроль над ресурсами, необхідними для розробки і впровадження ШІ. Це поширюється і на вхідні дані, не пов'язані зі штучним інтелектом, де необхідна ретельна перевірка елементів, що сприяють зловмисній діяльності. Заходи, спрямовані на моделі ШІ, є ключовим аспектом зміцнення системи кібербезпеки. Вплив таких заходів поширюється на характер створюваних моделей, санкціонований доступ до них і дозволені сфери застосування. Важливе значення має тонке коригування шляху розвитку моделей, що демонструють неоптимальну продуктивність у завданнях та в подальшому можуть бути використані не за призначенням.

Такий підхід робить моделі менш схильними до подвійного використання. Наприклад, моделі генерації зображень, прикладом яких є DALL-E 2 від компанії OpenAI, проходять вдосконалення шляхом фільтрації насильницького та сексуального контенту з їхніх навчальних наборів даних, формуючи таким чином вихідні характеристики моделі [1]. Так само мовні моделі можуть бути налаштовані на пріоритетність чесності, доброзичливості та нешкідливості, виходячи за рамки простої здатності генерувати текст, схожий на людську мову [2]. Сфера втручання охоплює не лише природу моделей, але й їхню доступність. Обмеження на використання накладають обмеження на потенційне застосування систем ШІ, ускладнюючи або унеможливаючи виконання певних завдань. Фільтри контенту, хоча наразі і неточні, обмежують в майбутньому бути вдосконаленими, ретельно перевіряючи вхідні дані на наявність чутливих ключових слів або використовуючи класифікатори для оцінки обмежених категорій у вихідних даних. Нова ситуація передбачає обмеження для користувачів, коли суб'єкти, визначені як такі що схильні до зловживань, стикаються з обмеженим доступом.

Заходи спрямовані на забезпечення базових ресурсів, необхідних для розробки і розгортання моделей ШІ набувають першочергового значення у сфері кібербезпеки ШІ. До цих ресурсів слід віднести обчислювальні потужності, алгоритмічні знання та дані. Розробка і розгортання моделей ШІ потребує складної обчислювальної інфраструктури, отже можливо розробити заходи для регулювання доступу до цієї інфраструктури, особливо в тих випадках, коли її дефіцит може сприяти зловмисній діяльності. Важливо, що такі заходи можуть бути спрямовані на тих, хто має доступ до обчислювальних ресурсів. Провайдери, включаючи хмарні сервіси та постачальників обладнання для штучного інтелекту, дотримуються принципу - "Знай свого клієнта" з метою дотримання нормативних вимог, таких як Списку суб'єктів США (US Entity List). Поширення цих процесів на інші організації, які схильні до зловживань, є стратегічним питанням. Зокрема, уряд США, усвідомлюючи потенційні зловживання, запровадив посилений експортний контроль над мікросхемами, пов'язаними зі штучним інтелектом, призначеними для Китаю. Крім того, заходи можуть бути адаптовані до характеру використання обчислювальних ресурсів. Рекомендації провайдерів хмарних обчислень, щодо проведення оцінки дотримання прав людини свідчать про зростаючу увагу до ретельного вивчення потенційних етичних наслідків надання ресурсів. Такі гіганти індустрії, як Amazon, Microsoft і Google, узгоджують свою практику з керівними принципами ООН з питань бізнесу і прав людини, наголошуючи на важливості дотримання прав людини при наданні обчислювальних ресурсів кінцевим користувачам або застосункам [3]. А оскільки вплив систем штучного інтелекту посилюється, масштабність гарантій того, що обчислювальні ресурси не сприяють зловживанням, стає обов'язковою умовою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. P. Mishkin, L. Ahmad, M. Brundage, G. Krueger, G. Sastry DALL-E 2 Preview - Risks and Limitations, 2022 <https://github.com/openai/dalle-2-preview/blob/main/system-card.md>
2. Y. Bai, S. Kadavath, S. Kundu, A. Askell, J. Kernion et al. Constitutional AI: Harmlessness from AI Feedback, 2022.
DOI:<https://doi.org/10.48550/arXiv.2212.08073>
3. V. Krishnamurthy With great (computing) power comes great (human rights) responsibility: Cloud computing and human rights. Bus Hum Rights J 7, 2, 2022, pp.226–248.

Калайда Ю.П.,
*провідний науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
Україна, Київ*

ПРОБЛЕМАТИКА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Стрімкий розвиток систем штучного інтелекту ШІ несе в собі ризик пропорційного збільшення ймовірності їхнього несанкціонованого застосування з метою завдання шкоди. Зі зростанням можливостей ШІ, з'являється тривожна тенденція, коли ці системи все частіше використовуються для вчинення зловмисних дій. Так вже сьогодні, на стадії зародження, ШІ використовується для автоматизації шахрайських дій, посягань на права людини, створення шкідливих підроблених зображень та інше [1, 2]. У відповідь на зростаючу загрозу, пов'язану зі зловмисним використанням ШІ, гостро постає потреба у створенні та удосконаленні проактивних підходів. Пом'якшення руйнівного впливу вимагає здійснення цілеспрямованих заходів, зосереджених на конкретних можливостях, притаманних системам ШІ. Необхідні комплексні заходи, що охоплюють регулювання доступу до окремих моделей ШІ, розмежування допустимих застосувань, запровадження механізмів фільтрації результатів, відстеження результатів і ретельний контроль ресурсів, необхідних для їхньої розробки [3]. З метою мінімізації ризиків слід провести всебічний аналіз комплексу заходів, що включають:

- 1. регулювання доступу до окремих моделей ШІ:**
 - запровадження системи квотування та ліцензування;
 - розробка та впровадження протоколів аутентифікації та авторизації;
 - створення етичних комісій з контролю доступу до ШІ-моделей;
- 2. розмежування допустимих застосувань ШІ:**
 - створення та затвердження переліку дозволених та заборонених сфер використання ШІ;
 - розробка етичних принципів та рекомендацій для розробників ШІ;
 - запровадження юридичних санкцій за несанкціоноване використання ШІ;
- 3. запровадження механізмів фільтрації результатів ШІ:**
 - розробка алгоритмів виявлення та блокування шкідливого контенту;
 - створення систем модерації контенту, який генерує ШІ;
 - впровадження методів верифікації достовірності інформації, яка генерується ШІ;
- 4. відстеження результатів ШІ, які надходять до їхніх авторів:**
 - запровадження систем реєстрації та обліку ШІ-моделей;
 - розробка та впровадження методів атрибуції контенту до його авторів;
 - створення систем аудиту та звітності для розробників ШІ;

5. ретельний контроль ресурсів, необхідних для розробки ШІ:

- обмеження доступу до потужних обчислювальних ресурсів;
- контроль за експортом та імпортом технологій ШІ;
- запровадження податків та інших економічних інструментів для регулювання розвитку ШІ.

З огляду на постійну трансформацію кібербезпечного середовища ШІ, стає очевидною потреба в багаторівневій системі захисту, здатної адаптуватися до нових викликів та нейтралізувати широкий спектр загроз. У цьому сенсі вкрай важливо розвивати нормативно-правову базу, яка виходить за рамки простого розмежування можливостей, тим самим охоплюючи тонкощі контролю доступу, цілеспрямованого застосування, відстеження і управління ресурсами. Враховуючи трансформаційний вплив ШІ на різні сфери життя, стає очевидною потреба в системі управління, здатної проактивно прогнозувати, ідентифікувати та нейтралізувати потенційні ризики, пов'язані зі зловживанням цією технологією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. C. Ashurst, S. Barocas, R. Campbel, D. Raji Discovering the components of ethical research in machine learning. In Proceedings of the FAccT '22: 2022 ACM Conference on Fairness, Accountability. DOI:<https://doi.org/10.1145/3531146.3533781>
2. M. Bikert Enforcing Against Manipulated Media. Meta Newsroom (2020). <https://about.fb.com/news/2020/01/enforcing-against-manipulated-media/>
3. H. Bloch-Wehba Automation in Moderation. Cornell Int Law J 53, 2020, pp.41–96.

МОВЧАН К.О.,
*старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
Україна, Київ*

ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ НАВІГАЦІЙНИХ СИСТЕМ АВТОНОМНИХ АПАРАТІВ

В останні десятиліття спостерігався сплеск наукових досліджень і розробок у сфері робототехнічних систем, спрямованих на вирішення складних завдань у різних сферах людської діяльності, як цивільного сектору так і військового. Певна підгрупа таких систем широко відома як дистанційно керовані апарати. Проте широке використання дистанційно керованих апаратів наразі обмежене вузьким спектром застосувань, передусім через складні операційні витрати і обов'язкову присутність людини-оператора під час місій.

Слід погодитись з тим фактом, що набуває все більшої актуальності необхідність створення технологічно досконалого роботизованого рішення, яке не лише скорочує витрати, але й усуває необхідність людського втручання. Ця потреба прискорила розвиток автономних апаратів, які представляють собою зміну парадигми в розвідці, контролі та захисті. Перехід від дистанційно керованих апаратів до автономних апаратів є ключовим, підкреслюючи тим самим зсув акцентів в залежності від людини-оператора до самодостатніх автономних систем. Складнощі навколишнього середовища, які традиційно перешкоджали виконанню місій, тепер долаються новим поколінням автономних дронів. Цей перехід не лише мінімізує операційні витрати, але й усуває потребу в постійному людському нагляді під час місій.

Справжня автономна поведінка в контексті автономного апарату вимагає навігаційної системи, яка має високий ступінь точності в проходженні заданих географічних координат. Крім того, поняття автономії виходить за рамки простої просторової навігації, охоплюючи динамічну адаптивність до непередбачуваних перешкод і коливань навколишнього середовища. Комплексна автономна система для автономного апарату повинна не лише забезпечувати точну навігацію, але й мати когнітивні можливості для прийняття рішень в реальному часі, забезпечуючи оптимальне коригування курсу у відповідь на мінливі умови [1].

В сучасних безпілотних системах для автономної навігації використовуються радіонавігаційні системи, які в свою чергу переважно використовують Глобальну систему позиціонування (GPS - Global Positioning System) [2]. Супутникове угруповання GPS складається з 24 супутників, що обертаються навколо Землі з дванадцятигодинним циклом, розподілених по шести орбітальних площинах. Кожна орбітальна площина, на якій номінально розміщуються чотири супутники, розташована з інтервалом 60 градусів і нахилена під кутом приблизно 55 градусів до площини екватора. Таке небесне розташування гарантує, що спостерігач у будь-якій точці Землі має доступ до

контингенту від п'яти до восьми видимих супутників, що утворюють базову інфраструктуру для навігаційної системи GPS. У контексті автономних систем, які використовують системи GPS, для ефективного прийому сигналів відповідна антена повинна залишатися вільною від перешкод. Для вирішення такого виду проблем існують різні конфігурації антен, які можливо розділити на категорії: фіксовані, висувні та одноразові антени. Стаціонарна антена, нерухомо прикріплена до зовнішньої частини дрону, потребує, щоб поверхня апарату була відкрита для антени, і підтримується в такому стані до тих пір, поки необхідна інформація не буде отримана і оброблена належним чином. І навпаки, висувна антена призначена для розгортання для здійснення сеансу зв'язку і забирається, як тільки необхідна інформація буде отримана. Аналогічно до висувної антени, одноразова антена працює за тим же принципом, хоча і має одноразову конструкцію. Після розгортання і прийому сигналу одноразова антена викидається, звільняючи місце для активації іншої антени в разі потреби. Така класифікація конфігурацій антен прояснює складні варіанти вибору, доступні для забезпечення оптимальної навігаційної функціональності автономних систем.

Необхідно визнати, що, незважаючи на початкову точність, невизначеність навколо місця розташування автономного апарату помітно зростає під час дії різноманітних перешкод і ця невизначеність зберігається аж до відновлення сеансу зв'язку [3]. Така проблема потребує об'єднання даних, отриманих від навігаційної системи GPS, з даними, отриманими від інших сучасних навігаційних датчиків, що забезпечить збереження оптимальних навігаційних можливостей під час дії перешкод. Необхідність об'єднання інформації з GPS-навігаційної системи та інших передових навігаційних датчиків виправдовується рядом вагомих переваг у контексті подолання викликів, пов'язаних із дією перешкод у роботі автономних систем та живучості дронів. До переваг можна віднести:

1. підвищення навігаційної точності - здійснення сумісної обробки даних від GPS та інших навігаційних сенсорів веде до вищого рівня точності визначення місцезнаходження. Це важливо для уникнення кумулятивного поширення похибок, яке може стати проблемою під час дії перешкод;
2. підвищення живучості дронів - інтеграція даних від різноманітних датчиків дозволяє дронам ефективно адаптуватися до змінних умов навколишнього середовища, що сприяє підвищенню їхньої живучості. У разі втрати зв'язку з супутниками, інші навігаційні сенсори продовжують забезпечувати потрібні дані для нормальної роботи дрону;
3. ефективна реакція на перешкоди - використання різноманітних джерел інформації дозволяє системі ефективно реагувати на непередбачені ситуації та перешкоди, що може бути вирішальним у динамічних середовищах;
4. забезпечення неперервності роботи - здатність пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі дозволяє забезпечити неперервність операцій автономних систем, попереджаючи можливі проблеми, що виникають через тимчасовий втрату зв'язку з супутниками.

Такий комплексний підхід до навігації, який враховує різноманітні джерела інформації, наочно демонструє підвищення якості та надійності автономних систем, зокрема дронів, у сценаріях, де перешкоди можуть впливати на їхню надійність та безпеку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Основи орієнтації та навігації рухомих об'єктів Курс лекцій: О. А. Сущенко - К. НАУ, 2004.-132 с.
2. Збруцький О. В. Розробка та дослідження системи орієнтації та навігації безпілотного літального апарату з використанням мікромеханічних технологій та багатоантенних GPS/ГЛОНАСС приймачів / О. В. Збруцький, О. І. Нестеренко, О. В. Прохорчук, А. Г. Січкарь // Зб. праць інституту математики НАН України. – Сучасні проблеми аналітичної механіки. – 2004.-1, №2. – с.97-114.
3. Антюфеев В. И. Радиометрические корреляционно-экстремальные системы навигации летательных аппаратов; М-во образования и науки Украины // В. И. Антюфеев, В. Н. Быков, А. М. Гричанюк, В. А. Краюшкин / Х.: Харк. нац. ун-т им. В.Н.Каразіна, 2008. — 355 с.

ПОЛИЩУК С.М.,
начальник відділу
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
Україна, Київ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МАСКУВАННЯ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ЦІЛЕЙ

В контексті військової та безпекової діяльності, досягнення та підтримка безпеки операцій ґрунтується на знанні та вмілому застосуванні принципів та методів маскування. Технологія маскування охоплює безліч методик і пристроїв, ретельно розроблених для зменшення ймовірності виявлення або ідентифікації об'єктів і пристроїв. Завдяки багатолітнім зусиллям дослідників вдалося не лише розкрити секрети камуфляжу, але й прокласти шлях до сучасних парадигм, таких як відповідність фону, деструктивне забарвлення, маскарад, приховування тіней, відволікаюче маркування, засліплення під час руху тощо. Ці принципи маскування покладено в основу на якій будуються сучасні техніки маскування, формуючи саму суть цієї дисципліни [1]. Останні наукові досягнення в цій галузі наголошують на інтеграції передових технологій. Вивчення та імітація механізмів адаптації оптичних властивостей у природі, таких як мімікрія, зміна кольору та поляризація, відкриває нові можливості для створення інноваційних матеріалів для маскування. Технологічні досягнення в спектральній адаптації і системах активного маскування значно покращили ефективність маскування в різних середовищах, забезпечуючи адаптивне реагування на мінливі умови. Крім того, нещодавні дослідження підкреслюють важливість біомімікрії у розробці технологій маскування, яка використовує принципи та механізми, що зустрічаються в природі, для створення ефективних систем маскування. Результатом вивчення складних механізмів маскування тварин стало розроблення адаптивних маскувальних матеріалів, які мають здатність динамічно адаптуватися до навколишнього середовища. Як приклад, дозволяють приховувати об'єкти від візуального, радіолокаційного та теплового виявлення.

У контексті військового застосування постійна еволюція технологій маскування поширюється на включення алгоритмів штучного інтелекту і машинного навчання. Ці технології дозволяють аналізувати навколишнє середовище в режимі реального часу і сприяють адаптивному маскуванню, оптимізуючи ефективність маскування в динамічних і непередбачуваних сценаріях.

Концепція "маскування" інтегрує в собі сукупність заходів, що мають на меті зробити об'єкт невидимим або візуально нерозрізненим з навколишнім середовищем. Стратегія відповідності фону ґрунтується на досягненні подібності між візуальними характеристиками об'єкта та його оточенням. Такий підхід передбачає узгодження кольору, яскравості та візерунку з одним або кількома типами фону. Та може бути пристосованим до конкретного середовища, або бути компромісом, що дозволяє

адаптуватися до кількох фонів [2, 3]. Цей принцип є першочерговим фактором, що впливає на ефективність камуфляжу, оскільки камуфляж, що відхиляється від фону, легко помітний і не забезпечує належного захисту. Таким чином концепція відповідності фону, в основі якої лежить узгодження візуальних характеристик об'єкта з навколишнім середовищем, стає критично важливим фактором, що визначає ефективність камуфляжу.

У контексті застосування маскування для військових цілей на перший план виходять кілька важливих міркувань при виборі відповідного камуфляжу для конкретного фону:

1. кольорова палітра та візерунок відіграють ключову роль. Вибрані відтінки камуфляжу повинні гармонійно поєднуватися з кольором навколишнього середовища, забезпечуючи відповідність фону та надавати змогу приховати об'єкт від спостерігача. Водночас сам візерунок повинен слугувати меті порушення ідентифікації силуету людини чи об'єкта;

2. величезне значення мають розміри камуфляжу. В цьому сенсі необхідно, щоб площа камуфляжу була достатньо великою, аби замаскувати всю поверхню, яка потребує приховування. Завдяки цій умові забезпечується повне покриття, що робить об'єкт ефективно прихованим від сторонніх очей;

3. ретельного розгляду та уваги потребує світлостійкість камуфляжного матеріалу. Для досягнення оптимального маскування рекомендується використовувати науковий підхід, який враховує спектральні характеристики середовища, особливості зору людини та характеристики засобів розвідки противника. Цей основоположний принцип має важливе значення для безшовної інтеграції прихованого об'єкта в навколишнє середовище.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що у вирішенні складних питань підбору камуфляжу поєднання історичних принципів із сучасними науковими досягненнями є основою інновацій. Тому постійне вдосконалення методів маскування залишається необхідною умовою для забезпечення успіху військових та безпекових операцій в динамічних і непередбачуваних сценаріях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Singh S., Dhawale C., Misra S. Past, Present and Future Research Direction For Camouflage Image Detection, International Science Press 9(22), pp. 335-340, 2016
2. Zhaoping L. Understanding vision. Theory, models and data. Oxford, UK: Oxford University Press, 2014, p.214
3. Kim Y.J. "Development of a camouflage pattern design system based on the color harmony theory", Journal of the Korean Society of Clothing and Textiles, vol. 41, no. 11, pp. 1598-1608, 2017.

Часник Дмитро Васильович,
провідний науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
м. Київ

ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПАЯЛЬНИХ НАКОНЕЧНИКІВ ПРИ ВИГОТОВЛЕННІ ВИРОБІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ТЕХНІКИ

На підприємствах радіоелектронної промисловості ми часто чуємо від монтажників, що наконечники паяльників стають непридатними, а саме відбувається вигорання самого жала наконечника. Проведений аналіз зразків засвідчив, що однією з причин передчасного виходу з ладу наконечників є застосування неякісних технологічних матеріалів (флюсів, припоїв), а також застарілі методи роботи та технологічні процеси пайки.

Щоб запобігти передчасному вигоранню наконечників (JBC, Weller, PACE та ін.), рекомендується дотримуватися таких вимог:

- під час паяння електронних модулів за традиційною технологією мають бути використані лише сплави, які містять не менше 30% свинцю;
- жало паяльника має прикладатися до з'єднання, а припій - вводиться на стик жала і з'єднання для максимального передавання тепла;
- після подачі і перенесення тепла припій рекомендується вводити в з'єднання, а не на жало паяльника;
- припій потрібно наносити тільки на один бік металізованого наскрізного отвору;
- температура жала паяльника не повинна перевищувати встановлену робочу температуру для використовуваного припою;
- тепло допускається подавати на обидва боки металізованого наскрізного отвору;
- деякі види ручного паяння можуть вимагати попереднього нагрівання для запобігання ушкодженню елементів.

Форму і геометричні розміри наконечника необхідно підбирати відповідно до розмірів контактних майданчиків і виводів елементів, що монтуються, що дасть змогу:

- проводити пайку за нижчих температур;
- скоротити час пайки;
- збільшити точність передачі температури;
- зменшити як знос наконечника, так і теплове навантаження на елементи та друковані плати.

Робоча температура.

Що вища температура пайки, то більші окислення і корозія наконечника. Необхідно використовувати теплоефективні наконечники і очищати жало від оксидів. Оксид заліза не змочується припоєм. Використовуйте вбудовані функцію сну і функцію зниженого енергоспоживання паяльних станцій, що дасть змогу продовжити термін експлуатації наконечників.

Флюс і припій.

Вибирайте якісні матеріали для пайки. Застосування флюсів із вмістом неочищеної каніфолі не тільки призводить до передчасного вигорання наконечників, а й завдає шкоди здоров'ю (каніфоль належить до матеріалів 3-го класу небезпеки). Паяльні роботи, які виконує монтажник, пов'язані з виділенням шкідливих для здоров'я речовин. До найнебезпечніших компонентів паяльного диму слід віднести частинки абіетинової кислоти (каніфолі), що викликає астматичну реакцію навіть у здорової людини. Тривале вдихання повітря, в якому вміст частинок каніфолі перевищує допустимий рівень, призводить до розвитку незворотної алергічної реакції організму, яка часто переходить в астму. Для зниження ризику для здоров'я необхідно застосовувати флюси з високоочищеною каніфоллю або безканіфольні флюси. Також слід пам'ятати про активність матеріалу, оскільки використання високоактивного флюсу призводить до корозії наконечників.

Під час використання трубчастого припою флюсу, що міститься в ньому, може не вистачити для формування галтелі - для цього потрібно виконувати додаткове флюсування контактних майданчиків.

Крім того, застосування флюсів, що містять високий відсоток твердої частини (30% і більше), призводить до швидкого утворення нагару, погіршення тепловіддачі, завищення температур пайки і швидкого згоряння жала. Усі сучасні виробники флюсів на аналогічних основах і на органіці прагнуть звести кількість твердих частинок до мінімуму (зазвичай не більше 5%, максимум 20%).

Процес паяння.

Уникайте сильного тиску жалом паяльника на контактну площадку в зоні паяння, оскільки це посилить її знос і може призвести як до викривлення виводів елементів, так і до пошкодження контактних площадок на друкованій платі.

Очищення наконечника.

Під час очищення наконечників не використовуйте механічні або хімічні засоби. Застосовуйте методи очищення, рекомендовані виробником. Для очищення сильно окислених жал паяльників можна використовувати пасту для очищення і лудіння наконечників Tip Activator [1].

Під час роботи з трубчастими припоями пайка здійснюється з двох рук. Для того щоб під час паяння отримати найкращі результати, рекомендується виконувати роботу в такій послідовності.

Піднесіть жало паяльника до робочої поверхні. Жало повинно контактувати одночасно з контактною площадкою плати і виводом елемента, щоб прогріти обидві поверхні, що паяються. Надлишок припою на жалі, нанесеного під час лудіння, допомагатиме процесу теплопередачі завдяки збільшенню площі контакту між контактною площадкою та виводом. Потрібно не більше 1 с, щоб прогріти відповідним чином обидві поверхні.

Піднесений у цей час до місця з'єднання з протилежного від жала паяльника боку пруток трубчастого припою дасть змогу утворити галтель припою. Для цього необхідно близько 0,5 с.

Увага! Якщо припій подавати безпосередньо на жало паяльника, активні компоненти флюсу будуть передчасно вигоряти і його ефективність різко зменшиться. Не подавайте надмірну кількість припою на паяне з'єднання. Це може призвести до збільшення кількості залишків флюсу і погіршення зовнішнього вигляду виробу. Рекомендується вибирати діаметр прутка припою рівним половині діаметра жала паяльника.

Відведіть припій від з'єднання, що паяється, і потім видаліть жало паяльника із зони пайки.

Весь процес паяння повинен займати 0,5-2 с на одне паяне з'єднання залежно від маси, температури і конфігурації жала, а також від паяності поверхонь. Надлишковий час або температура можуть, по-перше, виснажувати флюс до змочування припою, що призведе до збільшення кількості залишків, а по-друге, збільшують крихкість паяного з'єднання.

Завершення роботи.

Для забезпечення тривалого терміну служби жала паяльника після закінчення роботи його необхідно очистити від залишків припою і нагару. Для цієї мети використовуйте спеціальні губки і щітки, передбачені в комплекті паяльної станції.

Дотримання всіх розглянутих вище правил і вимог допоможе підвищити якість паяних з'єднань і скоротити кількість браку від перегріву елементної бази і деформації друкованих плат. Термін служби наконечників відповідатиме заявленим термінам будь-якого виробника, а саме 12-18 місяців і більше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Tip-Activator: product features and technical data : URL: <https://www.weller-tools.com/us/en/industrial-soldering/products/soldering-accessories/tip-activator> (дата звернення: 16.02.2024).

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Сьомик С.В.,
магістр

Національного університету оборони України

РОЗВИТОК СИЛОВОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – АРТИЛЕРІСТІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

В умовах триваючої повномасштабної збройної агресії російської федерації військовослужбовці Збройних сил України та сектору безпеки оборони щоденно зустрічаються з негативними чинниками серед яких фактори зовнішнього середовища, підвищення фізичної та психічної втоми, стресові умови, що сприяють зниження рівня фізичного та функціонального стану організму [2].

Досвід локальних війн і військових конфліктів підтверджує, що наземні артилерійські підрозділи Сухопутних військ відіграють ключову роль у виконанні завдань з ураження різноманітних цілей. Основним змістом бойових дій артилерійського підрозділу є участь у знищенні вогневих засобів противника, контр-батарейна боротьба та вогнева підтримка підрозділів які виконують завдання на суші [1].

Бойова діяльність артилерійського підрозділу передбачає: керування гарматами, спеціальними засобами розвідки та пристроями наведення, розвантаження, підйом і підготовку боєприпасів, проведення робіт з ремонту техніки, що вимагає максимального розвитку таких фізичних якостей, як силова витривалість. Визначені основні аспекти у сучасному бою висувають особливі вимоги до рівня фізичної підготовленості артилерійських підрозділів[3].

Дослідження фахівців фізичного виховання і спорту засвідчують, що в сучасних умовах існує велике навантаження військовослужбовців та неможливість належної організації фізичної підготовки, виникає необхідність пошуку новітніх методів та засобів для проведення фізичних тренувань у різних умовах військової служби [4 – ст.91].

Розвиток фізичних якостей військовослужбовців в мирний час відбувався за рахунок основних форм фізичної підготовки, що давало змогу більш якісніше і детальніше набути найвищого рівня підготовки військовослужбовцям для виконання завдань за призначенням.

Відповідно до вимог керівних документів фізичної підготовки із військовослужбовцями артилерійських підрозділів на даний час включає в себе наступні питання:

- загальна фізична підготовка, яка здійснюється переважно за допомогою комплексних методів зі спеціальним і профілактичним спрямуванням;
- врахування у змісті заходів фізичної підготовки етапів професійної та бойової діяльності, спеціальної спрямованості підрозділів.

Між тим впровадженні зміни в систему фізичної підготовки хоча підвищують рівень підготовки артилерійських підрозділів Сухопутних військ але суттєвих змін не спостерігається.

Враховуючи зазначене вбачаємо за необхідністю в процесі підготовки підрозділів зосередити увагу на одну із форм фізичної підготовки визначенні Інструкцією фізичної підготовки, а саме індивідуальне фізичне тренування.

Науковцями наголошується, що важливим аспектом при проведенні індивідуальних фізичних тренувань є мотивація до покращення своїх фізичних можливостей та розуміння військовослужбовців важливості індивідуальних фізичних тренувань, під час надання рекомендацій фахівцем фізичної підготовки і спорту слід звернути увагу: на морально-психологічний стан артилеристів, важливість їхньої роботи та умови виконання фізичного тренування [5].

Зважаючи на те, що під час виконання бойового завдання за призначенням військовослужбовці артилерійських підрозділів не мають планових годин для занять фізичної підготовки але при невеликій інтенсивності мають вільний час який можна використати для свого фізичного вдосконалення.

Зважаючи на це нами було створені умови для ефективного проведення цих занять:

- розроблено програму індивідуальних фізичних тренувань на розвиток силової витривалості за протоколом ТАБАТА на основі моніторингу фізичного стану військовослужбовців;
- проведенні інструктажі з підрозділами на яких було апробовано комплекс вправ, їх тривалість, інтенсивність та час виконання;
- уточнені місця виконання фізичних вправ (укриття, лісисто місцевість, біля гармати);
- були розроблені щоденники виконання програми індивідуального фізичного тренування.

Слід зауважити, що дослідження проводилось в умовах виконання бойових завдань та мало деяке відхилення від запланованих дій, а саме невчасний контроль за виконання програми підрозділом, не регулярні фізичні тренування у зв'язку із змінною тактики ведення бойових дій.

Тести підбирались таким чином, щоб можна було всебічно охарактеризувати структуру розвитку силової витривалості і визначити ефективність впливу запропонованої програми.

Педагогічний експеримент проводився з двома артилерійськими підрозділами у кількості 20-ти військовослужбовців які виконували вогневі завдання на відстані 7-8 кілометрів від лінії зіткнення з противником, в середньому інтенсивність бойових завдань складала 25% світлого часу доби.

Під час проведення педагогічного експерименту на констатувального етапі вивчався рівень розвитку силової витривалості військовослужбовців та аналізувалась їх динаміка. Динаміка розвитку силової витривалості військовослужбовців визначались за тестовими вправами, а саме: підняття гири 24 кілограми двома руками на рівні підборіддя найбільшу кількість разів за 1 хвилину, утримання планки упор присісти на 90 градусів на максимальний час та тест Купера (силовий блок).

Наприкінці формувального етапу дослідження упродовж 120-ти днів було здійснено перевірку показників силової витривалості в експериментальних та контрольних групах.

В результаті проведено аналіз отриманих показників було визначено підвищення рівня розвитку силової витривалості в експериментальній групі на 38%. В контрольній групі показники залишились на вихідному рівні та дещо погіршились.

Таким чином в результаті проведеного експерименту було доведено ефективність програми, що дозволяє вирішити поставленні завдання у роботі та вплинути на роботу артилериста під час ведення вогневого ураження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойовий статут артилерії сухопутних військ Збройних сил України частина II (дивізіон, батарея, взвод, гармата). 2020 року.
2. Шляхи удосконалення спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-десантників із переважним використанням засобів функціонального багатоборства// Спортивна наука України. 2018. – №1 (83). - С. 9-14.
3. Автореферат Климовича В.Б. Національна академія Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного «Оптимізація системи фізичної підготовки курсантів - артилеристів», 2016 року.
4. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Випуск 9 (154) 2022 Романчук С.В. «Рекомендації офіцерам щодо організації та методики індивідуального фізичного вдосконалення»
5. Кирпенко В.М., Ткачук О.А., Шевченко О.С. Фізична культура і спорт. Виклики сучасності: збірка тез доповідей II науково практичної конференції, 27-28 жовтня 2022 року, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022, 114 с.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

*Генсецька Оксана Василівна,
викладач української мови та літератури
Володимир –Волинський фаховий коледж*

СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ ПАРОНІМІВ У ПОЕЗІЇ.

Пароніми у поезії забезпечують стилістичну функцію, поглиблюючи виразність та емоційність віршованого тексту.

Українська літературна мова виражає різноманітність стилістичних засобів, які надають текстам виразності, гнучкості та соковитості.

Пароніми в поезії забезпечують стилістичну роль, додаючи тексту глибину та варіативність значення, що сприяє створенню багатошарової та виразної мови, а також може відкрити нові аспекти та інтерпретації в поетичних рядках. У художній літературі широко використовуються прийоми паронимазії - спеціальні зближення далеких за походженням і значенням, але схожих за звучанням слів для створення певного стилістичного ефекту.

Дослідження паронімічних конструкцій стало актуальним для сучасної мовознавчої та літературознавчої науки через різке зростання їх популярності як стилістичних засобів увиразнення мови, що призвело до збільшення частоти їх вживання. Крім того, для деяких українських авторів використання паронімів та паронімічних конструкцій стало невіддільною (частиною/ознакою) рисою їх творчості, виразником індивідуального стилю. Прийом паронімічної атракції є особливо виразним в поетичному мовленні письменників-шістдесятників, зокрема Л. Костенко (Л.К.), Б. Олійника (Б.О.), І. Драча (І.Д.), М. Вінграновського (М.В.), В. Коротича (В.К.) та інших. Саме вони використовують пароніми у структурі метафор, порівнянь, синонімізація та антонімізація близькозвучних слів: “серпанок серпня” (І. Драч), “груди грудня” (М. Вінграновський), “між провулків, віражів і вітражів” (Б. Олійник). Пароніми й у поетичному мовленні притаманна не лише названим авторам, а й представникам нью-йоркського угруповання, про що читаємо у В.М. Русанівського: “Між поетами-шістдесятниками та нью-йоркською групою відбувався постійний творчий зв’язок. Він особливо помітний у використанні паронімів, а також у зверненні до фольклорних символів” [5, с. 374]

Пароніми – це пари або навіть група слів, які у вимові та іноді в морфологічній будові можуть надавати мовленню певний семантико-стилістичний відтінок.

У літературі та поезії використання паронімів може мати символічне значення або служити засобом підсилення поетичної виразності. Автори за допомогою цих слів можуть створити багатогранні образи та виразити складні емоції, створивши текст захопливішим для читача.

Цікаво, що, на думку А.П. Критенка, “всі слова нашої мови паронімічні з того погляду, що кожне слово за своїм звучанням більш-менш близьке до іншого слова...” [4, с.59]. Термін «паронімічна конструкція» у цій роботі, використовується для позначення всіх варіантів слів. Це стосується паронімічної та паронимастичної конструкції.

Паронімічні конструкції займають чільне місце у творах поетів - шістдесятників, оскільки при їх творенні слова набувають особливого змісту, відкриваючи читачеві (слухачеві) не виявлені до того структурно-семантичні грані, наприклад: той розум не шляхетний, а шляхетський (Л.К.); той клавесин і плакав, і плекав / чужу печаль (Л.К.); світити людині на цілі світи (І.Д.). Також слід відзначити, що паронімічні конструкції реалізують епідигматичні або дериваційні можливості літературної мови, що робить їх надзвичайними, "оскільки кожне слово перебуває в дериваційних відношеннях з іншими словами по лінії фонетичних зближень" [6, с. 19]. Яскравим прикладом може бути те, що один із компонентів конструкції є неологізмом: така вона стомлена, анемічна, / гіпопотамо-гіпотонічна (Л.К.); он Димер – все димарики й домарики (Л.К.); на кричаний крик мій – мовчазне мочання (І.Д.). Можуть формуватися паронімічні конструкції на основі словосполучення, речення і навіть двох речень. Так, Н.Л.Дашченко зауважує, що співзвучні слова, розташовані на певних долях строфи, є стилістичними фігурами, які виявляються універсальними як для фонічних, так і для лексико-семантичних строфічних засобів.

Залежно від розташування членів паронімічних конструкцій у строфі можна виділити такі їх групи: 1) кільце: нещадні будуть і нащадки (І.Д.); народе вільний, аж тепер ти віл (Л.К.); 2) стик: із вирю вернулись квіти, / розквітли в небі ластівки (І.Д.); етруска пристань, лінія долин. / Долинь до мене здалеку (Л.К.); 3) скріп: на Теодора начертаного / було начертано мені; на нас лежить тавро тієї зради, / якою нас вже зраджено віки (Л.К.) – слід вказати, що цей тип у поезії шістдесятників зустрічається рідко; 4) кінцівка: хрумтить мій смуток, / цукриться мій смак (І.Д.); ти йому шануваннячко, / він тобі пануваннячко. Ця паронімічна конструкція є поширеною у мові поетичних творів.

Зверніть увагу, що вирізняються поглибленою образністю художні тропи, створені на основі паронімічних конструкцій. Н.Л.Дашченко вважає, що таке накладання звукової подібності на вихідне лексичне та образне значення компонентів тропів, ускладнює та оновлює їх семантичні зв'язки. Для створення промовистих епітетів, поети створюють паронімічні конструкції: жага жагуча, біла білизна (І.Д.), журавлина жура, зелене зло, мерзлякуватий ляк (Б.О.), скорчені корчі, чесний часник (Л.К.) та ін. Зауважте, що паронімічні конструкції підсилюють гіперболу емоційно :на кричаний крик мій – мовчазне мовчання; я сто століть затято колінкую (І.Д.); люди мої, рідна моя рідність (Л.К.) тощо. Це ж стосується і порівнянь: жінки родили, як Родени (Л.К.); падали безсило воли, як валуни (Б.О.); згорає слово, як сльоза (І.Д.). За допомогою паронімічних конструкцій може поглиблюватися семантика поетичних метафор: той клавесин і плакав, і плекав / чужу печаль (Л.К.); Їм доля маслом губи змастила (І.Д.); пам'ять лише течію її вгадує, згадує (Б.О.).

Семантичне переключення є однією із семантичних функцій паронімів у поезії шістдесятників. Змалювати яскравішу картину, насичену образами, розширити політ думки дає саме звукова близькість значенню відмінних слів. Паронімія забезпечує, крім того, музичність фрази:

У графа профіль – як у грифа,
А я бродячий менестрель...
Ах, заспокойтесь, нащо ці баталії?
Ця ваша злість безсила і нудна,
Отак би взяти за тоненьку талію
І поцілунком випити до дна (Л.К.).

Великого ефекту досягають автори, вміщуючи паронімічні слова не у римованих позиціях, а в середині рядка для створення смислового і звукового враження:

Мати сіяла сон під моїм під вікном,

А вродив соняшник.

І тепер: хоч буран, хоч бур'ян, хоч туман,

А мені сонячно (Б.О.).

Оригінальні парономастичні фігури створює Ліна Костенко, використовуючи українські та іншомовні (латинські) слова, записані українською абеткою:

Тривога душу розпинає: А море, мамо,

а що, як любиш не мене? а море, мамо, теж не минає?

Я по-латині: аморе, амо! А море, мамо, аморе, амо,

Невже від цього рятунку немає? аморе, амо!

Для ще більшого враження можуть використовуватися в поетичній мові близькі за звучанням слова : Як-40 у моє сорокаліття / Мене везе на білому плечі... Чому цей день під вічним словом / Як? / Як-40... / Я в Яку-40, і мені вже сорок (В.К.).

Пароніми служать поетам також матеріалом для створення каламбурів, які дають можливість звернути увагу на звукову форму слова, на такі семантичні зв'язки між словами, які до того лишалися непоміченими: Я порушила всі табу. / Нарвані квіти мої у Нірвані. / Пасеться обов'язків цілий табун, / а я цілую тебе у вігвамі (Л.К.); скелі голі, як Голіафи (Л.К.); “Проблеми корозії” – бесіда академіка та ще про: акції, нації, ескалацію, дезінформацію, інсценізацію класичних творів (Б.О.).

Таким чином, вживання паронімічних конструкцій сприяє поглибленню семантики тексту, надає йому опуклості, рельєфності, а кожен з компонентів паронімічної конструкції набуває при цьому вагомості, стає неповторним. У такий спосіб досягається індивідуальність стилю письменника та емоційно семантичне навантаження написаного ним тексту.

Можна зробити висновок, що паронімічні конструкції “спричинилися до виникнення та актуалізації звукосмислових асоціацій на фонетичному, лексико-семантичному, структурно-граматичному рівнях та в образній структурі тропів” [3, с. 7]. А чи не найважливішою метою письменника, є вплив на духовний та інтелектуальний світ людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гром'як Р.Т. Літературознавчий словник-довідник. – К.: Академія, 1997.
2. Дашченко Н.Л. Паронімічна атракція в українській поезії 60-80 рр. XX ст.: Автореф. дис. канд. – К., 1996.
3. Дудик П.С. Стилістика української мови / П.С.Дудик. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – С. 160-166.
4. Критенко А.П. Паронімія в українській мові // Мовознавство. – 1968. – №3.
5. Літературознавчий словник-довідник /За ред. Р. Гром'як, Ю. Ковалів, В. Теремко. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
6. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. – К.:АРТЕК, 2001.- 392с.
7. Садовська Л.О. Про паронімічну форму Білий біль у мові сучасної поезії // Стилістика української мови: Збірник наукових праць. – К.: КДП, 1996.

Павлова Алла Казимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент.

*Ірпінський фаховий коледж
НУБіП України*

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК КОРЕЛЯТИВНА ПЛОЩИНА ОСОБИСТІСНОЇ ФУНКЦІЇ ГЕРОЯ ФОЛЬКЛОРНОГО ТВОРУ

Категорія справедливості відіграє важливу роль у формуванні антропологічної моделі ліро-епічного фольклору. Ідеал справедливості сформувався на основі багатогранного досвіду етносу, осмислення буття сущого та того, яким воно має бути, тобто в гармонії та щасті, до чого прагнула й прагне людська душа в своїх благородних інтенціях.

Концепція справедливості завжди була магістральною в розвитку світоглядних позицій усього людства. Завдяки аргументації понять «справедливо» та «несправедливо» виокремлювалися критерії належної людської поведінки, оцінки всього, що відбувається в соціумі. Справедливість як корелятивна площина практичної функції особистості в суспільстві та його соціального становища завжди асоціювалася з невідчуженим, невід'ємним правом. Виборювання справедливості, як показує вся історія людства, завжди оприявнювалось величезними вольовими, духовними та матеріальними ресурсами, об'єктивним арбітражем із боку громадськості, суспільних інституцій, гілок влади [1, с. 61]. Проблему справедливості – несправедливості можна простежувати на прикладі народних дум про часи турецько-татарської неволі. Несправедливість у таких творах асоціативно пов'язана з поняттям неволі, тобто відсутності фізичної та етичної свобод, відчуженості прав тощо.

У збірнику Д. Ревуцького «Українські думи та пісні історичні» (1919 р.) можна віднайти твори з описами важкого становища бранців, зокрема, про те, як татари прив'язували їх у вигляді довгих низок, використовуючи мотузки, до коней, гнали канчуками. Заможних людей, за яких можна було взяти великий викуп, прив'язували до коней за своїми спинами. Найвродливіших дівчат везли в спеціальних великих возах – мажах, закритих килимами, аби їх не виснажувало сонце і вони «не втратили цінні». Хлопців передавали турецькому султанові та перетворювали на яничарів – найсуворіше вояцтво. Більшість бранців продавали до Аравії, Сирії та Єгипту, годували їх дохлятиною, а перед самим продажем на щоці або чолі випікали тавро [4, с. 77].

У думках наявні моменти, коли козаки, які потрапляли в полон, проклинали «бусурменську віру», яка асоціювалася в них із розлукою, неправдою, неволею, несправедливістю:

Віро проклята бусурменская,
розлуко ти християнская!
Ой, да же то ти не одного розлучила:
чи брата з сестрою,
чи мужа з вірною жоною,

а чи вірненького товариша з товаришем, гей! [4, с. 84]. Наявність лексем «вірна», «вірненький» у тексті думи також підкреслює контрастність аксіологічної моделі християнина та жорстокої поведінки згаданих у ліро-епічному творі «бусурменів» [2].

Аналіз фольклорного тексту виявляє, що завдяки широкій лексико-семантичній репрезентації концепту *ВІРНИСТЬ* його можна розглядати у моментах асоціативного структурування концептуального поля *СПРАВЕДЛИВІСТЬ*.

У фольклорному тексті парадигма несправедливості окреслюється завдяки образній ідентифікації, оскільки завойовники асоціювалися з несправедливою частиною світу. Доречно згадати античного мислителя Платона, який, полемізуючи про справедливість, говорив, що несправедливий людині справедлива уявляється ворогом. «Бусурмени» зі своїх завойовницьких позицій вважали поневолених людей ворогами і чинили з ними з таких же уявлень. Водночас, саму справедливість філософ вважає домінантою міжлюдських взаємин, оскільки людина справедлива за будь-яких обставин не завдасть шкоди «ні товаришеві, ні комусь іншому», на противагу людині несправедливій. Таким чином, справедлива людина живе й чинить на благо всього соціуму [3, с. 17].

На прикладі народної думи можна простежити, що бранці, які опинялись у неволі, переживали не лише фізичні страждання, а й усвідомлювали, що несправедливість полягала у нерівній цінності людського існування, нерівних правах, несправедливому базисному утворенню чужої спільноти. Американський філософ Дж. Ролз виокремлює сутність критерію досконалості. Важливою вимогою цього критерію є те, щоб надання прав у базисній системі відбувалося задля максимізації загальної сукупності внутрішньої цінності. Поряд із тим, наголошується, що члени спільноти мають вирізнятися навиками морального характеру, зокрема, вмінням усвідомлювати справедливість та досягати сутності добра. Відповідно, мислитель розуміє індивідів як таких, котрі, вступаючи до суспільства, володіють як мінімум двома моральними здатностями, що «пов'язані з елементами вищезгаданої ідеї суспільної кооперації, а саме: здатність до усвідомлення справедливості й здатність мати певне поняття добра» [5, с. 783].

У наведеній думі, як бачимо, унеможлиблюється реалізація ролзівського принципу досконалості, оскільки українці, яких насильно вивозили в чужі країни, не мали ніяких прав, а фактично потрапляли в рабство, терплячи фізичну й психологічну наругу, не маючи можливості долучитися до одвічних християнських обрядів та загалом усієї антропологічної та культурної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Житник О.О. Поняття справедливості в сучасних наукових дослідженнях. Філософські та методологічні проблеми права. 2014. № 1. С. 58–67.
2. Павлова А.К. Релевантність людського та християнського етосів у фольклорному творі: буття – істина – любов. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 65. Том 2. С. 230–236.
3. Платон. Держава / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи, 2000. 355 с.
4. Ревуцький Д. Українські думи та пісні історичні. Київ: Вид. Т-ва «Час» у Києві, 1919. 273 с.
5. Ролз Дж. Теорія справедливості / Пер. з англ. О. Мокровольський. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 822 с.

ХІМІЧНІ НАУКИ

Векерик Ольга Іванівна,

викладач хімії

ДВНЗ «Київський фаховий коледж прикладних наук»

КАВА – НАСОЛОДА І РЕЛАКС

Кава- (від. араб. kahva) – напій, який виготовляють зі смаженого насіння плодів – "бобів" кавового дерева [1]. До речі, кава є другим за величиною продажів товаром після сирої нафти і самим споживаним напоєм після води. Якимсь чарівним способом було підраховано, що людство споживає 580-590 мільярдів чашок кави на рік [6].

Все почалось нібито з того, що в одній ефіопській місцині, де росла кава, кози стали об'їдати кавові плоди з дерев. Пастух на ім'я Калдим зауважив, що тварини помітно збадьорюються, весело стрибають. Спробував і собі – відчув приплив енергії. Було це начебто у 850 р.

До Х ст. каву їли, а не пили. Ефіопи робили кульки з перетертих кавових зерен та тваринного жиру і брали їх у подорожі, щоб додати собі в дорозі сил і енергії. Коли ж каву почали вживати як напій, то спочатку заварювали оболонки кавових зерен. Згодом їх почали підсушувати, а потім – смажити та молоти зерна [3].

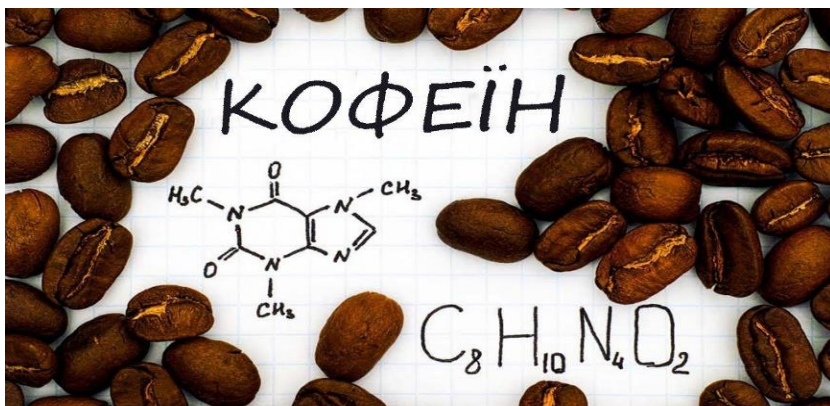
У світі існує декілька видів кавових зерен, для приготування кави переважно використовують арабіку й робусту. Тривалість життя кавового дерева майже, як у людини – близько 70 років.

- Арабіка – найбільш поширений вид з високими смаковими якістьми.

Зростає в гірських тропіках на висоті 850-2000 м. Протягом року врожай збирають двічі. Споживання арабіки-70%.

- Робуста – має більш скромний запах і гіркуватий присмак, вирощують її у Тропіках на висоті до 800 м. над рівнем моря. Зерна дозрівають швидко – за 6 тижнів, тож за рік вдається отримати до 13 врожаїв.

- Ліберика – примхлива культура з низькими смаковими якістьми [2].

За дослідженнями кава має дуже багато корисних властивостей. Плоди рослини збагачені вітамінами В2 та В5, а також магнієм, калієм, марганцем. Кофеїн прискорює метаболізм, за рахунок чого відбувається швидше зникнення зайвих кілограмів, при цьому здійснюється зниження апетиту та ефективна стимуляція процесів жироспалювання. Також напій ефективно збільшує фізичну витривалість, мінімізує прояви втоми [5].

Напій гарно впливає на роботу серця та імунну систему людини. Вченими доведено, що випиваючи каву знижується ризик захворювання Альцгеймера. Багато досліджень підтверджують, що кава покращує пам'ять, настрій, швидкість реакцій, увагу та когнітивні функції, полегшує головний біль та ефективна при мігрені. Так що кава не тільки бадьорить, а й робить нас розумнішими.

У Японії вважають, що кава дуже позитивно впливає на шкіру: зменшує кількість зморшок, додає здорового вигляду. Японці навіть приймають ванни з кавовою гущею [3].

Потрібно обов'язково згадати, що кофеїн підвищує вироблення дофаміну – нейромедіатора, який пов'язаний із відчуттям задоволення, саме тому кава ще й допомагає боротися з депресією. Погодьтеся, це дуже важливо у сучасному світі, насиченому достатньою кількістю проблем та турбот [6].

У каві міститься 2 тисячі хімічних компонентів, з яких 800 є ароматичними сполуками, здатними у лічені хвилини підбадьорити людський організм [2]. У ході експериментів доведено, що пар, що піднімається від чашки свіжозавареної кави, містить у собі такий самий обсяг антиоксидантів, як і в 3 великих стиглих апельсинах, тому його можна не тільки пити, а й вдихати [5].

Легка вуаль приємних запахів розслабляє і дає можливість відволіктися від повсякденних негараздів. Тому рано чи пізно людство прийшло б до чогось незвичного, приміром малювання кавою.

Coffe-art – це оригінальна техніка створення картин за допомогою розчину натуральної кави. Цей напрямок з'явився зовсім нещодавно, і бере своє коріння в Америці. Є легенда про те, що хтось просто розлив каву на свої записи і, давши волю фантазії, вирішив їх розмалювати. І ось завдяки такій простій нагоді народився цілий напрям в образотворчому мистецтві. Це досить легка техніка яка схожа на малюнок аквареллю, що рівно лягає на спеціальний твердий папір.

Зараз така техніка набирає все більшої популярності, художники малюють свої кавові історії в різних стилях. Це може бути і авангард, і реалізм, і класицизм, і навіть копії відомих шедеврів італійського Відродження. Процес малювання відбувається поетапно: спочатку світлим кавовим розчином вкривається лист акварельного паперу, далі промальовуються контури від світлого до темного тону, а потім вже додаються деталі.

Кавовий живопис, передусім, це медитація, ароматерапія і релакс. Аромат кави породжує в уяві нові картини та образи, а малюючи та освоюючи техніку, ви одночасно і відпочиваєте [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кава – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кава>
2. Кава у Львові – історія, міфи та всі круті кав'ярні міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hotel-edem.lviv.ua/ua/kava-u-lvovi/>
3. 17 квітня – Міжнародний день кави (International Coffee Day) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2020/04/17-kvitnya-mizhnarodnyj-den-kavy-international-coffee-day/>
4. Малювання на кавовій гуші: модний вид образотворчого мистецтва дійшов до Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aspi.com.ua/publications/malyuvannya-na-kavoviy-guschi-modniy-vid-obrazotvorchogo-mistectva-diyshov-do-kieva#gsc.tab=0>
5. 10 незвичайних фактів про каву [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tea.ua/blog/article/10-nezvichaynikh-faktiv-pro-kavu/>
6. Сьогодні світ відзначає День кави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bizagro.com.ua/sogodni-svit-vidznachaye-den-kavi/>

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Кирило ГАЛКІН,

курсант н-г СР-142

*Навчально наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
національної поліції,
рядовий поліції.*

Науковий керівник: Аліна ГАРКУША,

доцент кафедри

*Кримінального процесу та стратегічних розслідувань,
майор поліції*

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ – ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Одним з найбільш важливих аспектів захисту особистості є забезпечення дотримання закону в процесі обрання запобіжних заходів щодо підозрюваних та обвинувачених у скоєнні кримінальних правопорушень. При цьому повинні суворо дотримуватися загальноприйняті положення міжнародних стандартів і чинного кримінально-процесуального законодавства України.

Запобіжні заходи – це передбачені законом засоби впливу на обвинуваченого (підозрюваного), які полягають у позбавленні або обмеженні його волі, загрозі майнових втрат або встановленні за ним нагляду та застосовуються з метою перешкодити йому втекти від слідства та суду, перешкодити встановленню істини, продовжити злочинну діяльність та ухилитися від відбування покарання [1, с. 3].

Згідно зі ст. 177 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), основною метою застосування того чи іншого запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним чи обвинуваченим їх процесуальних обов'язків. Зокрема, це передбачає запобігання спробам переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, а також уникнення знищення, приховування чи спотворення будь-яких речей або документів, які є істотними для встановлення обставин кримінального правопорушення. Запобіжні заходи також направлені на недопущення незаконного впливу на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта чи спеціаліста у справі. Вони мають на меті уникнення перешкоджань кримінальному провадженню будь-яким іншим способом та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень чи продовженню вже існуючого кримінального провадження, у якому особа є підозрюваною чи обвинуваченою [2].

Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, є найсуворішим заходом процесуального примусу в кримінальному провадженні. Суворість зазначеного заходу полягає у тому, що його застосування обмежує одне з найважливіших і фундаментальних прав людини – права на свободу.

Зазначений запобіжний захід досить сильно обмежує конституційні права і свободи особистості. У зв'язку з цим тримання під вартою має застосовуватися за наявності певних умов, а також у межах певних термінів, які суворо визначені кримінально-процесуальним законом. Нормативно-правове регулювання обрання та продовження, аналізованого запобіжного заходу знаходить своє відображення в законодавчо закріплених конституційних гарантіях особистості, міжнародно-правових стандартів, загальновизнаних принципах і нормах Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, яка набала чинності в Україні 11.09.1997., позиціях Європейського Суду з прав. Міжнародні стандарти, що регулюють питання правомірності обрання та продовження запобіжних заходів знаходять своє відображення в основоположних документах міжнародного права.

Дані стандарти покликані перешкоджати будь-якому порушенню у сфері основних права і свободи людини і громадянина. Рішення про обрання запобіжних заходів повинні відповідати вищезгаданим стандартам, правовим позиціям Конституційного Суду України, Європейського Суду з прав людини.

Проблема низького стандарту обґрунтованості обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою регулярно стає предметом уваги в судовій практиці Європейського Суду з прав людини.

Згідно ч. 2 ст. 177 КПК України, застосування запобіжного заходу передбачено у випадках, коли існує обґрунтована підозра у вчиненні кримінального правопорушення особою, а також при наявності ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді чи суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений або засуджений може вчинити дії, передбачені частиною 1 цієї статті [2].

Важливим аспектом є те, що слідчий чи прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без обґрунтованих підстав, передбачених КПК України. Відповідно до закону, тримання під вартою може бути застосоване лише у випадках, коли доведено, що інші, більш м'які запобіжні заходи не є ефективними у запобіганні ризикам, передбаченим у статті 177 КПК України [3].

Отже, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою – запобіжний захід подібний за формою з кримінальним покаранням у вигляді позбавлення волі, але за внутрішнім наповненням відрізняється. Так щодо підозрюваного (обвинуваченого), який утримується під вартою, все ще діє презумпція невинності, на відміну від особи, якій винесено обвинувальний вирок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фоміна Т., Рогальська В. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Сіренко О.В., О.В. Кузьменко. Окремі питання застосування тримання під вартою як запобіжного заходу в умовах воєнного стану. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика) 17.2023. С. 41-45.

Голубенко Юлія Андріївна,
здобувач вищої освіти 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції.

Науковий керівник: **Копилов Едуард Володимирович,**
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА ТЕЛЕФОННИМИ РОЗМОВАМИ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах неможливо захистити громадян від злочинних посягань, ефективно виявляти та розслідувати правопорушення без використання потоків інформації в телекомунікаційних мережах та залучення технічних ресурсів операторів телекомунікацій.

Конституція України передбачає, що кожному гарантується таємниця телекомунікацій, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені судом лише у випадках, коли іншими способами одержати інформацію неможливо з метою запобігти вчиненню злочину чи з'ясувати істину в кримінальній справі під час її розслідування, і лише у випадках, передбачених законом [1].

Стаття 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (МПГПП) передбачає, що ніхто не може зазнавати безпідставного або незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або незаконного посягання на його честь і репутацію. Ці вимоги відповідають положенням чинного законодавства про здійснення оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності. Закон передбачає право уповноважених органів негласно прослуховувати телефонні розмови громадян, якщо іншими способами неможливо отримати фактичні дані про злочинну діяльність.

Кримінально-процесуальний кодекс України передбачає проведення негласної слідчої (розшукової) дії, метою якої є прослуховування телефонних розмов, пов'язаних з перешкоджанням здійсненню приватного спілкування, тобто зняття інформації з мережі зв'язку. Ця негласна слідча (розшукова) дія є одним з найбільш ефективних та дієвих засобів отримання доказів у кримінальному провадженні під час досудового розслідування.

Зокрема, частина 1 статті 263 Кримінального кодексу України передбачає можливість негласного отримання знаків, сигналів, повідомлень, букв, зображень, звуків та інформації в будь-якій формі, що передаються засобами телекомунікацій (зв'язку) [2].

Відповідно до ст. 9, ч. 1 ст. 8 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність", оперативні підрозділи мають право проводити аудіовізуальний контроль осіб та знімати інформацію з транспортних телекомунікаційних мереж з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності [3].

Стаття 1 Закону України "Про телекомунікації" передбачає можливість отримання інформації з транспортної телекомунікаційної мережі, тобто мережі, яка забезпечує передавання знаків, сигналів, літер, зображень, звуків або будь-якої інформації між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу [4].

Крім того, зміст заходів, що відносяться до негласних слідчих (розшукових) дій, конкретизовано в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [5], а саме в п. 1.11.5.1, відповідно до якого зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж класифікується у таких випадках:

Контрольовані телефонні розмови: негласне спостереження, зняття і фіксація змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів, що передаються контрольованими телефонними каналами (наприклад, SMS, MMS, факс, модемний зв'язок) з використанням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених у транспортній телекомунікаційній мережі.

Зняття інформації з телекомунікаційного каналу. Мається на увазі використання технічних засобів, у тому числі встановлених у передавальній телекомунікаційній мережі, для негласного отримання, перетворення і запису у відповідному форматі всіх видів сигналів, що передаються каналами зв'язку мережі Інтернет та інших контрольованих мереж передачі даних.

Право на таємницю телефонних розмов не є абсолютним. Повноваження державних поліцейських служб контролювати телефонні розмови громадян передбачено законом як виняток, з метою підтримання національної безпеки, запобігання правопорушенням чи з'ясування обставин кримінального провадження, що є необхідним у демократичному суспільстві. Однак не можна ігнорувати той факт, що контроль за телефонними розмовами з боку державної поліції повинен бути вкрай вибіркоким.

Виклики сьогодення, пов'язані з військовою агресією російської федерації вказують на необхідність зміни стандартних підходів до функцій та обов'язків окремих правоохоронних органів України. Вказані обставини змусили правоохоронну систему налаштуватися на нові реалії і ключове місце в розслідуванні воєнних злочинів. Чи не малу роль щодо виявлення та фіксації фактів вчинення воєнних злочинів у вказаній системі відіграють підрозділи кримінальної поліції та органи досудового розслідування Національної поліції України [6, ст. 40].

У світлі вищевикладеного, а також на підставі аналізу законодавства, що регулює здійснення контролю за телефонними розмовами органами національної поліції, доходимо висновку, що вищезазначена практика може вважатися виправданою, законною, обґрунтованою та доцільною, якщо дотримані наступні умови: було скоєно тяжкий злочин і розпочато кримінальне провадження. Під час прослуховування телефонної розмови може бути отримана інформація, яка сама по собі або в сукупності з іншою інформацією є важливою для з'ясування стану кримінального провадження та є відомості про те, що відповідна особа перебуває у безпосередньому зв'язку з певним видом зв'язку (інформаційною системою або її частиною) або була ідентифікована як абонент (користувач або кореспондент) цього виду зв'язку.

В результаті проведення інших слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових) дій неможливо отримати інформацію про злочин та особу, яка його вчинила, без прослуховування телефонних розмов. Прослуховування телефонних розмов здійснюється на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на прослуховування телефонних розмов за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий (прокурор) дав доручення уповноваженим підрозділам Національної поліції та Служби безпеки (якщо ці підрозділи залучаються до прослуховування).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.02.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.02.2024).
3. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 11.02.2024).
4. Про телекомунікації : закон України від 18.11.2003 № 1280-IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 6. Ст. 39.
5. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Ген. прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, М-ва фінансів України, Адміністрації Держ. прикордон. служби України, М-ва юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/ 936/1681/51 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення: 11.02.2024).
6. Дараган В.В., Карповський С.В., Копилов Е.В. Стан та перспективи розвитку підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування у закладах вищої освіти МВС України. Scientific monograph. Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 4 dated 2023. С. 40-53.

Есаулов Дмитро Андрійович,
Здобувач вищої освіти 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції.

Науковий керівник: **Копилов Едуард Володимирович,**
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КУБЕРЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення захист кібербезпеки є найважливішим завданням держави. Найбільша загроза для автоматизованих систем походить не від «звичайних» злочинців, а від спеціалізованих служб, які регулярно здійснюють кібершпиунство та кібератаки. Крім того, кібератаки можуть бути частиною розвідувальних або психологічних операцій, які викликають порушення. Боротьба з кібератаками вимагає не лише ефективного захисту та швидкого реагування на кіберзагрози. Важливою частиною реагування є розслідування кіберінцидентів у міру їх виникнення або уповноваженими правоохоронними органами, або, якщо це виправдано, спеціальними службами. Залучення експертів-криміналістів є важливим кроком у розслідуванні практично всіх злочинів.

В умовах воєнного стану кількість кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій значно збільшилась. Країна-агресор використовує інтернеттехнології задля дезінформації щодо вторгнення в Україну, пропаганди ворожих ідей тощо. У зв'язку з цим, відповідно до вимог Закону України «Про судову експертизу», криміналістичне дослідження - це дослідження об'єкта, явища чи процесу на основі експертних знань у галузі науки, техніки, мистецтва та ремесел з метою висновків про проблему. Ви або буде предметом судового розгляду» [1]. Судовий експерт - особа, яка володіє необхідними знаннями для дачі висновку з досліджуваного питання [2]. Судові експерти мають спеціальні знання в таких галузях, як наука, технології, мистецтво та ремесла. Чим більш «високотехнологічним» є злочин, тим важливішими стають висновки судової експертизи. Комп'ютерні технології зараз розвиваються особливо стрімко, на ринок щодня з'являються нові технічні рішення. Злочинці також використовують їх для незаконної діяльності. Однак для слідчих, прокурорів, експертів та суддів юридичні знання є фаховими знаннями. Тому розслідування кіберзлочинів вимагає допомоги експертів з технічними знаннями в галузі інформаційних технологій. Залежно від виконуваної роботи та змістовного навантаження розрізняють дві групи засобів контролю, які прийнято називати «спеціальними» (розслідування конкретних злочинів) і «загальними» (завдяки призначеним для розслідування численних злочинів).

У контексті розслідування кіберзлочинів до «спеціальних» інспекцій належать ті, завданням яких є вивчення механізмів і засобів кібератак, а також експертиза у сфері

інформаційних, комп'ютерних технологій і телекомунікацій. Зауважимо, що в цьому випадку механізми та засоби кібератак не підпадають під «загальні», тому залежно від предмета розслідування, під «загальне» також може потрапити історія спілкування зі смартфон месенджерами, комп'ютерна та технічна експертиза. Перевірена категорія під час розслідування таких злочинів, як крадіжки, корупція або злочини, пов'язані з корупцією, може знадобитися перевірити кореспонденцію, надіслану кур'єрськими службами. Якщо в листі є згадка про кібератаку, то це вже входить до компетенції експерта, який потім вивчатиме механізм атаки в рамках «спеціального» розслідування. Розглянемо «спеціальну» експертизу докладніше. Її предметом є сліди підготовки кібератаки до такого розслідування, сліди здійсненої кібератаки (або її окремих етапів) та інформація про наслідки. Злом як частина масштабної кібератаки. Ще до підготовки експертизи, як правило, проводиться слідча дія, під час якої вилучаються важливі докази з метою їх використання в подальших експертних дослідженнях. Таким чином, під час розслідування скомпрометованої системи до розслідування може бути включено наступне:

- диски та їх копії і розрядні зображення;
- дампи оперативної пам'яті;
- файли журналу служби та програми;
- налаштування журналу;
- звіти з файлів діагностичних утиліт;
- налаштування діагностичних утиліт;
- схема архітектури системи автоматизації; інтеграція з кластерами та мережами;
- програми підключення до внутрішніх мереж (LAN, Local Area Network) і глобальних мереж (WAN, Wide Area Network);
- конфігурація мережевих пристроїв;
- конфігурація програмного забезпечення системи автоматизації (система, сервер, користувач), включаючи конфігурацію віддаленого доступу;
- спілкування електронною поштою — переважно листи з вкладеннями (потенційно шкідливе програмне забезпечення) або зовнішні посилання (потенційно для завантаження шкідливого програмного забезпечення).

Дуже важливим є правильне поставлення запитання експертам, оскільки багато чого буде залежати від цього. Найголовніше у висновку експерта є уточнюючі обставини вчинення та особливості вчинення цього кримінального правопорушення із застосування комп'ютерних технологій та сторонніх програмних забезпечень, якщо висновок експерта буде не достатньо точним, то це може спричинити до труднощів у притягненні до покарання підозрюваних.

В умовах воєнного часу Служба Безпеки України є одним із основних суб'єктів національної системи кібербезпеки, який, відповідно до Конституції і законів України виконує в установленому порядку такі основні завдання: здійснює запобігання, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі; здійснює контррозвідувальні та оперативно-розшукові заходи, спрямовані на боротьбу з кібертероризмом та кібершпигунством, негласно перевіряє готовність об'єктів критичної інфраструктури до можливих кібератак та

кіберінцидентів; протидіє кіберзлочинності, наслідки якої можуть створити загрозу життєво важливим інтересам держави; розслідує кіберінциденти та кібератаки щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури; забезпечує реагування на кіберінциденти у сфері державної безпеки. Пріоритетним аргументом в прийнятті рішення щодо початку розслідування в разі отримання інформації про кіберінцидент або кібератаку є саме характер об'єкта, на який здійснюється злочинне посягання, або предмета посягання. Розслідування співробітниками СБ України розпочинається лише у випадку, коли кіберінциденти та кібератаки здійснювались щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури [3, с. 117, 120].

Об'єкти розслідування в розслідуванні кіберзлочинів включають диски, їх клони чи растрові зображення, дампи оперативної пам'яті, файли журналів, звіти про діагностичні утиліти, параметри журналювання, налаштування діагностичних утиліт, креслення архітектури автоматизованої системи та мережі, конфігурації обладнання та програмного забезпечення, повідомлення електронної пошти, вихідний код шкідливого програмного забезпечення, саме зловмисне програмне забезпечення та засоби його розробки та керування ним.

На сьогодні в Україні триває процес реформування органів внутрішніх справ та правоохоронної системи у цілому, вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів зумовлює необхідність постійного удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції, зміни їх структурно-функціональної побудови, а це визначає потребу своєчасного наукового аналізу та розробок з метою їх впровадження у практичну діяльність, а також удосконалення якості підготовки відповідних фахівців [4].

Вилучення об'єкта дослідження в рамках розслідування кіберзлочинів характеризується вилученням криміналістично важливої інформації з атакованого чи підозрілого комп'ютера. Слід мати на увазі, що зловмисники зазвичай намагаються приховати сліди кібератак на атакований комп'ютер і застосовують «антикриміналістичні» заходи на власних комп'ютерах.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Закон України 25.02.1994 № 4038-XII «Про судову експертизу» URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/4038-12> (дата звернення: 10.02.2024).
2. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.
3. Кулешов М.В. Сутність та зміст розслідування кіберінцидентів та кібератак підрозділами СБ України / М. В. Кулешов // Інформація і право.-2019.-№ 2.- С.115-122. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2019 (дата звернення: 10.02.2024).
4. Дараган В.В., Карповський С.В., Копилов Е.В. Стан та перспективи розвитку підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування у закладах вищої освіти МВС України. Scientific monograph. Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 4 dated 2023. С. 40-53.

Кисельова Єлизавета Юрївна,
курсант 3-го курсу
Навчального-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції.

Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна,
старший викладач кафедри цивільного права та процесу.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ УСПАДКУВАННЯ

Реалізація успадкування та заповіту майна є невід'ємним елементом цивільної правоздатності. Спадкові правовідносини включають в себе як спадкодавця і спадкоємця у ролі недієздатних громадян. Недієздатний громадянин самостійно прийняти спадщину не має можливості, тому у його інтересах діє опікун. Отже, спадкодавцем може виступати будь-яка фізична особа, у тому числі недієздатна. Це пояснюється тим, що покликання до успадкування відбувається не за волевиявленням, а за фактом смерті людини. Разом з тим, слід зазначити, що недієздатний громадянин здатний виступати як спадкодавець тільки за законом, оскільки заповідальної дієздатності він не має.

Визначення спадкоємців у правовій системі України є темою першорядної важливості, яка має значні правові, соціальні та економічні наслідки. Українська судова система розвивалася протягом тривалого часу під впливом як внутрішнього законодавства, так і міжнародних правових стандартів. Наслідувати майно за заповітом мають право ті особи, які безпосередньо вказані у самому заповіті - їх прийнято називати спадкоємцями. А особа, яка залишила за собою майно за допомогою заповіту іншим особам - спадкодавець (тобто дає спадщину), або заповідач. Є винятки, коли на майно, зазначене у заповідальному розпорядженні мають претендувати й інші особи, які не входять до списку заповіту[1].

Заповіт обов'язково має бути складений у присутності нотаріуса. До його оформлення треба підійти серйозно і обов'язково звернутися до фахівця з приводу всіх питань, що виникають, щоб у подальшому не виникло жодних суперечок та підстав для скасування такого документа.

Основні ознаки заповіту:

а) Заповіт є єдиним, винятковим способом розпорядження майном у разі смерті. Це означає, що розпорядитися майном у разі смерті можна лише шляхом здійснення заповіту.

б) Заповіт як дія за розпорядженням майном, спрямований на виникнення у названих у заповіті осіб прав та обов'язків у зв'язку зі смертю заповідача та називається угодою. Угода ця носить односторонній характер, оскільки для її вчинення необхідно і достатньо вираження волі лише однієї сторони - заповідача. Для дійсності заповіту абсолютно байдуже, якою є воля і тих, на користь яких здійснено заповіт, і тих, що в заповіті не згадані[2].

Наступним проблемним місцем застосування пріоритету успадкування за заповітом над успадкуванням за законом є визначення обов'язкової частки у спадщині (ст. 1241 ЦК).

Що стосується непрацездатних утриманців спадкодавця, то вони визнані законодавством спадкоємцями згідно із законом, але не вказано вилучення щодо підопічних. Отже, якби вони були утриманнями спадкодавця більше одного року, то

закликалися б до успадкування закону нарівні зі спадкоємцями першої черги. Крім того, права даної категорії громадян, а саме підопічних обмежуються, як спадкоємців згідно із законом через виключення їх із числа спадкоємців, що суперечить принципам громадянського права. Непрацездатні утриманці спадкодавця мають право самостійно успадковувати за восьмою черги, якщо відсутні інші спадкоємці за законом.

Особи, чий вік та стан здоров'я непридатні для самостійного здійснення своїх прав, можуть прийняти спадщину за допомогою законних представників. Для того, щоб спадщина вважалася прийнятою, опікуну необхідно подати заяву до нотаріальної контори від імені недієздатного протягом шестимісячного терміну з дня, коли спадщина відкрилася[3].

Неповнолітні є дієздатними не в повному обсязі, відповідно не можуть становити заповіту. Здійснювати заповіт через представника заборонено, оскільки це особисте розпорядження. Відповідно, успадкування після неповнолітнього за його заповітом виключено. Але існують інші положення, які дають можливість неповнолітньому після досягнення віку 14 років, таємно, особисто та самостійно здійснити заповіт, не порушивши при цьому вимоги закону. Заповідач має право здійснити заповіт, що містить розпорядження про майно, яке він може придбати у майбутньому. У законодавстві прописано заробіток та дохід, яким має право розпоряджатися неповнолітній. Таким чином, він може розпорядитися своїми доходами, заповівши їх, не порушуючи при цьому положення про дієздатність неповнолітніх, а також форму заповіту як особисте розпорядження майном у разі своєї смерті. Ця можливість має бути встановлена законодавством[4, с. 164].

Щодо права на обов'язкову частку, то на неї мають право окремі категорії громадян. Право на обов'язкову частку визначається, як юридична можливість громадянина зажадати перехід до нього частини спадщини, виходячи з положень законодавства, незалежно від волі спадкодавця. Найважливіше у цьому питанні, що право на обов'язкову частку підлягає громадянам незалежно від наявності та змісту заповідального розпорядження. При дослідженні здійснення своїх прав неповнолітніми та недієздатними особами, необхідно відзначити наявність проблем та прогалин у законодавстві. Їх доопрацювання та ефективне зміцнення, може сприятливо позначитися на надійному захисті цих категорій[5, с. 141].

Обов'язкова частка у спадщині — по суті єдине правило, що обмежує свободу заповіту в цивільному праві, однак необхідно визнати, що обмежує цю свободу досить істотно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко А.С. Етапи становлення та розвитку інституту спадкування нерухомого майна в Україні // Вісник Харківського університету внутрішніх справ. – 2019. – Вип. 45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnivs/2009_45/VV-45/VV-45_9.pdf
2. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Верхов. Суду України від 30.05.2008 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (дата звернення: 09.02.2024)
3. Постанова Верховного Суду від 12 жовтня 2020 р., судова справа № 478/2164/18, провадження № 61-19541св19. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92173420> (дата звернення: 09.02.2024).
4. Дяченко С. В., Рябченко Ю. Ю., Самілик Л. О. Цивільний процес України : практикум. Ірпінь, 2020. 312 с.
5. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алєрта, 2019. 498 с.

Конончук Богдана Ростиславівна,
*студентка юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ І СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація, як процес зростаючої взаємопов'язаності та взаємозалежності країн світу, має значний вплив на розвиток сучасної науки, освіти, технологій та суспільства. Цей вплив проявляється у багатьох аспектах, як позитивних, так і негативних. Глобалізація створює нові виклики для правової системи. Зростаюча взаємозалежність країн вимагає створення міжнародних правових норм, спрямованих на регулювання міжнародних відносин та вирішення глобальних проблем, таких як зміни клімату та кібербезпека. Глобалізація ставить перед правовою наукою завдання розробки та адаптації правових інструментів, які враховують цей новий контекст.[1].

Важливим аспектом відповіді на виклики глобалізації є інтернаціоналізація освіти в галузі права. Студенти і молоді юристи повинні отримувати знання та досвід, які відповідають міжнародним стандартам. Міжнародні правові програми та обміни навчанням допомагають розширити горизонти студентів і навчити їх розуміти різноманітні правові системи та підходи до права. Це сприяє підготовці юристів, які можуть успішно працювати в глобальному середовищі.[2].

Діяльність міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Суд з прав людини і Міжнародний кримінальний суд, визначає правила гри на міжнародному рівні.[5]. Ці органи розробляють міжнародні договори, які стають частиною національного права.[2]. При цьому їхня діяльність стосується широкого спектру сфер, від прав людини до міжнародної безпеки.

Розробка та використання нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та кібербезпека, реформують правову систему. Ці технології породжують нові виклики, пов'язані з правами і обов'язками в глобальному цифровому світі. Регулювання інтелектуальної власності та приватності в інтернеті, а також боротьба з кіберзлочинністю, стають пріоритетами для юридичної галузі.[4].

Глобалізація призводить до зближення різних культур та релігій. Це вимагає збільшеного захисту прав людини і боротьби з дискримінацією. Правозахисні організації мають активно співпрацювати на міжнародному рівні, щоб забезпечити універсальність та захист прав людини незалежно від культурних відмінностей.[5].

Глобалізація робить правову професію надзвичайно важливою. Юристи грають ключову роль у розв'язанні міжнародних конфліктів, розробці міжнародних договорів і створенні нових правових рішень, що впливають на глобальну громадськість. Розвиток правової освіти та підготовка молодих юристів стають стратегічним завданням.[1].

Також глобалізація може сприяти гармонізації правових норм і стандартів. Це може полегшити міжнародні відносини, зменшити конфлікти та сприяти створенню більш мирного світу. Глобальна юридична гармонізація може сприяти стабільності і розвитку.[3].

Варто розуміти, що глобалізація є невід'ємною частиною нашого сучасного світу і її вплив на право і юриспруденцію триватиме. Через розробку нових правових інструментів, співпрацю на міжнародному рівні та підготовку кваліфікованих юристів, ми можемо досягти більш справедливого та стабільного світу в умовах глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Політов А.А. "Глобалізація як соціокультурний і політичний феномен: проблеми та перспективи" (Див. журнал "Гуманітарний вісник ДВНЗ України", 2018 рік). <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-4/11.pdf>
2. Закон України «Про міжнародні договори України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. «Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації)» Бірюков, Руслан Миколайович <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1775>
4. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 https://kodeksy.com.ua/pro_osnovni_zasadi_zabezpechennya_kiberbezpeki_ukrayini.htm
5. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В ЄВРОПІ <https://core.ac.uk/download/pdf/212999468.pdf>

Петрова Вікторія Іванівна,
здобувач вищої освіти 3 курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції,
Варава Володимир Вікторович,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ФІКСАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ, КВАЛІФІКОВАНИХ ЗА ФАКТОМ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ

Сьогодні найактуальнішою темою серед усіх дискусій, інформації та публікацій є війна в Україні. Настав час перерахувати всі вбивства, руйнування та інші злочини, вчинені керівництвом і збройними силами Росії на території України. Буча, Волноваха, Гостромель, Чернігів, Харків, Маріуполь, Сєвєродонськ, Лисичанськ... Це те саме, що й уся знищена загарбниками Україна Міста далеко одне від одного. Підлі та бездушні вбивства мирних жителів та дітей через бомбардування цивільної інфраструктури та стрілянину викликали неймовірний жах, злість до ворога та запитання – як це можливо в цивілізованому світі 21 століття? Російська армія порушувала всі принципи і норми війни і безжалісно знищувала український народ.

Багато хто вважає, що це був справжній геноцид українського народу. Як наратив військового часу, корпоративізм був і залишається багатограним і суперечливим явищем. З одного боку, це злочин і зрада, з іншого – це вимушений крок і умова виживання жителів окупованих територій. Україна перебуває у війні вже 8 років, і питання колабораціонізму не є новим, але в період тотальної агресії Російської Федерації проти українського народу ця тема набула нового змісту та нового усвідомлення як інституційно, так і інституційно . рівень і рівень суспільства в цілому.

Зміни в Закон про колабораційну діяльність були внесені вже з початком нової фази війни в Україні. 3 березня 2022 року був підписаний президентом В. Зеленським Закон України про колабораційну діяльність зі змінами. Кримінальний кодекс України доповнено статтею 111-1, якою визначено поняття колабораціонізму та його види, а також відповідальність за вчинення кримінального правопорушення, визначеного цією статтею, передбачає покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від 10 до 15 років[1]. Закон про колабораційну діяльність включає всі напрямки можливої співпраці з окупантом, головним питанням є притягнення до відповідальності всіх, хто підпадає під цей закон. Пошуком зрадників і підтвердженням їх провини займають як офіційні інституції (РНБО, СБУ, Прокуратура), так і правоохоронні органи , а саме оперативні підрозділи .Аналіз ст. 111-1 Кримінального

кодексу України дає підстави стверджувати, що оперативно-розшукове документування є можливим тільки щодо фактів, передбачених частинами 5, 6, 7 та 8, адже саме ці діяння віднесені до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів. Такими діями є:

- громадяни України, які добровільно обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій у незаконних органах влади, утворених на тимчасово окупованій території, у тому числі в органах окупаційної влади держави-агресора, або добровільно обрані до цих органів, як а також брати участь у 6 тимчасових окупаціях Територіальна організація та проведення незаконних виборів та/або референдумів або публічних закликів до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованих територіях;

- Організація та проведення заходів політичного характеру, проведення пропагандистських заходів у співпраці з державою-агресором та/або її окупаційною владою, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної влади чи її збройних сил та/або ухилення від відповідальності збройних сил за агресію проти України, без активної участі в таких заходах, де є ознаки державної зради;

- добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

- вчинення особами вищевказаних дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків [2; 3]

Слід зауважити, що за фактами колабораційної діяльності виявленню та документуванню підлягають фактичні дані, які вказують на злочинні дії розроблювальних, а саме:

- 1) Про подію злочину (час, місце, спосіб, інші обставини вчинення злочину);
- 2) Про причетність розроблювальних до підготовки або вчинення злочину та мотивах, що спонукають останніх вчиняти протиправні дії;
- 3) Про обставини, що характеризують їх особистість;
- 4) Про місцезнаходження знарядь вчинення злочину або інших предметів, здобутих злочинним шляхом тощо.

При цьому передбачено три напрями фіксації злочинної діяльності, а саме: виявлення осіб, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні за фактами спільної діяльності, виявлення речей і документів, які мають доказове значення у кримінальному провадженні за фактами спільної діяльності. фіксація розвитку поведінки персоналу з метою подальшого використання фактичних даних, отриманих у процесі розслідування фактів спільної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України про колабораційну діяльність з'єднаннями.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
2. Заєць О. М. Застосування під час воєнного стану кримінальної відповідальності за колаборацію. V Міжнародний молодіжний науковий юридичний форум: матеріали форуму, м. Київ, Національний авіаційний університет, 19-20 травня 2022 р. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 115.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III.URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/друк>.
4. Оперативно-розшукова тактика: навчально-методичний посібник / С. В. Албул, Р. В. Мукоїда, В. Б. Любчик та ін.; за заг. ред. проф. д.ю.н., проф. С. О.Кузніченка. Одеса: ОДУВС, 2013. 206с.

Дмитро РАКОВЧУК,
курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів НП,
Андрій КИСЕЛЬОВ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СКЛАДНОЩІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Кримінальний аналіз – відносно новітнє явище у вітчизняній правоохоронній системі, але можливості кримінального аналізу як потужний інструмент у попередженні, викритті та розслідуванні кримінальних правопорушень різноманітної спрямованості. Важливо відзначити, що в рамках нашого дослідження буде окреслено ті складнощі при здійсненні кримінального аналізу, які виникають в ході використання його можливостей в рамках кримінального провадження, оминаючи тематику з'ясування проблематики використання інструментів кримінального аналізу в ході здійснення оперативно-розшукових заходів під час документування злочинної діяльності на стадії підготовки до вчинення кримінально-протиправних діянь.

Кримінальний аналіз – специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на встановлення та передбачення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування [1, с.17]. Зазначене визначення категорії «кримінальний аналіз» надано І.А. Федчаком, який наголошує, що кримінальний аналіз як вид діяльності спрямований в тому числі й на потреби, які є необхідними в процесі здійснення досудового розслідування.

У сучасних умовах неможливо розкрити резонансні, тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення без залучення кримінальних аналітиків та належної аналітичної оперативно-розшукової роботи під час розслідування та кримінального провадження. Своєчасно та оперативно проведені аналітичні дослідження дозволяють розкрити велику кількість резонансних злочинів, переважно «гарячих», затримати злочинців [2, с.217].

Аналізуючи запропоноване твердження можемо відмітити, що хоча й інструментарій, який наявний в «арсеналі» кримінальних аналітиків й надає можливість вживати заходів щодо сприяння оперативному розкритті кримінальних правопорушень, в тому числі по «гарячих слідах», проте, зазначимо, що існуюча система взаємодії між територіальними підрозділами, що безпосередньо розкривають кримінальні правопорушення та в подальшому здійснюють кримінальні провадження, та підрозділами кримінального аналізу не має ефективного механізму невідкладного інформування та початку вжиття негайних заходів спрямованих на розкриття окремих кримінальних правопорушень, пріоритет яких є першочерговим. Процес ініціювання проведення заходів кримінального аналізу, на жаль, охоплений «бюрократичною оболонкою», яка потребує здійснення

письмового запиту з переліком тих потреб, які є необхідним для негайного розкриття тих чи інших кримінальних правопорушень.

Застосування технології «OSINT» під час кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної діяльності [3, с.80]. Погоджуємось, що використання можливостей мережевої розвідки відкритих інтернет-джерел – це ефективний механізм для отримання необхідних відомостей про вчинене кримінально-протиправне діяння, однак використання таких результатів не обумовлено кримінально процесуальним законодавством, внаслідок чого, неможливо легалізувати отриману інформацію в площину змісту кримінального провадження та покласти такі відомості в основу обвинувальних матеріалів, що в подальшому можуть розглядатись судом як докази.

Як вже раніше було зазначено, питання використання можливостей кримінального аналізу не унормоване конкретним нормативно-правовим актом, що уніфікував би процедуру та межі законного використання кримінального аналізу в процесі провадження як оперативно-розшукової діяльності, так й в процесі кримінального провадження. Поодинокі згадування про кримінальний аналіз висвітлені в Законі України «Про Бюро економічної безпеки», де у п.3 ч.1 ст. 2 надано тлумачення категорії «кримінальний аналіз» та у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» у п.21 ч.1 ст. 8 оперативним підрозділам надано право здійснювати кримінальний аналіз або ініціювати його проведення.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що кримінально процесуальний закон містить імперативні норми, що чітко встановлюють кримінально процесуальну форму здійснення провадження, відхилення від встановлених норм має наслідок у визнанні доказів недопустимими. Наразі відсутні системні напрацювання, що могли бути покладені у норм Кримінально процесуального кодексу, та надати змогу використовувати можливості кримінального аналізу в подальшому визнаючи їх результати доказами, до прикладу легалізуючи протокольний аналітичний продукт в ході проведення кримінального аналізу як слідчої або іншої процесуальної дії.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
2. Варич В.Ю., Карповський С.В. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 216-218
3. Кисельов А.О. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 80-81

Савенко Ганна Богданівна,

курсант 4-го курсу

Навчально наукового інституту права та

підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції.

Науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності,

кандидат юридичних наук, доцент.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ГЕОПРОСТОРОВИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Суттєвим аспектом аналізу є аналіз географічних даних. У нинішніх умовах географічні дані є джерелом цінної інформації на кожному рівні роботи правоохоронних органів. Розвиток цього напрямку аналізу передбачає наявність спеціалістів-аналітиків, які зможуть здійснити оцінку даних на базі географічних інформаційних систем (GIS) для оперативних підрозділів.

Геопросторовий кримінальний аналіз - це метод аналізу кримінальних даних, який використовує геоінформаційні системи (ГІС) для вивчення просторових моделей злочинності. Цей метод використовує географічну інформацію та аналіз просторових зв'язків для виявлення закономірностей у вчиненні злочинів, визначення областей з високим ризиком та розробки стратегій кримінальної профілактики.

Геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для вирішення широкого кола кримінальних завдань, включаючи:

- Виявлення тенденцій злочинності. Геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для виявлення тенденцій злочинності, таких як зміна частоти злочинів у часі або в просторі. Наприклад, геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для виявлення того, чи зростає частота злочинів у певному районі, або чи змінюються типи злочинів, що відбуваються в певному районі.

- Виявлення закономірностей злочинності. Геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для виявлення закономірностей злочинності, таких як зв'язок між злочинами, що відбуваються в одному місці, або зв'язок між злочинами, що відбуваються в певний час. Наприклад, геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для виявлення того, чи є більша ймовірність того, що крадіжки автомобілів будуть відбуватися в певний час доби, або чи є більша ймовірність того, що напади відбуватимуться в певних місцях.

- Розробка стратегій боротьби зі злочинністю. Геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для розробки стратегій боротьби зі злочинністю, таких як збільшення кількості поліцейських патрулів у певних районах або впровадження програм покращення освітньої якості в певних районах. Наприклад, геопросторовий кримінальний аналіз може використовуватися для виявлення того, чи є більша ймовірність того, що злочини будуть запобігати, якщо збільшити кількість поліцейських

патрулів у певних районах, або чи є більша ймовірність того, що злочини будуть запобігати, якщо впровадити програми покращення освітньої якості в певних районах.

Застосування геопросторового методу є ефективним при розслідування або запобіганню ряду злочинів. Наприклад, аналіз публікацій у соціальних медіа і відстеження місця розташування є загальнозживаними методами, котрі застосовують правоохоронні органи для вжитку превентивних дій при боротьбі з тероризмом.

У випадках ДТП геопросторові технології можуть бути задіяні для переадресації руху і встановлення зв'язків з метою створення так званого «аварійного коридору». Так, наприклад помічник комісара поліції Нової Зеландії розповів поділився досвідом з ситуації, коли геопросторові дані допомогли затримати вбивць. До того слідчі у справі задіяли всі доступні способи включаючи:

- заяви свідків,
- вилучення камер,
- прослуховування,
- аналіз ДНК,
- криміналістику тощо,

але справа не зрушила з місця доки поліція не з'ясувала, що транспортний засіб знаходився на місці під час скоєння злочину [1].

Зокрема, з метою профілактики й оперативного реагування на злочини аналітики підрозділів кримінального аналізу запроваджують географічну прив'язку до кожного житлового будинку з подальшою можливістю нанесення інформації на карту. Це дасть змогу здійснювати якісний аналіз вчинених правопорушень, визначати зони вчинення злочинів, скеровувати в такі місця додаткові наряди патрульної поліції та ставити завдання дільничному офіцеру поліції щодо повторного відпрацювання місць проживання осіб, які перебувають під адміністративним наглядом [2].

Геопросторовий кримінальний аналіз дозволяє правоохоронним органам та іншим структурам розуміти контекст та динаміку злочинності в реальному просторі, що сприяє більш ефективним стратегіям боротьби з злочинністю та підвищенню рівня безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Роль ГІС та нових технологій у розкритті та попередженні злочинів. – 2019. – URL: <https://api.visicom.ua/uk/posts/geospatialgis>.
2. Мовчан А. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ МОДЕЛІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КЕРОВАНОЇ АНАЛІТИКОЮ / Анатолій Васильович Мовчан // Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 17-22. – 2018. – URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/475600>

*Скидан Д.П.,
ПВНЗ "Європейський університет*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Юридична освіта в Україні переживає період значних викликів, які постали перед країною. Реалії сьогодення вимагають від закладів вищої освіти (далі – "ЗВО") здатності адаптуватися до блискавичних змін не лише у правовій сфері, а й у країні та світі загалом. Значення цієї теми полягає не тільки у вдосконаленні процесу навчання та підготовки юристів, але й у зміцненні правової системи країни в цілому. Якісна юридична освіта є фундаментом, що сприяє зміцненню правової держави та розвитку демократії. З огляду на це актуальність дослідження проблем у сфері вищої юридичної освіти в Україні є беззаперечною.

Однією з першочергових проблем є невідповідність навчальних програм сучасним реаліям та потребам юридичного ринку праці. Більшість навчальних курсів в Україні сфокусовані здебільшого не на практичних навичках, а на теоретичних аспектах права, які є значно менш релевантними для юриста у неакадемічній площині. Крім того, зменшення кількості вибіркових дисциплін та вкрай обмежена гнучкість навчальних програм негативно впливають на мотивацію студентів-правників. Неможливість сформувати бажаний набір предметів відповідно до обраної спеціалізації створює у студентів відчуття втраченого часу та відірваності від реальних потреб. Як наслідок, студенти на досить ранніх етапах розпочинають пошук роботи чи стажування, нехтуючи академічною компонентою.

Не менш важливою проблемою є застарілість методик викладання та недостатня інтеграція нових технологій у процес навчання. Традиційні лекції та конспективний підхід продовжують переважати, тоді як активне використання інтерактивних методів навчання та кейс-методів є радше винятком, ніж правилом. До того ж, вітчизняна правнича освіта досить часто нехтує необхідністю навчати студентів працювати з інформаційними технологіями, як загального, так і юридичного спрямування. Це призводить до того, що випускники здебільшого отримують навички записування та запам'ятовування інформації, однак не можуть адаптуватись до швидких змін у законодавстві, не вміють повною мірою працювати з базовими текстовими редакторами та не знайомі з юридичними базами даних та інструментами пошуку інформації, які є повсякденними елементами роботи сучасного юриста.

Також гострою проблемою є недостатність професійної підготовки викладачів. Багато викладачів мають значний теоретичний досвід, але не завжди володіють сучасними методиками навчання, навичками роботи із цифровими технологіями або практичним досвідом у галузі права. Це створює прогалини між теоретичними знаннями, які вони передають, та реальними вимогами правової професії. При цьому варто зауважити, що закладам вищої освіти може бути складно залучити до викладання саме фахівців із значним практичним досвідом з огляду на нестачу достатнього фінансування.

Окремо варто зазначити, що глобалізація теж суттєво впливає на правову систему та освіту. З огляду на це підготовка юридичних фахівців у вітчизняних ЗВО вимагає значної та постійної адаптації до міжнародних вимог та стандартів. Враховуючи євроатлантичні та євроінтеграційні перспективи України, гострою потребою останніх років є більш широке вивчення міжнародного права та права Європейського Союзу. Без цих знань вітчизняна юридична освіта втрачає сенс для студентів, які прагнуть працювати на міжнародному рівні або в європейських інституціях. Крім того, зростаюча потреба в таких фахівцях має бути не лише у фокусі безпосередньо ЗВО, але й держави, зважаючи на підвищений попит на відповідні компетенції серед органів державної влади. Відповідно, актуалізація навчальних програм з урахуванням цих аспектів та ширше впровадження програм академічної мобільності є вкрай необхідними.

До того ж, ще більшої ваги набуває якісна підготовка до міжкультурної комунікації та належне оволодіння іноземними мовами. У глобалізованому світі володіння англійською та іншими іноземними мовами є критичним для юристів. Це не тільки розширює професійні можливості, але й сприяє кращому розумінню міжнародних правових документів та практик. При цьому ЗВО повинні враховувати необхідність посиленого вивчення саме спеціалізованої юридичної термінології та ділової комунікації іноземними мовами.

Загалом практичне навчання та стажування відіграють вирішальну роль у формуванні кваліфікованих юридичних фахівців. Ці компоненти освіти дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання в реальних правових ситуаціях, розвивати практичні навички та знайомитися з юридичною професією зсередини. Проте більшість вітчизняних ЗВО не можуть запропонувати достатню кількість якісних стажувань, оскільки не мають відповідних домовленостей з юридичними фірмами або державними органами та не сприяють студентам у пошуку таких можливостей. Як наслідок, це обмежує можливості студентів отримати практичний досвід та бути конкурентними на ринку праці одразу після закінчення навчання.

Ще однією проблемою є якість таких стажувань, адже вони нерідко зводяться до виконання рутинної та неюридичної роботи, без можливості оволодіти необхідними спеціалізованими навичками. Відсутність кваліфікованого менторства та систематичного підходу до практичного навчання є бар'єром для ефективної підготовки майбутніх юристів.

У вирішенні цих проблем ключову роль має зіграти проактивність ЗВО у пошуку можливостей співпраці з адвокатськими об'єднаннями, судами, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами тощо. Акцент на якості програм стажування, чітких критеріях та вимогах до практичного навчання, а також залученні досвідчених юристів до процесу підготовки студентів може суттєво підвищити якість юридичної освіти в Україні.

Завершуючи аналіз сучасних проблем юридичної освіти в Україні, можна зробити висновок, що суттєві зміни у правовій сфері та зовнішньополітичний вектор країни вимагають оновленого, більш комплексного підходу до підготовки майбутніх правників. Перш за все, необхідно оновити та модернізувати навчальні програми, зробивши акцент на практичних аспектах та сучасних трендах. Також важливо забезпечити поглиблене вивчення міжнародного права та права Європейського Союзу, що відповідає актуальному запиту країни на відповідні компетенції. Ще одним важливим аспектом є впровадження

оновлених методик викладання, ефективне використання сучасних технологій у навчальному процесі та залучення викладачів із практичним досвідом роботи у сфері. Підготовка до практичної діяльності через стажування та практичні заняття повинна стати невід'ємною частиною юридичної освіти. Важливо створити умови для ефективного співробітництва між ЗВО, юридичним бізнесом та публічно-правовими інституціями, аби забезпечити студентам якісне та релевантне практичне навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кот О.О. Вища юридична освіта в Україні: практичні проблеми та шляхи їх подолання. Реформування юридичної освіти: виклики часу: збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнєцової / Відп. ред. О.В. Кохановська, О.О. Кот. Київ : ПрАТ «Юридична практика», 2019. С. 127–140.
2. Кот О.О., Міловська Н.В., Єфіменко Л.В. Методологічні засади реформування юридичної освіти в Україні: наукова парадигма та сучасний контекст. Вісник Національної академії правових наук України. 2021. № 2. С. 114–122.
3. Пацюрківський П., Гаврилюк Р. Ціннісні виклики українській юридичній (правничій) освіті. Право України. 2017. № 10. С. 38–55.
4. Погрібний С.О. Юридична освіта в Україні: проблеми і перспективи. Реформування юридичної освіти: виклики часу: збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнєцової / Відп. ред. О.В. Кохановська, О.О. Кот. Київ : ПрАТ «Юридична практика», 2019. С. 141–151.
5. Тацій В.Я., Комаров В.В. Проблеми забезпечення якості вищої юридичної освіти. Реформування юридичної освіти: виклики часу: збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнєцової / Відп. ред. О.В. Кохановська, О.О. Кот. Київ : ПрАТ «Юридична практика», 2019. С. 41–62.
6. Тернавська В. М. Сучасні тенденції реформування вищої юридичної освіти в Україні (конституційно-правовий аспект). Нове українське право, Вип. 2, 2022. С. 142–148.

Стоянова Варвара,
юридичний факультет 2 курс магістратури 3 група
Хмельницький університет управління та права

«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СПІР»

Теорія міжнародного права не містить чіткого та ясного поняття як «міжнародний спір», але виходячи з практики ознаки, що містить категорія спору застосовується у випадках врегулювання виявлених міжнародних спорів, передбаченими конкретними договорами але існують випадки, коли в міжнародній практиці не відбувається реалізація ознак при вирішенні конкретного спору.

Для того щоб сформулювати чітке поняття «міжнародного спору» необхідно звернутися до практики Міжнародного Суду, що визначає міжнародні спори як конфлікт правових поглядів, що зароджується до початку розгляду справи.

Диференціація міжнародних спорів за загальним правилом поділяється на юридичні, тобто правові та політичні або так звані неправові, але при цьому може існувати й інша класифікація, що впливає з цілей, а саме визначити, які спори підпадають під дію договору та необхідність вирішити які мирні способи можна застосувати при вирішенні конфлікту. Тематика даної роботи, що висвітлена в темі міжнародних екологічних спорів за своєю природою відноситься до юридичного (правового) виду міжнародних спорів. Для того щоб вирішити будь-який міжнародний спір перш за все такий конфлікт вирішується на основні нормативно правових документів. Велика кількість держав-учасниць користується міжнародним правовим документом як - Конвенція про мирне розв'язання міжнародних зіткнень (І Гаазька конвенція) [4]. Конвенція про мирне розв'язання міжнародних зіткнень (І Гаазька конвенція) від 18 жовтня 1907 року містить всі необхідні елементи міжнародних спорів, їх сутність та мирні способи розв'язання в залежності від ситуації [1].

У міжнародних конфліктах, що виникають на основні екологічного права, застосовуються заходи юридичної відповідальності у разі порушення законодавства щодо навколишнього природного середовища, при цьому охорона екологічних об'єктів здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівнях. Громадськість має право доступу до забезпечення вирішення правових спорів покладених на міжнародні суди або трибунали. Міжнародно-правові заходи зазначеного права доступу передбачені у Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, у даного міжнародному документі передбачена гарантія забезпечення прав людини у галузі екологічного права, охорони та підтримки екологічного законодавства [2].

Систему національних та міжнародних судів, їх компетенцію, завдання та діяльність органів, що розглядають та вирішують міжнародні екологічні спори регулює Орхуська конвенція [3].

Виходячи з міжнародної практики цілісної системи екологічного законодавства не створено, але існують окремі елементи регулювання даної галузі права, такі як Міжнародний трибунал з морського права. В більшості випадках справи, що стосуються екологічного права розглядаються на зальних підставах – загальними судами або арбітражними органами, в

залежності до виду справи. Вирішення міжнародних екологічних спорів покладено на Міжнародний суд ООН, Постійний арбітражний суд тощо [5].

Обов'язком Міжнародного суду ООН було розгляд екологічних спорів за загальною процедурою, але виникла необхідність Міжнародному суду ООН створити спеціальні палати або так звані камери з питань охорони навколишнього середовища лише через те, що екологічних справ значно зросла, тому Міжнародний суд ООН був не зможі регулювати дане питання одноособово. Через це до складу цього суду ввійшло сім постійних суддів, що вирішувати лише питання екологічного права.

Як правило, до цього суду передаються спори між державами, які не вдалося врегулювати в порядку позасудової процедури. Можна вести приклад ситуації яка відбувалася між Угорщиною та Словаччиною з приводу спільного проекту будівництва системи шлюзів на річці Дунай. Даний проект мав назву – «Габчикова – Нагімарош».

Не посягнувши розуміння держави передали справу до рук Міжнародного суду ООН, рішення якого було встановлено, що обидві сторони спору є винними у порушенні своїх обов'язків відповідно до зазначеного проекту. Рішення суду зобов'язало Угорщину відшкодувати збитки Словаччині, що характеризується як закінченням виконання встановленого проекту, а Словаччину в свою чергу відшкодувати збитки завдані Угорщині – результат зміни русла річки Дунаю.

Наступний орган на якого покладено обов'язок вирішення міжнародних екологічних спорів є Постійний арбітражний суд. Даний судовий орган має велику історію його створення та практичну діяльність. Постійний арбітражний суд було створено на основі міжнародного документа - Конвенції про мирне вирішення міжнародних спорів, прийнятої першою Гаазькою мирною конференцією (1899 р.) [6].

Отже, таким чином, проаналізувавши роботу, що стосується міжнародних екологічних спорів, необхідно зазначити, що міжнародний спір як правовий феномен являє собою юридичний факт, який вимагає конкретизації та вирішення між учасниками, зацікавленими сторонами у реалізації принципу міжнародних спорів.

Правове регулювання питання міжнародних спорів покладено на: Гаазька конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів від 5 (18) жовтня 1907 р., Загальний акт про мирне вирішення міжнародних спорів від 28 вересня 1928 р. з поправками, які внесено Генеральною Асамблеєю ООН 28 квітня 1949 р., Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів, прийнятою в 15 листопада 1982 р., Декларація Організації Об'єднаних Націй від 5 грудня 1988 р. про запобігання й усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру і безпеці, і про роль ООН у цій сфері тощо.

Судочинство в галузі екологічного права пройшла значний шлях свого становлення, розвитку та вдосконалення у міжнародній практиці екологічних спорів. Підставами і необхідністю її перегляду є постійно зростаюча кількість екологічних спорів і правопорушень, а також бажання держав виносити вирішення цих проблем на рівень міжнародного судочинства. Серед основних напрямків удосконалення сучасного екологічного судочинства можна виділити наступні: створення єдиної і чіткої системи міжнародного екологічного судочинства, збільшення диференційованості спеціалізації судів і суддів в залежності від специфіки охоронюваних об'єктів навколишнього природного середовища, збільшення відкритості і вільного доступу до міжнародних судових структур в сфері вирішення екологічних спорів всіх країн, включаючи третій світ, розширення суб'єктного кола, окрім держав, звернень в такі інституції, аполітизація винесених рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція про мирне розв'язання міжнародних зіткнень (І Гаазька конвенція) від 18 жовтня 1907 року [Режим доступу] – електронне видання: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_938;
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [Режим доступу] – електронне видання: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015;
3. Орхуська конвенція [Режим доступу] – електронне видання: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_015;
4. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Режим доступу] – електронне видання: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010;
5. Р. В. Яцишин МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ СУДОЧИНСТВО / Яцишин Р. В. // Юридичний вісник 3(20)2011;
6. Баб'як О.С., Чирва Ю. О. Екологічне право України : Навчальний посібник / О.С. Баб'як, Ю. О. Чирва. – К.: «Ін Юре», 2010, – 336 с.

Стоянова Варвара,
юридичний факультет 2 курс магістратури 3 група.

Хмельницький університет управління та права

«ПРАВО НА САМООБОРОНУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ»

Найперше, хочу зазначити, що у сьогоднішніх передумовах проблематика про реалізацію права на самооборону має досить нове значення та новий зміст. Наприклад, у статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй вказано, що право країни на свою самооборону сформувало досить великі протилежності відносно його реалізації. Головним чином, проблематичним питанням стало саме формування такого права на самооборону.

Останнім часом відбулися дуже масштабні зміни засобів та способів, котрі реалізуються з ціллю не дотримання загального миру та формування національної загрози захисту країн та всіх народів.

На мій погляд, національні межі кожної держави уже не є недоступною межею для незаконного захоплення політичної, економічної, матеріально-технічної, захисної чи інформаційно-аналітичної структури кожної країни. Збільшення науково-побутового прогресу реалізовується в конкуруючих та незаконних межах не лише певними країнами, однак і цілими згрупованими верствами, тобто приватними елементами. Сьогодні виникла дійсна загроза завдання шкоди захисту та існуванні громадянського суспільства, певним національним системам, зі сторони злочинних терористичних банд.

Таким чином, у таких передумовах проблематика про реалізацію потужної сили зайняло нове політичне значення.

Головним фактором проблематики є сам час формування повноважень на самооборону держави. Постійне протистояння з всесвітньою злочинністю також викликала сучасне тлумачення права на самооборону кожної країни. Раніше вважалося, що застосування сили в порядку самооборони можливо лише при нападі іншої держави. Наприклад, події 11 вересня 2001 року в США та інші держави вчинення тиску міжнародних банд з-за кордону на країни приводять до результату про те, що повноваження країн на самооборону може бути реалізоване на проблематику на напад будь-яких приватних організацій чи груп (наприклад, у ст. 51 Уставу ООН прямо не йдеться про напад тільки країни). Також важливою в даному проблематиці стала Резолюція Ради Безпеки ООН № 1535, що надала суттєвий спектр міжнародному колективу про готовність ООН і її Ради Безпеки здійснювати лінію з покращення процесів безпеки, котрі адекватно реалізуються масштабним передумовою боротьби з тероризмом та іншими, взаємопов'язаними з ним глобальними загрозами на базі колективних зусиль та додержання міжнародного законодавства [1].

Хочу зазначити, що на зміну юридичній забороні війни прийшла нова теорія, так званої «превентивної» війни, як засобу зменшення світових загроз. Право на самооборону має формуватись не швидше, ніж сам напад стає незворотним та пропадає здатність зупинити його іншими засобами, а тому потрібне нове нормативно-юридичне регулювання здатності застосування сили з ціллю самооборони в період часу між моментом, коли вже немає інших засобів захисту, та самим моментом нападу.

На мій погляд, певні суперечності, які взаємопов'язані зі співвідношенням сили законодавства та права сили, є в тому, адже законне застосування сили полягає в структурі світових сучасних відносин. З даною ціллю варто здійснити порівняльно-правовий аналіз першоджерел міжнародного права, що регулюють сферу збройних зіткнень держав та окремих випадків в практиці міжнародних відносин. Разом з тим цілком обґрунтованою є теорія юридичного обґрунтування реалізації сили в світових взаємовідносинах, що ґрунтується на відносно ефективних аналізах, запропонована американським юристом У.Г. Шарпом.

Також треба відмітити, що найвищі посадовці України можуть робити заяви про очевидну неефективність структури колективної безпеки, про існування звичайного права на самооборону, й створенням таких обставин, коли використання сили є правомірним, в тому числі до дійсного збройного нападу на територію держави або, наприклад, на її громадян чи об'єкти за межами національної території. Після цього приймається рішення про застосування сили, починаються воєнні дії та інформується Рада Безпеки ООН. І тільки в такій системі правил здійснюється кваліфікація поведінки держави у відповідності з міжнародним правом.

Аналіз сучасних доктрин та практик держав показує, що в реальному міжнародному житті система принципів Статуту ООН не накладає непереборні обмеження на звернення держав до сили і дає змогу їм її використовувати для відновлення справедливості у їх власному розумінні, проведення репресалій, попередження загроз національній безпеці [2].

Нові головні положення доктрини випереджувальної самооборони були сформульовані ще в листуванні органів зовнішніх відносин США та Великобританії в 30 – 40-х роках XIX століття у зв'язку з інцидентом за участі корабля “Кароліна”, яке належало громадянам США й використовувалося для надання підтримки повстанцям на території Канади. 29 грудня 1837 року Великобританія розпочала дії у відповідь – підрозділи королівської поліції висадилися на території США і знищило корабель, не допустивши тим самим поставок боєприпасів та спорядження на територію Канади. У відповідь на протест США Великобританія повідомила, що її збройні сили діяли законно і використали право на самооборону. Необхідність дій була обґрунтована «терміновістю, силою обставин, відсутністю інших способів і моментом умисності». У ході дипломатичного листування американська сторона підтвердила наявність у британської сторони права на упередження, й було заявлено, що «право самооборони повинно бути обмежено тими випадками, коли необхідність самооборони є терміною, непереборною і такою, що не дає часу на вибір» [2].

Прийнятий за часів указанного інциденту стандарт обов'язковості доведення існування «невідворотності нападу» є досить складним у визначенні його змісту. Як вважається, що ця вимога визначає часовий інтервал, протягом якого повинні бути виконані оборонні заходи таким чином, щоб упередити безпосередній напад. Очевидно, що взаємне вирішення даної вимоги з принципом незастосування сили визначає дуже жорсткі умови до ширини такого інтервалу. Якщо вона недостатня для використання всього арсеналу, що є в наявності, мирних засобів вирішення міждержавних протиріч, то тільки тоді може бути запущений механізм упередження. Даний принцип вирівнює намагання уникнути воєнних дій на своїй території із бажанням уникнути зіткнення між державами. Тому, думаю, що «невідворотність нападу» є визначенням досить відносним.

Таким чином, в основі обґрунтування правомірності попереджувальної самооборони лежить раціональна оцінка противника та існування достатнього часу на прийняття рішення і проведення потрібних дій, чим невідворотність самого нападу. Найчастіше держави заявляють про легітимне звернення до сили за обставин збройного нападу або загрози невідворотного нападу.

Хочу підсумувати, що військова сила лишається невід'ємним інструментом державної політики національної безпеки держав і одним з основних засобів досягнення зовнішньополітичних цілей. Тому, право країн на випереджувальні дії в різних формах є обґрунтованим в рамках Статуту ООН, проте ці рамки не можуть бути жорстко формалізованими через відсутність єдиного сприйняття різними групами держав об'єктивної основи в процесі кваліфікації дій тих держав, які мають ресурси, достатні для захисту своїх національних інтересів і тим самим для формування міжнародного права у сфері застосування сили. У свою чергу, випереджувальне застосування сили на сьогодні є неминучим елементом міжнародних відносин, не міжнародне право, а міжнародна мораль виступає проти випереджувальних дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй в редакції від 16.09.2005 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
2. Кісінджер Г. Дипломатия. Пер. с англ. В.В. Львова / Послесл. Г.А. Арбатова. – М.: Ладомир, 1997. – 848 с.
3. Мищенко В.А. Международно-правовые аспекты принятия упреждающих индивидуальных внешних вооруженных акций государствами: автореф. дисс. ...канд. юрид. наук. М., 2007; Гольцов С.Д. Международно-правовые вопросы применения вооруженной силы государствами в порядке индивидуальной самопомощи: автореф. дисс. ...канд. юрид. наук. М., 2005; Пашина А.Д. Применение силы в международном праве: автореф. дисс. ...канд. юрид. наук. Казань, 2008;

Стоянова Варвара,
юридичний факультет 2 курс магістратури 3 група.

Хмельницький університет управління та права

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВО НА ЖИТТЯ» ТА «ЕВТАНАЗІЯ»

Під впливом стрімкого науково-технічного прогресу, впровадження нових технологій в медицину колишні загальноприйняті парадигмальні уявлення про людину та її природі йдуть в минуле, змінюються і теоретичні правові концепції, в яких цінність життя і право на життя протиставляються цінності смерті і праву на смерть.

Однією з найбільш спірних є проблема правового регулювання права на евтаназію. Під евтаназією, як правило, розуміють умисні дії або бездіяльність медичного працівника, які здійснюються відповідно до явно і недвозначно вираженою проханням інформованого хворого або його законного представника з метою припинення фізичних і психічних страждань хворого, що перебуває в загрозовому для життя стані, в результаті яких настає його смерть [1, с. 15].

До питання правового регулювання зазначеного обмеження права на життя сучасні держави підходять по-різному, однак спостерігаються і загальні тенденції в рішенні даного питання.

Як правило, в цих країнах (США, Великобританія, Франція, Німеччина) за сприяння самогубства і здійснення евтаназії встановлено кримінальну відповідальність. У той же час правове регулювання евтаназії цим не вичерпується.

У США проблема евтаназії широко обговорювана і вирішується на рівні федерації і штатів неоднозначно. Так, розглянувши в 1990 р справа подружжя Крузан інтересам Ненсі Крузан, яка перебувала після автомобільної аварії в перманентному вегетативному стані, проти Департаменту охорони здоров'я штату, Верховний суд США вирішив, що Ненсі Крузан володіє конституційно охоронюваним правом на дачу згоди або відмову від небажаної медичної допомоги, як і будь-який громадянин, у зокрема від життєзабезпечуючого харчування, при умови надання «ясних і переконливих доказів» бажання недієздатного пацієнта померти [2, с. 200].

Так, відповідно до Закону «Про гідну смерть» штату Вашингтон 2008 г. Дієздатний пацієнт, який проживає в штаті Вашингтон і страждає від невиліковного захворювання, має право вимагати в письмовому вигляді від лікаря призначення йому смертельної дози ліків, які він приймає самостійно.

Закон надає імунітет від кримінальної відповідальності тільки медичним працівникам, оскільки саме «асистуючи лікарем самогубство» не підлягає кримінальному переслідуванню [3].

Зазначений закон детально регламентує умови, при дотриманні яких проведення «асистуючи лікарем самогубства» є законним (Віковий ценз, ценз осілої по відношенню до пацієнта, порядок підтвердження дієздатності пацієнта, його діагнозу, добровільності волевиявлення пацієнта, порядок висунування вимоги про проведення

«асистуючи лікарем самогубства», інформування пацієнта про можливу альтернативу в вигляді надання паліативної допомоги та ін.) [4].

Таким чином, право на евтаназію, будучи одним з правомірних обмежень права на життя, передбачає не абсолютний характер правомочності за розпорядженням своїм життям, а його мінімальний ступінь, обумовлену інтересами особистості у виняткових випадках, коли життя вже не є благом.

Виходячи з аналізу законодавства зарубіжних країн, що не самим ліберальним чином відносяться до права на евтаназію, можна сказати, що спостерігається тенденція відмови від абсолютного заборони евтаназії і, навпаки, юридичного закріплення порядку, умов і забезпечення здійснення такого аспекту евтаназії, як право на припинення життя смертельно хворих людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крылова Н.Е. Эвтаназия: уголовно-правовой аспект // Вестн. Сер. 11. Право. 2002. № 2. С. 20;
2. Ворона В. А. Право на евтаназію як складова права людини на життя/ В. А. Ворона // Право України. – 2010. – № 5. – С. 199-205;
3. См.: Washington v. Glucksberg, 521 U.S. 702 (1997). [Электронный ресурс]. URL: <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/521/702/case.html> (дата обращения: 01.11.2012);
4. См.: Washington Death with Dignity Act 2008. [Электронный ресурс]. URL: .uk (дата обращения: 01.11.2012).

Стоянова Варвара,
юридичний факультет 2 курс магістратури 3 група.

Хмельницький університет управління та права

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Важливим проявом власних думок українського народу називається проявом демократії. Для України демократія є одним з основних прав людини та громадянина, що закріплено безпосередньо в Конституції України. Тому і серед основних проблем становлення української демократії залишаються актуальними зміцнення її конституційних засад і створення гарантій еволюційного розвитку, досягнення ефективності економіки із чіткими соціальними ознаками, обрання адекватної до суспільно-політичних і економічних реалій моделі демократичних перетворень тощо.

Проведення виборчого процесу в основному залежить від активної діяльності політичної еліти та можливості громадянського суспільства впливати на її формування й функціонування. Виборчий процес може здійснюватися завдяки: намагання регулювання складу суб'єктів виборчого процесу для зменшення ваги тих соціальних груп або ідей, які вважаються небажаними; використання різних варіантів виборчої інженерії, ізолювання процесу формування політики від впливу громадської думки через регулювання зв'язків між рішеннями, пов'язаними з виборами, і складом та організацією роботи урядових структур тощо [1].

Для виборчого процесу завжди важливо обрати належного кандидата, та щоб зробити правильний вибір потрібно здійснити якісний відбір до політичної еліти, щоб в першу чергу його складали тільки професіонали, освічені люди, що мають багатий політичний досвід. За роки побудови демократії поступ держави та суспільства був не досить суттєвим у справі формування національної, політично вагомої та відповідальної еліти. Практика вітчизняного політичного життя свідчить, що постійне апелювання до народу як до свого суверена досить часто є відвертим політичним спекулюванням заради досягнення якихось політичних інтересів або проявом неспроможності політика. Але найбільшим викликом у цій ситуації є нехтування правом самої політичної еліти, яка починає впливати на політичні процеси, виходячи із своїх професійних переконань, які інколи не збігаються з думкою значної частини суспільства [2, с. 21-23]. Реалізація принципу паритетної демократії для розвитку інституту виборів має досить вагоме значення, хоча і здійснюється з деякими складнощами. Для вказаних процесів важливе значення має підвищення рівня правової та політичної культури населення й запровадження дієвих форм громадського контролю за формуванням і функціонуванням влади на всіх рівнях. Вагоме значення для цих процесів, на думку окремих вчених, має консолідація демократії, тобто демократичний режим повинен зміцнитись настільки, наскільки це дозволило б йому активно протистояти можливим викликам і кризовим явищам. Нині в Україні функціонують політичні демократичні інститути, діє демократична Конституція, регулярно проводяться вибори, конституційно закріплено поділ влади, права та свободи громадян, розвивається

громадянське суспільство. Разом із тим спостерігається дисбаланс у взаємодії органів влади й політичних сил, відчувається соціальна напруженість [3, с. 15].

У межах розгляду проблеми формування в Україні консолідованої демократії не менш актуальною залишається проблема сталості демократичної виборчої культури, що може одночасно розглядатися як складова політичної та правової культури. Носієм і творцем виборчої культури є громадянин, який впливає на формування інститутів і політики держави. Вибір представницьких органів влади дозволяє громадянам здійснювати свій вплив як на кадровий склад, так і на політику публічних органів влади. Взаємодія влади та суспільства має відбуватися в руслі діалогу, і тоді вплив має на ухвалення владою рішень стає реальним і значно зростає громадянська активність, що має надзвичайно важливе значення для розвитку демократії.

Нині актуальною залишається проблема комунікації між владою та населенням у напрямку електронної демократії та функціонування електронного уряду. Демократія не вичерпується лише масовою участю у виборах і референдумах, вона також означає згоду народу жити в умовах функціонування влади й виконувати її рішення, тобто в умовах її легітимності [4, с. 139-142].

Таким чином, вітчизняне виборче законодавство регламентує реалізацію визнаних на міжнародному рівні загальних засад виборчого процесу, низки виборчих процедур, певних заборон тощо. Але все ж таки існує низка проблем щодо практичної недосконалості його норм, що потребує внесення до нього відповідних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-вр> (дата звернення: 20.03.2017);
2. Кормич Л. І. Виборчий процес в умовах формування моделі паритетної демократії: основоположні принципи. Актуальні проблеми політики. 2012. С. 20 – 27;
3. Барановський Ф. Побудова інформаційного суспільства як чинник демократизації політичної системи України в контексті євроінтеграції // Ідентичності та політичні інститути: виклики для України : матер. Всеукр. наук. конф. / за заг. ред. В. М. Циби. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. С. 11–16;
4. Поліщук І. Виборчий процес як детермінанта сучасної політики. Політичний менеджмент. 2005. № 3. С. 137–146.